

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 2nd August, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour nou zofisye Lasanble ki pe asiste nou. E tou manm piblik ki pe swiv nou, byenveni pou nou travay lasemenn. Avan nou al lo lezot keksoz nou a pran Prezantasyon Dokiman. Madanm Clerk?

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker bonzour tou bann Manm e tou dimoun ki a lekout. Bann Papye ki pe ganny prezante i;

S.I. 78 of 2022 - Companies and Associations (Interim Measures) Act 2022.

S.I. 79 of 2022 - Fair Trading Act (Commencement) Notice 2022.

S.I. 80 of 2022 - Maritime Zones (Territorial Sea) Order, 2022.

S.I. 81 of 2022 - Maritime Zones (Baselines) Order, 2022.

S.I. 82 of 2022 - Maritime Zones (Contiguous Zones) Order.

S.I. 83 of 2022-Maritime Zones (Exclusive Economic Zone) Order, 2022.

Committee on Communicable Disease, HIV/AIDS & SRHR - Report for the year 2021. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi madanm Clerk, Rapor Komite lo *Communicable Diseases HIV/AIDS and SRHR* in ganny met lo latib. Me *Chairperson* sa Komite i a prezant son rapor demen bomaten.

Byen mersi. Mon ti'n demann *Leader* Lopozisyon pou fer en leksplikasyon son labsans dan Lasanble semenn pase e in donn mwan en leksplikasyon an ekrir ki i pou prezant ek Lasanble e in osi demann mwan pou li kapab fer en *matter of privilege* lo son *PNQ* e mon ava akord li tou lede. Onorab Pillay ou annan laparol.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker e bonzour tou koleg Onorab e bonzour tou dimoun ki a lekout.

Mr Speaker avan mon komans mon leksplikasyon,

mon ti a kontan met lo rikord ki mon *PNQ* baze lo let ki ou'n anvoy mwan a 2 repriz en let date le 29 Zilyet, e en let date le premye Out ki mon *PNQ* pa pe ganny pran ozordi lo *Order Paper*, ki ou ava donn ou leksplikasyon pou sa.

Mon ti ava prefere ki mon ti ganny sa leksplikasyon avan ki mon'n *raise sa matter of privilege*. An relasyon ek leksplikasyon mon krwar ki sa ki mon pou dir i tre senp. Dan mon let mon'n ekrir ki mon'n annan en kondisyon ki pa'n permet mwan avek Lasanble pou delivre mon *PNQ*.

Kondisyon lasante tou dimoun i reste en keksoz ki personnel pou sak dimoun, me lefe ki pou mwan in ariv lo zour ki pou mwan ki n bezwen delivre en bout travay dan Lasanble, in vin en zafer piblik. Alors mon krwar sa ki enportan mon fer se ki – enn;- mon bezwen demann leskiz mon anplwayer e sa se lepep Seselwa ki mon pa'n la pou delivre sa *PNQ*.

E dezyenmman demann leskiz avek Lasanble Nasyonal ki mon pa'n la pou pran sa bout travay ki sipoze ganny pran, e mon regrete ki sa in arive. E osi mon krwar mon bezwen montre mon lapresyasyon pou Vis-Prezidan ki ti la ki pou reponn

sa *PNQ* pou sa zour, me mon regrete ki mon pa'n kapab la pou delivre mon *PNQ*. Sa i an relasyon avek mon labsans pou mon *PNQ*.

An relasyon avek lot size pou mon *PNQ* Mr Speaker, ou'n enform mwan ki dan ou let le 29 Zilyet, ou ti dir mwan ki vi ki Lasanble Nasyonal pa ti ganny enformen lo mon labsans avan letan *PNQ*, pou pran pou re aranz *schedule*. E letan ki ti ganny pran pou sa *PNQ* dan *schedule* Lasanble, ou pa pe kapab met menm *PNQ* lo *Order Paper* e ou pe konsider ki sa *PNQ* in fini ganny pran.

Mon'n re ekrir ou an relasyon avek sa, aköz mon ti ankor lo *sick leave* ler ou pe demann mwan pou donn ou en *apology*, ki mon ti annan tou lentansyon fer parey mon ti'n dir ou lo mon konversasyon telefonn Lendi. Ler mon vin lo sa *PNQ*, mon reste en pti pe perplekse, aköz i paret poudir i annan en lafors *somewhere* ki pa oule mon demann sa kestyon.

Rezon mon pe demann sa kestyon Mr Speaker, se pou eklersi bann dout lo bann kou ki'n arive lo sa vizit Prezidan Kenya, ki ti en Prezidan ki pe al sorti dan lofis tre prosennman - pa ni menm 9 zour annefe e ki mon ti pe demann mon lekor

oubyen parey bokou dimoun pe demande, si sa ekstravagans i depans ki'n ganny fer ti nesaser.

MR SPEAKER

Onorab ou'n sipoze donn ou leksplikasyon parey ou'n donn li an ekrir silvouple, e i napa ou PNQ lo depans lo Prezidan Kenya ladan. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon konpran ou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ou a prosede avek leksplikasyon dapre - Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pa pou fer sa pli long ki sa, zis mon oule met lo rikord ki mon pe sey ed Gouvernman pou eklersi bann dout, mon pa pe kre ankor plis *polemic* otour sa size. Sa ki mwan mon'n tandé se ki sa vizit in ariv pres R10milyon!

MR SPEAKER

Retourn lo ou leksplikasyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Sa 2 lotel ki'n ganny boukte pou sa vizit, so mwan mon ti anvé zis konnen kwa egzaktéman ki'n ganny depanse.

MR SPEAKER

Onorab ...

HON SEBASTIEN PILLAY

Me parey ou pe dir mwan retourn lo mon leksplikasyon, mon pa krwar ki dan *Standing Order* i donn ou pouvwar pou pa remet mon PNQ lo *Order Paper*.

Me mon konpran, mon konpran ou desizyon ki ou pe pran dan sa kontéks Mr Speaker. Mon pa konnen lekel ant nou de ki byen, lekel ant nou de ki mal. Sa ki mwan mon konnen mon priviléz pou remet en PNQ lo *Order Paper* i reste mon priviléz. Mon'n *submit* sa PNQ pou Lasanble, konsiderasyon Lasanble ozordi e i ou desizyon pou pa pran sa PNQ.

Mon neanmwén Mr Speaker remerci ou e Lasanble pou bann mo rekonfor e konpasyon ki mon gannén sorti kot bann Manm lo tou lede kote latab, e mon sweté e mon ti avé averti tou Manm dan sa kontéks e dan sa travay ki nou fer, pou fer zot myé pou gard zot lasante koman en priyorité. E kan i posib osi pou fer bann tes nesaser, akóz nou tou nou pa konnen kan sa bann keksoz i kapab arivé avé nou.

Avé sa Mr Speaker mon remerci ou e mon sweté Mr Speaker ki baze lo serten

keksoz ki mon'n dir, mon ava si oule stimil oubyen ensit en larepons sorti kot Legzekitiv pou *either deny or* klarifye bann keksoz ki mon'n dir - mon pou napa problemm avek sa Mr Speaker si sa ki mon'n dir i ganny *denied* par Legzekitiv, zis sa ki mon anvi se ki nou konnen konbyen sa vizit in koute.

Avek sa Mr Speaker mon remersye ou bomaten pou donn mwan permisyon pou dir sa ki mon'n dir e mon swet tou Manm e tou koleg Onorab en bon kontinyasyon travay pou lazournen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bon mon remersye *Leader* Lopozisyon pou son leksplikasyon pou son labsans, e osi pou on *apology* ki in prezant avek Lasanble e avek Vis-Prezidan Afif ki ti pou reponn son *PNQ*.

Mon totalman aksepte son rezon pou labsans e mon senpatik avek tou sityasyon lasante ki nenport nou i kapab sibir.

Lo size son *Private Notice Question*, mon ti decide pa plas li lo *Order Paper* e mon desizyon pa baze lo leksplikasyon ki *Leader* Lopozisyon in donnen. I tou senpleman ki nou ti'n met letan pou sa *PNQ* lo *Order Paper*

e nou'n donn li letan ki ti'n ganny *schedule*, nou pa'n ganny posibilite pou nou *reschedule* li, akoz nou pa ti'n ganny okenn leksplikasyon avan ki *LOTO* pa ti pou dan Lasanble.

E mon oule dir poudir sa prosedir i enn ki mon pou aplike pou nenport ka, menm sityasyon. Savedir si en Manm pa la san averti pou en Mosyon oubyen pou en kestyon, mon pa pou kapab rebran li si nou'n donn li letan ki'n ganny *schedule* pou sa.

Lo size *Standing Orders* mon pa war dan *Standing Orders* okenn *Order* ki aplik direkteman pou sa ka, donk mon'n bezwen pran mon responsabilite koman Speaker pou decide ki mannyer sa i devret ganny dil avek. E lo size lekel ki annan rezon Onorab Pillay, mon desizyon lo biznes Lasanble i final. Mon remersi ou. Mersi.

Mon oule dir mon annan 2 Manm osi ki'n demann mwan si zot kapab lev en *matter of privilege* an relasyon avek kestyon irzan ki zot in soumet. Mon pou adres sa ler nou ariv lo kestyon irzan lo *Order Paper*. Alor mon demann bann Manm pou pasyant en pti gin. Mersi.

Prezan nou a kapab pas lo kestyon pou Minis Ledikasyon.

Madanm raporter ou ava apel Minis ek son delegasyon.

Bon mon swet la byenveni e bonzour Minis pou Ledikasyon Dr Justin Valentin e osi son bann Zofisye ki pe akonpanyi li ozordi. Mr John Lesperance PS pou Ledikasyon *Sector Development*, Ms Merna Eulentin PS pou *Education Services*, e Mr Bernard Arnephy Direkter pou *Institutional Support Services*. Byenveni zot tou dan Lasanble. E mersi davans pou zot partisipasyon. Nou a komans pran kestyon e mon komans avek kestyon 116, Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Bonzour tou koleg Onorab. Bonzour Sekretarya Lasanble e tou dimoun ki a lekout. Minis mon kestyon i al koumsa;

Eski Minis pour Ledikasyon i kapab donn detay avek Lasanble, lo ki staz konstriksyon nouvo Lekol Lagrikiltir/Ortikiltir (*SIAH*) in arive? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. E Minis ou repons.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Onorab e bonzour tou bann dimoun ki pe ekout nou. Mr Speaker konstriksyon lekol *SIAH* ti parmi sa *loan* Fon *Kuwait* 2014 ki pa'n zanmen ganny materyalize e konstriksyon lekol pa'n kapab ganny realize.

Depi ki mon'n ganny apwente Minis Ledikasyon, mon'n toultan zennen avek sa laranzman kot etidyan *SIAH* pe partaz menm lespas avek en lekol primer. Apre plizyer diskisyon e refleksyon ansanm avek lekip zesyon e gouvènan lekol *SIAH*, nou'n swazir sa bann opsyon swivan;

Konstriksyon lekol *SIAH* pou nepli dan sa *loan* fon *Kuwait*. Nou'n rod finansman avek Gouvènan Sesel,, koumsa nou a kapab tre prosennman retourn lekol *SIAH* Anse La Mouche. Premye faz pou konpri renovasyon 3 blok prensipal ki deza la, *scope* travay pe ganny finalize pour ki *tender* i ganny fer tre byento.

Tou lezot travay pou ganny konsidere dan dezyenm faz sa proze e sa pou ganny fer an 2023. Bann travay *comme* swivan; demolisyon blok laklas *prefab* e konstriksyon en blok 4 laklas. Sanzman alokasyon semen ki al kot bann propriyete

agrikol deryer laferm. Re amenazman bann fasilite elevaz zannimo ki enkli konstriksyon nouvo fasilite.

Amelyorasyon bann fasilite prodiksyon *crop* ki enkli nouvo fasilite e osi fasilite pou *farm manager*.

Scope of work in pare e semenn pase Direktris Lenstitisyon ti verifye e agree avek sa travay. Prezan i reste pou Lazans lenfrastruktir prezant avek Minister Ledikasyon e Lagrikiltir, pou donn zot laprouvasyon final pour ki proze i ganny *tender*.

Bann lekip zesyon e osi komans mazin bann lezot alternativ eksitan; tel ki *external campus*, kot bann laferm e etablisman relevan pou lagrikiltir e ortikiltir, i a ganny servi koman bann lokasyon laprantisaz e lantrennman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon siplemanter pou Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Minis mersi pou ou larepons detaye. Ou bann parol sirman i anmenn lankourazman pou sa lekol e pou mon menm an zeneral koman *MNA* Baie

Lazare, ki sa lenstiti i sipoze dan mon distrik.

Mon kestyon siplemanter i petet Minis la nou pe zis koze, me donn mwan en garanti, en garanti ki Minister Ledikasyon i vremen pe mazin Lekol Lagrikiltir e Ortikiltir koman en lekol ki pou vremen form bann zenn pou kapab pran relev dan pei, *in regards to* sekirite alimanter e ki sa bann dimoun pa ganny war zot kite en kote.

Me parey bann lezot lekol tersyel ganny tou sa bann latansyon e ki Lekol Lagrikiltir osi dezormen, pou ganny sa menm latansyon e ki nou pou ankouraz plis manmay pou al dan sa lekol pour ki nou kapab parey mon pe dir protez nou sekirite alimanter. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi Onorab nou donn sa garanti ki Lekol Lagrikiltir e Ortikiltir pou byen ganny gete.

Akoz zisteman en pe pwen enportan ki'n arive zisteman se sa lekol prezan in ganny transfer avek Departman Lagrikiltir. E i pou sorti direkteman anba Minister

Ledikasyon, akoz zisteman an vi ki sekter Lagrikiltir i zwe en gran rol dan promosyon sa lekòl dan promosyon laprantisaz ki egziste kot sa lekòl.

E alor pou nou sey vwar ki i annan bann reisit e ki bann etidyan ki al dan sa lekòl i pas byen. An plis ki sa nou pe osi demann bann zofisye dan Departman Lagrikiltir, pou vin avek bann nouvo kour li ava atrakte bann diferan kalite, bann lezot kalite etidyan osi ki vin pas kot sa lekòl.

Akoz nou anvi ki sekter lagrikiltir i en sekter ki parey nou'n dir nou sekirite alimanter e sa bann zenn ki vin kot sa lekòl i ava kontribye dan asir sekirite alimanter pei. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon siplemantè lezot Manm. Mon annan apepre 15minit par kestyon ozordi. Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou lekip. Bonzour tou bann Manm Lasanble e bonzour tou bann zenn lekòl SIAH ki pe ekout nou.

Mon ti a kontan demann Minis si ou kapab eksplik nou lasanble, akoz soudennman sa

move dan *fund* ki nou ti pe gannnen avek *Kuwait* ki ou ti pe dir e soudennman Gouvernman in pran lanfaz lo la, pou li *sponsor* sa li menm.

E dezyennman mon ti a kontan, ki vi ki Gouvernman i kontinyen met lanfaz lo parey Onorab Adelaide pe demande lo sekirite alimanter pei, mon ti a kontan demande konbyen zenn ki nou annan dan sa lekòl pou le moman, avek zot ansennnen dan sa lankadreman?

E eski avek ou Minister pe osi mazin - letan ou'n dir ek nou zot pe kalkil pou zot diskite an relasyon avek kalite pou moderniz en pe laprantisaz bann zanfan, an term lagrikiltir.

Eski zot pe osi mazin moderniz en pe bann lekipman ki bann zenn i servi ozordi o nivo lagrikiltir, pou sa osi kapab ed zot pou ankouraz plizyè pou zenn oubliye nou ankor pe servis sa vye metod lontan, ki parfwà i dekouraz bann zenn vini pou fer en metye sitan enportan? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons *please*.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker rezon ki Gouvernman

in decide pou *fund* sa proze byensir akoz nou anvi lekòl *SIAH* bouze.

E i annan retar ki pe ganny arive avek sa *loan* avek fon *Kuwait*, nou krwar i pli meyer ki nou fer bann lentervansyon imedyà e sa ki nou'n ale a anliny avek premye kestyon - par egzanp anliny si nou pe garanti laprantisaz, vwala ki nou'n fer, se fer ki nou pran kontrol sa konstriksyon sa lekòl pou nou kapab bouz devan.

Dezyenmman, kestyon i demann konbyen etidyan? I annan anviron en santenn etidyan kot lekòl *SIAH* pou le moman.

E trwazyenmman kestyon i koz lo, eski nou pe mazin moderniz laprantisaz kot lekòl *SIAH*? Byensir nou pe mazin sa, me parey mon'n dir transfer in fini ganny fer pou sa lekòl anba direksyon Departman Lagrikiltir. E dezormen son bann laspirasyon, son bann vizyon se ansanm avek Departman Lagrikiltir ki sa pou ganny fer.

Alors pour le moman la mon pa pou kapab tro koz lo prozeksyon bann vizyon. Me byensir nou pou war en gran amelyorasyon dan kalite laprantisaz, e osi dan bann kalite mwayen laprantisaz kot

sa lenstitisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou ava al lo kestyon siplemanter Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker bonzour Minis avek ou *panel*. Minis dan sa devlopman petet mon ti a kontan demann ou, ki rol petet ki Minister Lagrikiltir li menm pe zwe, fas a sa devlopman?

Akoz se Minister Ledikasyon ki pou zer portfolyo Ledikasyon, me *the end game* se pour kapab Minister Lagrikiltir ganny ase travayer kalib pou li kapab enplimant. Eski zot annan en serten konponan diskisyon ki zot pe fer ansanm avek?

E dezyenmman Minis petet ki target zot pe mazin an term petet ganny plis etidyan? Enn, e osi retenir? Akoz souvandfwa etidyan i vini, me selman zot pa pe reste apre ler zot fini lekòl zot al fer dan en lot kalite travay. Ki zot pe mazin fer pou kapab osi retenir bann etidyan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab Minister Ledikasyon avek Departman Lagrikiltir, i ansanm sa desizyon in vin en desizyon ansanm.

E zisteman i annan en Komite ki pe formen ki pe ansar sa Komisyon, e sa Komite i ganny partaze ant Minister Ledikasyon e bann zofisyè dan Departman Lagrikiltir.

So i en travay vreman, vreman ansanm ki nou pe fer, akòz byensir nou anvi ki tou sa bann keksoz i reisir e i reisir pli byen.

Lot kestyon ou pe demann lo ki fason pou nou retenir bann etidyan ki vin la? Ou konnen sa lannen ki fek pase la nou ti osi met lanfaz lo *Careers Week* e i ti donn bann en letan pou bann zanfan, bann etidyan konpran byen bann karyer, bann diferan karyer ki annan.

E osi ti donn osi bann ansennyan loportinite pou nou angaz plis, ki mannyer nou pou angaz plis avek etidyan ler i konsern swazir ban karyer. E nou sa ki nou anvi byensir se ed bann etidyan ler zot fer bann swa konnen ki zot pe fer, e pa zis fer en swa petet sa ki mon'n war.

Mwan letan mon'n demann en pe bann etidyan,

dizon ler zot pe koz lo seleksyon pos-segonder, i annan ki swazir bann swa zisteman pou fer plezir paran, e apre finalman zot pa kontan sa louvraz. Me nou, nou pe demann etidyan, nou pe demann *Careers Guidance Teachers* pou fer ki zanfan i konpran ki zot pe fer, koumsa ler zot a swazir zot karyer zot a fer en keksoz ki byen e zot a fer en keksoz ki pou dirab. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon siplemanter Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker Minis in dir avek nou koumsa poudir sa lekol i sipoze pe sorti anba son Minister pe al anba Departman Lagrikiltir.

Eski Minis i kapab dir nou alors klerman ek Lasanble, lekol Minister ki pou pe *lead* sa bann transformasyon ki ou pe koz lo la ki i sipoze arive kot Lagrikiltir? Eski ou Minister oubyen eski se Minister ki responsab pou Lagrikiltir?

Dezyenmman anliny ek sa, ou'n donn nou en garanti eski ou pe donn Lasanble en lasirans, ki sa bann keksoz ki sipoze arive kot Lekol Lagrikiltir, pou arive e si ou pe donn nou en lasirans kan eski

sa i sipoze arive? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker Departman Lagrikiltir ek Minister Ledikasyon i pe form en model ki *co-management of* lekol SIAH.

Me selman nou pe get li dan en fason avek menm model, preski menm model ki lekol Lenstitisyon STA avek Lenstitisyon NIHSS, menm model. Me pou le moman nou pe servi sa mo *co-management*, akoz Departman Lagrikiltir i krwar poudir sa premye faz Minister Ledikasyon i bezwen la obor li, pou akonpany li dan la tranzisyon.

E letan tou keksoz pou al etabli direksyon Lekol SIAH pou anba Departman Lagrikiltir.

E byensir bann keksoz akademik i ava ganny sipor Minister Ledikasyon. Dezyenm parti kestyon Onorab in demann mwan lasirans. Petet ti ava pli presize akoz nou pe koz lo en ta keksoz, me ki lasirans vreman i anvi pou mwan kapab elabore? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi *ok*, klarifye Onorab Pillay. Annou prosede vitman.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker kestyon Onorab Adelaide i lo detay Lasanble lo ki staz konstriksyon nouvo lekol lagrikiltir, *ok* e ou'n donn nou en garanti e apre ou'n dir nou poudir sa lekol pou al anba *management* Departman Lagrikiltir.

Eski ou pe dir nou, ou pe donn nou en lasirans lo konstriksyon nouvo Lekol Lagrikiltir? Nou ti a kontan ganny en lasirans lo konstriksyon nouvo lekol lagrikiltir, sorti kot ou, ki'n vin dan Lasanble ki pe fer sa *statement*. Si ou'n dir nou ki ou pa kapab, *then* ou dir nou ou pa kapab, be si ou pe al dan sa direksyon nou ti a kontan ganny en lasirans avek ou an sa ki konsern konstriksyon Lekol Lagrikiltir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis nou a sey klarifye sa.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Dakor Mr Speaker. Mersi Onorab. Mersi Mr Speaker. Mr Speaker baze lo bann diskisyon

ki nou pe fer ansanm avek lekol avek zesyon e gouvrenans lekol *SIAH*, Minister ledikasyon e osi Departman Lagrikiltir, e ansanm avek osi avek sa nouvo Lazans Lenfrastriktir nou pe dakor ki mwan prosen an Septanm bann dokiman i ava pare pou komans *tender*.

E nou pe osi met zefor pour ki omwen premye kar lannen prosen, bann mouvman sorti kot lekol Grand Anse bann etidyan i kapab sorti kot lekol Grand Anse, i ava pou kot lekol Anse La Mouche. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis. Mon pou prolonz letan pou sa kestyon akoz mon annan ankor detrwa Manm, e avek lespwar ki nou pou napa otan pou lezot kestyon bann mam fer zot kestyon direk silvouple. Onorab Phillip Arissol.

HON PHILIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Minis vi ki lekol Lagrikiltir in deza. Anse Boileau in deza abrit Lekol Lagrikiltir.

E ki i annan deza travay renovasyon ki'n ganny fer lo sa bann batiman dan sa landrwa laba.

Akoz ki *SIAH* pa ankor bouz laba? Ou eski i annan

okenn plan pou fer *SIAH* bouz dan sa landrwa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pa'n konpran byen kote ki Onorab in dir mon renovasyon in fini fer.

MR SPEAKER

Onorab klarifye vitman.

HON PHILIP ARISSOL

Minis Lekol Lagrikiltir ti kot Sant Stasyon Resers Anse Boileau ti ete avan. E ti ganny promet ki zot pou bouz laba.

Alors mon pe demande akoz i pa ankor bouz laba? Ouswa si i annan plan pou li bouz laba? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi pou klarifikasyon Onorab. Non napa plan pou Lekol *SIAH* bouz kot Sant Anse Boileau.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Minis par lefe ki zot pe al fer sa nouvo lekol. Mon anvi demande si zot pou enkli osi partisipasyon sekter prive?

Akoz mon'n tann ou nonm en komite, e parfwa se sekter prive konn en pti pe byen ki bann demann la deor, pou nou pa fer bann fot parey oparavan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon pou zis azout en pti keksoz lo repons ki mon donn Onorab pou Distrik Anse Boileau - wi, Onorab Arissol.

Mon'n, parey mon ti dir dan mon lentrodiksyon bann kestyon, i annan sa ki nou apel bann *external campus*. Bann sant, ouswa bann lezot landrwa kot lekol i determinen koman bann landrwa enteresan pou laprantisaz.

Sa osi i kapab ganny servi koman en landrwa laprantisaz. Me pa neserman pou bouz kot sa lekol, pou bouz sa landrwa direktman koman en sant. Vwala. E Onorab William mersi pou ou kestyon. Wi sekter prive i dan sa *partnership*. Akoz lo *Board*, lo *Board* i annan reprezantan sekter prive.

E nou, nou fer sir ki dan tou bann *Board*. Sirtou bann *Board* pos- segonder - sekter prive i vin sa kle.

Akoz zisteman nou pe form marmay, nou pe form etidyan pou zot byensir al dan lemonn travay. Ki enkli Gouvernman. En gran parti sekter prive. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon.

Minis mon premye kestyon i konsern finansman pou sa lekol ki pe al ganny fer.

Eski anvi ki finansman i aprezan anba Gouvernman, eski pou annan okenn sanzman an term lakantite larzan ki pou ganny investir dan konstriksyon sa nouvo lekol? An konparezon avek sa ki ti pe bidzete anba *Kuwaiti Fund*?

Eski pou annan okenn konpromi ouswa okenn petet *skill down*, or petet *increase* dan lenfrastruktir ki pou ganny fer lo teren an konparezon avek son plan orizinal?

Ki posibleman kapab afekte sa ki lekol i anvi devlope dan le fitir.

Dezyenm Minis, ou'n dir ki poudir lekol pou evantyeleman ganny transfer anba Minister Lagrikiltir, Departman Lagrikiltir, ki ti deza arive avan.

Me pou serten rezon ou lot, i pa'n neseserman en sikse. Eski Minis ou kapab dir nou lekol - *once* ki Minister Lagrikiltir i *take over fully* sa lenstitisyon pos-segonder - lekol ki pou asir kalite devlopman, mon krwar sa mo mon pe al servi i byen - 'pedagozi' dan Lekol Lagrikiltir?

An vi ki nou konnen bann dimoun ki travay dan Minister Departman Lagrikiltir, zot pa bann *teachers*, zot pa bann ansenyan. Me zot plizoumwenn bann profesyonnel dan domenn Lagrikiltir.

So ki mannyer nou asir sa devlopman skoler, pedagozi dan Lekol Lagrikiltir pou fer sir ki i bouz parey nou pep Seselwa i anvi war li bouze?

E bouz dapre sa lenportans ki nou anvi mete avek Sekter Lagrikiltir? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis Repons silvouple.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, premyerman wi, ou

konnen letan proze, nou'n war poudir sa Fon *Kuwait* i difisil, i pe pran bokou letan pou nou *access* li.

E letan nou'n deside pou retourn kot Gouvernman pou demann li lapiy pou fer sa lekol, i annan bokou keksoz ki nou'n osi konsidere.

Nou'n osi konsider sa ki egziste. E nou'n war poudir i annan bann keksoz ki kapab, ki egziste la ki kapab reganny servi. Kapab re ganny servi. E letan nouvo lekip la ki pe travay lo sa konstri sa landrwa. In pran konsiderasyon sa ki egziste e sa ki devret fer.

Wi sa proze pe *scale down*. Me *scale down* i pa vedir annan okenn konpromi. Me nou pe fer bann keksoz ki pou lemoman la ki realis. E ki *cost effective*. E sa byensir i dan lentere bann etidyan, dan lentere nasyonal.

Dezyenm pwen dan sa kestyon, dan tou devlopman program i annan bann *program team* ki osi *lead* sa pedagozi.

Menm si bann zofisye Departman Lagrikiltir pa neseserman *teachers*, me pa zot ki pou *teach* laba. Se bann profeser ki pou *teach*.

Zis son direksyon, son direksyon. Plito annan servi sa mo "gouvernans" petet -

gouvernans pou anba Minister Departman Lagrikiltir.

Me selman se ki konsern son zesyon lekòl, son bann ansenyan. Tousala e son tim pedagozi pou bann ansenyan. Donk mon pa war difikilte ladan. E an menm tan bann program i ganny dirize par SQA. Ki etabli standar, ki etabli kalifikasyon - nivo kalifikasyon.

Donk napa okenn lenkyetid. Napa okenn lenkyetid. Osi lontan ki nou fer li byen. E safwasi nou, nou pe dir nou pou fer li byen.

Nou pou fer li byen. E nou pou fer sir ki kot i ete zis parey, menm model - menm model ki STA - STA pe mars fantastik.

NHSS osi pe mars fantastik. Alor nou espekte ki menm model i kapab ganny replike pou en lenstisyon parey SIAH. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi si i annan klarifikasyon fer li vitman Onorab. Mon bezwen avanse.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon annan zis en pti klarifikasyon azoute.

Minis in dir ki poudir i annan difikilte avek pou *access Kuwaiti Fund*. Eski i garanti ki

poudir dan Bidze 2023 sa larzan pou la dan Bidze kapital pou kapab fer sa lekòl?

E dezyenm eski pou annan osi lenpak lo lekòl La Rosière - *sorry* Mr Speaker - lo lekòl La Rosière ki osi ganny *fund* anba *Kuwaiti Fund*. Mersi.

MR SPEAKER

Eskiz mwan. I annan en kestyon lo Lekòl La Rosière. Annou espere pou sa. Minis ou ava,

(Interruption)

MR SPEAKER

Sorry order please.

Minis adres premye kestyon silvouple.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mr Speaker, sa 2 proze pou ganny trete separeman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou ava bouz lo prosen kestyon, e i Onorab Adelaide, Kestyon 117.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Minis sa kestyon i lye avek Lenstiti SIAH. Akoz in met lenstiti napa bout SIAH. *Ok* Minis kestyon i al koumsa: -

Pour ki sa lenstiti i fonksyonn plenman, sirtou

konsernan lespas, vi ki i annan en lot biznes ki pe deza partaz menm lespas avek sa lekòl, eski Lasanble i kapab ganny tou detay lo bann kondisyon travay, ou swa *MOU* ant Lekòl *SIAH* avek son partner? Mersi.

MR SPEAKER

Minis ou ava adrese.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, mon war ki Onorab i fer pa premye fwa ki i demann mon sa kestyon dan sa fason.

So, mon konpran i annan en lentere dan sa mouvman. E mon ti ava kontan donn li lasirans ki nou pe rod en solisyon. Nou pe rod en solisyon.

Mr Speaker, i annan en lakonpanyen Sinwan - wi ki pe partaz sa laferm avek Lekòl *SIAH*. E zot annan en *lease* 30an.

Lagremman e laranzman ti dan kad korperasyon Sinwan Sesel. E laranzman se te pou bann etidyan eksperyans laprantisaz lagrikiltir dan en fason modern.

Sepandan sa Lagremman pa'n zanmen ganny respekte. Sa *MOU* ki zot ti sinyen an 2012 pa'n zanmen ganny respekte.

In toultan annan en baryer langaz. Menm si dapre langazman ti pou annan en Seselwa lo laferm. Sa pa'n zanmen le ka.

An se moman laferm i avarye. E napa travay. Napa travayer. Laranzman pe ganny fer pou kas sa Lagremman osito posib.

Plan se ki si sa i arive an Out 2022, sa lakonpanni Sinwan in ganny averti lo sa desizyon. Apre sa Departman Lagrikiltir i ava rod ki bon fason pou li servi sa later. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Siplemanter Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou larepons. Akoz ou trouve ki mon osi, mon pa pe fer li pou mwan akoz distrik pe demande. Vi ki i annan en gran bout later la ki bann fermye osi ti ava kontan si zot ti kapab ganny sa *lease*.

Pou zot kapab fer sa travay pou ed lekòl Lagrikiltir.

Minis be solman petet la dernyen er la pandan sa dernyen 3 zour, 4 zour. I annan en travay ekstansiv. E ki zot pe deza re travay ankor lo sa

laferm. E petet i pou tard en pe pou zot.

Akoz zot pou bezwen les zot legim aport-e mon krwar avan ki zot pou kapab tir li.

So ou pe donn nou sa garanti poudir avan, mon konnen ou'n dir nou Out. Be solman mon pe prezimen petet eske Novanm, Desanm pou ki vremen sa bann dimoun i ava sorti lo sa. Si zot pou sorti i ava sorti lo sa teren. Pou ki...

MR SPEAKER

Onorab pa tro tarde avek ou kestyon. Mon annan lezot Manm pe espere, mersi.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Ok. Mon koman *MNA* mon pa ganny war pou ki mon pa pe defann mon distrik. Me ki mon pe vremen rod solisyon.

E mon pe vremen rod la klarite pou bann dimoun. sirtou bann fermye dan mon distrik. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker mon pa pou pran sa pozisyon kot mon pou fer okenn prononsman lo kote Departman Lagrikiltir.

Akoz parey mon'n dir mesaz ki mon'n gannyen la, se ki avan mon'n vin, dan mon preparasyon pou sa kestyon, se ki Departman Lagrikiltir in donn mwan sa lasirans ki zot pe travay pou zot kas sa Lagreman, aköz zot santi pa pe benefisye parey ti devret. E mon krwar letan sa i ava arive Departman Lagrikiltir i ava dan en bon pozisyon pou fer bann komantr lo dan sa fason. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi bann Manm pa bliye fer zot kestyon direk, kourt. Onorab William siplemantr.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mon anvi demann Minis an menm tan petet demann li pou dan sa lyezon avek Minister Lagrikiltir.

Pou vwar en pti pe. Aköz oi annan en bon pe bann Lagreman *MOU* ki'n ganny sinyen. Kot mwan mon konnen poudir ti annan bann sipor pou Lekol Lagrikiltir. So dan sa dyalog avek Minister - si zot kapab revwar -

War tou sa bann, fouye ki bor sa bann *MOU* i ete. Aköz ti pou vremen ed nou si nou vremen servi sa bann *MOU* ki nou'n gannyen.

MR SPEAKER

Thank you. Minis ou ti ava kontan adres sa vitman?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Wi, mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker mon ava transmet sa swe. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Arissol Sandy.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava kontan demann Minis; An vi ki Minis in dir poudir Lagreman ki ti'n ganny sinyen depi 2012, pa ti pe neserman ganny onore.

Pou plante, pou kiltive. Me mon ti ava kontan demann ou, be ki ti pe arive ek sa bout later zisteman letan Lagreman pa ti pe ganny onore? Bann dimoun ki ti lo la, zot pe zis dormi lo later, pe reste? Ki ti pe arive avek later? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker bann lenformasyon ki nou'n annan baze lo bann

lenspeksyon ki'n ganny fer lo sa later, ti annan bann, ti napa gran, gran aktivite ki ti pe ganny arive. E an menm tan osi, ti annan bann travayer ki pa ti neserman pe ganny anploye avek sa lakonpanyen parey ti devret ete.

Donk in annan bann enteraksyon ki'n arive ant menm Departman Zafer Etranzer, Departman Lanplwa., ki'n ede met en pe laklerte. E rod en pe leklersisman ki'n arive.

Donk la pou lemoman - pou lemoman mesaz ki - lenformasyon ki mon annan avan mon vin sa *meeting*, sete pratikalman sa landrwa pa pe ganny servi parey i ti devret pe ganny servi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Mondon. *Sorry* pa ti Onorab Mondon ti Onorab Labonte. *Ok* Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis avek ou *panel*. Bonzour tou dimoun ki a lekout.

Minis vi ki ou'n dir ki sa Lagreman in ganny sinyen depi an 2012. E eski Gouvernman Sesel ou Lagrikiltir li menm li in benefisyè dan okenn fason ou en lot.

E sa Lagreman ler in ganny sinyen, eski in ganny sinyen an Kreol, Sinwan? Akoz i annan en baryer langaz.

E si nou ti kapab konnen lekel sa bann Minister ki'n la, ki'n siny sa Lagreman e bann ki'n vini apre sa ki zot in, fer pou kapab sanz sa Lagreman ki Sesel i kapab benefisyé? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis annou pa anpay tro bokou dan soz, me donn nou en pe ou repons.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Dakor. Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Mr Speaker Lagreman ti ganny sinyen an Angle. Ti ant Minis Ledikasyon sa lepok e osi bann *Management* sa laferm.

Pa'n - e sa depi menm avan mwan koman Minis Ledikasyon. Minis osi ki ti la avan mwan in deza dir dan Lasanble, ki naryen pa pe arive. E napa personn ki pe benefisyé anba sa Lagreman.

Donk se sa rezon ki nou la ozordi nou pe dir i pa valab. Alors annou rod fason si posib. Annou kas sa Lagreman. E nou bouz devan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Klarifikasyon vitman Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Minis pou ou larepons. Zis en pti klarifikasyon. Eski ler sa Lagreman pou ganny kase i annan okenn posibilite ki finalman nou pou war Gouvernman Sesel, i bezwen pey okenn keksoz parey in arive dan lepase.

Kot Lagreman in ganny sinyen apre ler pou nou re negosye nou war Gouvernman Sesel pe depans plis dan plas benefisyé. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen, Mersi. Minis en pti repons?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mon napa konesans Mr Speaker dan ki direksyon sa mouvman i kapab ale.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Minis ou'n fer e -. Depi ki ou'n vin Minis Ledikasyon, ou'n fer en kantite *statement* an relasyon avek fason ki petet ou anvi war ledikasyon bouze.

Bokou nou ankor pe espere. Be enn bann *statement* ki ou ti fer - ou ti dir lo ou vizit letan ou ti al vizit Lekol *SLAH*

koman premye vizit koman Minis.

Ou ti dir “*We need to start conceptualizing the professional centers on a business model.*”

An relasyon avek tou sa bann *MOU* ki parey Onorab William in dir, eski ou kapab dir nou konkretman depi ler ou’n fer sa *statement* ziske ozordi, ki kantite travay zot in fer dan laliny pou *conceptualize professional centers*?

Spesifikman sa enn ki nou pe koz lo la ozordi, *into en business model going forward*. E ki demen bomaten Departman Lagrikiltir i kapab pran sa model e anmenn li ver lefitir? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab bann *statement* ki mon'n fer dan lepase - ki mon'n fer lo kote ledikasyon mannyer mon war li pe ale.

Mwan personnelman mon satisfè avek en bon pe sa bann keksoz ki mon'n dir. Akoz i annan keksoz ki osi entern. Pe arive entern dan Minister Ledikasyon ki pe annan detrwa lefe.

E byensir i annan ki pa pou pran lefe ozordi. Akoz Ledikasyon son bann sanzman pa ariv dan en zour, ni dan lan. I annan bokou letan ki pran pou war lenpak e lefe. Me selman nou reste pozitiv ki nou lo bon semen.

I annan zisteman avek sa pwen ki ou’n fer. I annan bann *PCs* in regroup zot anba koman en *think tank* zisteman. Zot pe koz lo lotonomi *PC* e sa depi an Out 2021 zot in komans zwenn, pou zot zisteman koz lo sa model ki zot menm zot anvi kree.

E model pa neseserman pou sorti kot Minis, me ansanm avek lendistri, avek bann zesyon bann lekol, bann gouvènanans bann lekol, zot osi zot pou rod zot model. Akoz mazine sak *PC* i annan son prop rezondet. E zot model travay byensir pa pou parey. Alors sak *PC* pe zwenn ansanm pou zot kapab rod zot prop model pou zot bouz koman sa biznes.

Byensir i annan bann keksoz komen ki zot pe fer. Par egzanp bann *PCs* la in determinen pou zot fer bann *short courses*. E par egzanp *SIT* pe fer bann *short courses* enteresan. Nou pe demann osi en lekol parey Lagrikiltir, Ortikiltir pou li fer bann *short*

courses, ki ava atrakte bann piblik an zeneral.

STA pe fer bann *short courses*. *Business Academy* osi pe fer bann *short courses*, me parey mon pe dir sak lakol i ava devlop zot model baze lo ki mannyer zot santi. Me konsepe se bouz zot lenstitisyon dan kad en biznes. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker le 11 Me, 2022 *Cabinet* i aprouve ki *SIAH* pou ganny *co-manage* par Minister Lagrikiltir avek Departman, avek Minister Ledikasyon. Sa relasyon ek sa *MOU* i en keksoz ki tonm plenman anba *purview* Minister Lagrikiltir.

So eski Minis pou Ledikasyon pe donn Lasanble en garanti lo sa ban prononsman ki pe fer devan Lasanble, ki tou sa ki ou pe dir nou an relasyon ki pe ganny fer ek sa *MOU*, i korek? Oubyen eski ou krwar ti ava meyer ki nou ganny sa bann konfirmasyon avek Minis pou Lagrikiltir, lo ki bann demars ki zot pe fer striktirelman an relasyon ek lekol?

Akoz anba sa *Cabinet decision*, Minister Ledikasyon i

handle tou sa ki i annan pou fer avek pedagozi.

E an relasyon *training* ek bann *professional development professional center*?

Prezan mon dezyenm kestyon Minis, ou ek mwan nou'n travay dan ledikasyon. Annefe sa, detrwa dimoun lo sa *panel*.

Mon asire ki i annan dimoun dan Minister Ledikasyon ki ti la ler sa *MOU* ti ganny sinyen. Zot ankor la zot.

So eski ou koman Minis vi ki ou ti, i pa en dosye ki ou, ou'n dil avek, eski ki sa bann dimoun i dir ou dan Minister Ledikasyon vizavi sa dosye?

E ki zot, zot in fer sa bann dimoun? Akoz bokou zot i ankor la dan Minister Ledikasyon. Ki zot, zot in fer lefe ki zot ti donn bann *advice* sa letan pou ki Minis pou Ledikasyon i siny sa *MOU*?

Ki zot, zot in fer pou asire ki sa *MOU* i ganny met an pratik? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker bann lenformasyon. Bann konversasyon ki mon pe koze la bomaten i korek.

E i anliny avek bann diskisyon ki nou diskite dan sa prosedir pou transform *SIAH*.

E en bon pe sa bann diskisyon ti ganny inisye par Minister Ledikasyon. Akoz pandan letan ki sa bann diskisyon ti'n komanse byensir sa nide pou bouz *SIAH* kot anba Departman Lagrikiltir, pa ti neserman komanse.

Savedir la nou pe koz bann konversasyon ki pase dan bann *meeting*. Me selman letan larealite, letan nou tou nou annan nou swe. Me selman nou konnen letan la pratik annan de ler pa neserman parey nou swe i ete. Me selman sa ki mwan mon pe dir la, i bann lenformasyon ki reflekte *meeting* ki nou pe fer.

Dezyenman, kestyon lo ki bann dimoun ki ti la in dir? Mr Speaker, larepons i senp. Bann dimoun i agree ki pa'n marse. Zot pa kapab fer naryen pou keksoz marse. Alor i pa'n marse. Senp.

E petet i pa'n marse akoz ti napa en bon kalkilasyon lo komansman lo debi.

Donk annou pran li koumsa. I pa'n marse, e mon pa krwar i dan lavantaz - i pa dan lavantaz personn pou nou kontinyen dir i pa'n marse.

Annou bouz devan. E sa ki nou anvi fer ozordi. Bouz devan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava pas lo kestyon swivan, e sa se kestyon Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon, tou Manm e tou dimoun a lekout.

Mon kestyon i *comme* swivan: -

An vi nivo lenflasyon an se moman dan pei, eski ou Minister pe konsider reviz *allowance* ki bann etidyan ki sorti Zil Pros pou vin lekol possegonder Mahe i gannyen, sirtou bann etidyan ki reste *Youth Hostel*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, bann etidyan Praslin e La Digue ki dan premye lannen dan bann sant profesyonnel, i ganny en *allowance* R2,500 par mwan. Dan lekel bann ki reste *Youth Hostel* i tir R200 pou pey *Hostel*. Sa sonm i monte par R100 par nivo lannen.

Mr Speaker, i swe sa Minister pou ogmant bann *allowance* bann etidyan. Me an se moman pei pa kapab fer sa logmantasyon zeneral.

Nou demann bann etidyan pou servi zot *allowance* byen. Sa i sipor pou laprantisaz kontinyen. Pa konfiz sa *allowance* koman en fasilite pou anmize.

Me plito en mwayen pou zot kontiny zot laprantisaz. Mr Speaker i mon swe pou ankouraz bann sant profesyonnel, pou komans mazin sa konsepsyon ki nou apel en lantern de lokalize.

Savedir par egzanp ki manner nou kapab servi Praslin ouswa La Digue, pou nou komans mazin bann pti sant. Ouswa bann fason pli pratik kot zot kapab anmenn zot program lo sa 2 zil. San petet ki nou kapab deplas bann etidyan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab siplemanter. Wi.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker apre vizit ki Komite pou Medya, Lazenés, Sport e Kiltir ti fer *youth hostel*, nou ti *request* pou nou ganny serten bann dokiman ki osi enkli *allowances* ki bann etidyan ki sorti Mahe,

Praslin i gannyen ki reste *youth hostel*.

E dapre dokiman ki nou'n gannyen avek *Manager Hostel* Mr Alphonse, *allowance* ki bann *student* pe gannyen i R1400. E dan sa R1400, R200 i ganny tire pou *utilities*.

R200 ki al pou *Hostel*, ki servi pou *utilities*. Annefe ki mon pe dir Minis, se ki pandan mon letan ler mon ti *hostel* - annefe *hostel* ti ouver an 1999.

E an 2000 ler mon ti *hostel*, *allowance* ti selman R800 - R400 ti ganny donnen avek sa zanfan. E lot R400 ti al pou *hostel*. E la pandan 23an avek kou lenflasyon nivo lenflasyon ki enkli sa dernyen lepok pandemik *COVID-19*, si ou pe gete i annan en logmantasyon selman R600 dan en peryod 23an. E nou bezwen konsider konteks bann etidyan ki sorti lo zil.

Akoz ler zot reste *hostel* zot bezwen depans tou zot kou. Ki enkli zot manze, tou zot bann materyo ki zot bezwen, bann komodite debaz ki zot bezwen pou zot *upkeep* dan sa *hostel*.

So, mon santi poudir sa *allowance* i en pti pe *tough* ler ou pe konsider kou lavi e kou komodite. Enkli manze ki zot bezwen aste pou zot kwi tousala.

MR SPEAKER

Avans lo kestasyon Onorab.

HON WAVEL WOODCOCK

Alors petet Minis mon pe demann ou si ou kapab petet rekonsider sa. Antre dan en dyalog avek Minis Finans.

Petet la mon konpran sityasyon ekonomik ki nou ladan, me selman *going forward* kalkil sa - *Going forward* petet ti ava bon ou rekonsider sa, ganny en konversasyon avek Minis Finans. E isi petet osi avek bann paran, avek bann lezot parti prenan. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon'n servi sa sonm R2,250 ki vedir sa R1400. Apre bann etidyan osi i ganny en R850 dan premye lannen. Apre dan dezyenm lannen zot ganny R950. So sanmenm sa ki mon'n azout sa 2 valer ansanm.

Mr Speaker, mon konpran tre byen ki Onorab pe dir. E mon partaz osi son swe.

Parey mon pe dir, mon dir la an se moman mon pa kapab fer monte. Me selman byensir ler nou pou diskit Bidze la tre byento la, mon pou enn sa dimoun ki pou met lavwa.

Baze lo bann keksoz ki mon osi mon'n war, nou'n partaz en vizit ansanm *youth hostel* - nou konpran ki pe arive.

Nou pou bezwen, nou ava fer gete ki mannyer nou kapab. E par konbyen petet nou kapab fer sa logmantasyon. Donk i pa vedir ki nou pa pe konsider fer logmantasyon pou *allowance*. Me parey nou pe dir pou lemoman la en logmantasyon zeneral i en pe - Nou pa pe kapab.

Me sa ki enteresan se ki nou war - nou'n war dan, la tre resaman, se ki ler i annan bann loportinite i prezante, Gouvernman i antre e i aziste. E i aziste. E kot fodre siplemant, donn siplemanter i donner. Nou ti vin la apepre en mwan pase dizon, pou nou koz byensir lo logmantasyon.

Logmantasyon serten benefis. Osi lo bann sipor, bann soutyen ki nou donn bann etidyan. E petet si nou pa koz, akoz pa zis kekfwa *allowance* ki fodre monte, kekfwa i annan bann keksoz osi, bann lezot sipor ki nou kapab pe mazine pou donn bann etidyan Praslin - La Digue.

E mwan mon pou toultan pe mazine ki bann lezot fason, lezot alternativ ki nou kapab fer, pou fer ki bann zanfan Praslin - La Digue.

Bann etidyan Praslin - La Digue ki vin etidye Mahe zot fer li byen. Ouswa ki mannyer laprantisaz i ariv kot bann etidyan Praslin - La Digue san ki zot bezwen petet depans en kantite larzan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Naidu.

HON SATHYA NAIDU

Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. E tou koleg Onorab. Lenflasyon i pe afekte nou tou. Sa i enkli osi bann zelev dan bann lekol ouswa lenstitisyon pos-segonder.

Me selman nou konsyan poudir dan sa moman, nou pe pas dan en moman ase difisil. E parey Minis in fer resorti, pa pou kapab vreman revwar *allowance*.

Me selman mon krwar lo kote loportinite i annan en ta loportinite lo kote lanplwa. Lo kote *part-time employment*.

Eski ou koman Minis ou pou angaz avek Minis Lanplwa pou kapab asire ki i annan sa sinerzi, pou kapab regarde kot i posibil, pou fer antre bann zelev ki dan lekol ouswa lenstitisyon pos-segonder antre dan lanplwa?

Mon war Onorab Pillay pe sakouy son latet - me selman mon kapab dir zis Sanmdi pase, mon ti'n zwenn en zenn garson i ape etidye *SIT*. E li osi i pe resevwar *allowance*.

MR SPEAKER

Onorab.

HON SATHYA NAIDU

Me selman i ape osi travay pou li kapab ganny en pti gin an plis, pou kapab zwenn son bann depans.

MR SPEAKER

Onorab mon krwar ou'n demann ou kestyon, les Minis reponn.

HON SATHYA NAIDU

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Minis repons lo lanplwa.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Wi. Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Mr Speaker parey nou pe dir i pa en kestyon nou pa pou revwar *allowance*. Me selman pou lemoman la nou pa pe - i pa. Nou pa pe konsider en logmantasyon zeneral.

Nide ankouraz bann etidyan, osi lontan ki zot par lao

18an pou zot al fer bann *part-time job*, sa i en opsyon pou bann etidyan ki kapab fer, e ki anvi fer. Sa Mr Speaker. Sa i ankourazan. E byensir mon ti ava demann bann etidyan - Bann etidyan ki *meet requirement* laz pou zot travay, pou zot konsider annan bann *part-time job* si i nesese pou zot osi kapab siport zot lekor. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava pran kestyon Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis nou'n vwar resaman ki in annan R500 ki'n ganny donner lo bann saler. Apre en sipor R300 pou *PUC*. E sa in vini zisteman, akoz Gouvernman mon mazine in santi i annan en nesese.

E sa bann marmay zot pa'n eparnye avek sa sityasyon zot. Alors mon krwar petet ler nou pe get sa kantite dimoun ki pe benefisyek sa bann R500, konpare avek sa detrwa marmay ki pou benefisyek si nou get dan zot *welfare* - mon krwar en serten keksoz i ava kapab ganny fer.

Petet mon kestyon se, annou sey revwar. Nou tou nou

konpran ki nou pe pas ladan. Me selman sa bann etidyan i pli difisil pou zot. Akoz zot, zot pa pe travay. Alors ti ava bon petet Gouvernman i revwar sa.

Pa nesese R500 me selman en keksoz i ganny fer pou soulaz zot, ziska ler Gouvernman i ava kapab fer en keksoz bokou pli sibstansyel.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis mon krwar ou'n deza donn langzman ki ou pare pou revwar. Eski ou kapab azout keksoz la vitman avan, akoz mon anvi bouz lo lot kestyon.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou. Mr Speaker, wi mon krwar letan mon pe tann bann konversasyon la ki pe ale, mon pou anmenn sa diskisyon lo latab. Akoz mon anvi nou donn en laklerte. Nou donn en laklerte, nou donn en bon solisyon pou bann etidyan Praslin La Digue. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon pe bouz lo lot kestyon Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Ale fer ou pwen vitman.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi mersi Mr Speaker - vitman. Minis mon krwar ou bezwen klarifye sa sonm ki zanfan i gannyen. Akoz i annan en pti pe konfizyon. Ler ou ou'n dir ou'n koz lo R2, 500 lo komansman.

E ou'n dir ki, ou'n fer, ou'n koz lo zanfan i bezwen pran sa larzan koman en sipor ki zot gannyen. E mon'n sipor ou lo sa bout kot ou pe dir i pa en larzan pou zot anmize. Mon'n sipor ou.

Be apre mon'n tann Onorab Woodcock koz lo R1400? So si ou ti kapab klarifye konbyen en etidyan ki sorti lo zil i vin Mahe i gannyen koman en *allowance*?

Klarifye sa. Pa azout sa bann lezot sif. Koumsa nou ava konnen, parey Justin Valentin i sorti Praslin i vin dan Lekol NIHSS, i ganny tan.

Dezyenm lannen i ganny tan. Akoz ler ou dir R2,500. R2,250 i pa kler. Mersi.

MR SPEAKER

Byen, byen nou'n konpran Onorab.

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou rod sa

klarifikasyon. *Allowance* Praslin - La Digue, zanfan Praslin - La Digue i R1400. Me sa R2,250 parey mon ti pe dir - ou ti pe azout osi bann larzan ki bann etidyan pos -segonder i gannyen, ler i dan premye lannen i ganny R850. E ler i dan dezyenm lannen *irrespective* kot i ete, i ganny R950. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon bezwen bouz lo prosen kestyon, e sa se kestyon Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Eski Minis i kapab eksplik sa Lasanble ki zefor an plis Minister pe fer, pou asire ki rezilta nivo skoler lekol segonder e primer i amelyore? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker lannen pase nou ti war - annefe sa lannen nou ti war bann zoli rezilta dan *IGCSE*, dan 'A' *Level*. E lezot legzanmen enternasyonal dan ki nou bann etidyan ti partisipe.

Dan lekol piblik par egzant ti annan zanfan ki ti pe ganny *straight A Stars*, dan bann size zot ti fer. E sak fwa mon ganny sa sans mon'n felisit sa bann etidyan.

Mr Speaker, mon osi felisit zefor e kouraz bann ansenyan. Mon pe dir avek bann ansenyan ki ansanm avek zot, nou lo en misyon enportan, e si nou kontinyen travay ansanm nou pou reisi plis.

Mon osi felisit bann etidyan ki pe debourye dan bann lezot laspe skoler. En kantite pe fer byen dan lar, dan spor. E dan bann *graduation ceremony* Mr Speaker ou war bokou talan.

I osi annan bokou etidyan ki montre bann konportman ekselan, byen motive, byen elve, onnet e gou pou annan zot dan laklas. I annan bokou etidyan ki bann vre anbasader zot lenstitisyon.

Mr Speaker, sa *Biennale Lar Kontanporen* ki'n fek lanse Dimans. In demonstre lafors ansenyan e etidyan. Bokou ansenyan in partisip e zot in ganny pri. E gran ganyan Ryan Chetty i en ansenyan Lekol Mont Fleuri Segonder.

Bann etidyan Lekol *SIAH* pe ede avek lozistik e deroulman sa legzibisyon. Mon felisit sa travay. E *SIAH* pe reisi

dan out son lanpler. Donk Mr Speaker, mon get rezilta skoler dan tou son dimansyon.

Mr Speaker, Minister Ledikasyon i annan bokou defi. E nou anvi reisi plis. Minister Ledikasyon i annan en plan. E pou plizyer repriz mon'n partaz sa plan dan Lasanble e lo medya.

Tenm nou plan se "*Agrandi Laspirasyon e fer ki Laprantisaz i Vo Lapenn.*" Pou nivo ledikasyon monte, nou pou bezwen kontinyen ek sa plan ki konpri nou 6 domenn priyoter.

Pou lemoman anmezir ki nou fonksyonnen, nou aziste nou plan. Wi dan serten domenn lenplimantasyon i dousman. E toultan nou pe rode akoz e ki mannyer nou aziste.

Me sa ki nou bezwen fer kler Mr Speaker, Minister Ledikasyon setadir Lotorite Ledikasyon Sesel - i zis en eleman dan sa mayon.

Dabor zesyon e gouvrenans lekol i annan en rol pou zwe. Paran i annan en rol pou zwe. Bann lezot Lazans i annan zot rol osi pou zwe. E pli prensipalman bann etidyan zot menm, zot annan sa pli gran rol pou zwe.

Me konkretman, ki annan dan plan stratezik Minister

Ledikasyon lo kote fer zanfan reisi plis? Nou annan en realizasyon laprantisaz koman eleman priyoriter. Nou pe revwar *curriculum* pou anmenn nouvo size parey ledikasyon finansyel, lantreprenarya.

Nou pe met lanfaz lo spor - lo lar. Nou devlopman kiltirel pou devlopman konplet bann etidyan. Nou pe re konsewar letid teknik e vokasyonnel dan segonder. Nou'n ganny en nouvo program ekstra skoler ki nou pe diskite. Nou pe relans nou program enklisivite dan lekol.

Atraver *Careers Week 2022*, nou'n relans bann ansenyan dan sa domenn e fer zot pli konsyan lo ki mannyer zot pe fer ledikasyon karyer. Nou'n ganny en tim ki'n deza komans rod nouvo sant profesyonnel. Nou pe lans bann sant profesyonnel pou zot re konsewar zot bann program.

Nou annan en plan pou devlopman bann ansenyan. E *Council* i vin en platform byen enportan ladan.

Nou'n komans rod plis bann resours laprantisaz nimerik. *MyON®*, *Britannica*, e tim *intuitional support* pe eksplor program nimerik pou lezot size.

Mr Speaker, nou krwar ki si program lekol i relevan pou

sak etidyan. Bann etidyan zot menm zot enterakte dan en lanvironnman an sekirite. Zot pou devlop en lanmour pou lekol.

E sa ki zot pou aprann pou vo lapen e pou itil. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William ou annan siplemanter.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon anvi demann avek Minis, par lefe parey menm in dir, poudir sa size nou'n tret li plizyer moman pandan Lasanble. Pa zis sa setyenm lasanble me sizyenm Lasanble an desandan.

Mon anvi demann avek Minis si i kapab dir nou si sak lekol zot *set en target* tou-le-z-an? Eski Minister i donn bann lekol en target vizavi bann diferan size ki zot pe trete, ki zanfan i devret pe *attend*?

E eski Minis i kapab dir nou si i satisfè, si zot annan sa target e si i satisfè avek progre?

E si nou, eski zot annan en rapor pou zot vwar bann febles e *tackle* sa bann febles? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi Mr Speaker bann lekòl i annan zot plan devlopman, zot plan stratezik.

E bann lekòl zot osi zot set bann target. E mwan mon'n partisip dan enn de lokazyon kot bann lekòl. Bann lekòl vremen i pe koz lo zot bann target, lo sa ki zot reisir. Byensir nou osi koman Minister Ledikasyon letan nou pase nou dir kot nou satisfè, nou dir kot nou pa satisfè.

Ki nou'n fer pou nou kapab, pou anliny direktèman avèk ou kestyon? I annan dan nou plan stratezik? Nou annan en domenn parey mon'n dir la - ki nou apel *Attainment*.

E mon'n konsevwar sa ki nou apel bann *Attainment Leaders*. E bann *Attainment Leaders* zot pe pas kot bann, zot pou ganny formen pou zot pas kot bann laklas.

Zot pou annan enn dan sak lekòl. Pou zot kapab pas dan sak laklas. Pa nesèyman avèk bann keksoz akademik. Bann lezot target. Akòz zot pe get *attainment* dan tou nivo. E zot pou pe dir lekòl ki nivo zot pe *attend*. Si zot pe *attend*.

E si zot pa pe *attend*, ki manner? Se zot ki pou pran sa

responsabilite, pou rode ki bann mwayen pou demann lekòl pou zot fer, pou zot kapab reisir dan zot bann plan.

Donk sa zafer *attainment* nou'n tyonbo li. Akòz nou osi nou anvi ki lekòl i reisi plis. Lekòl li, letan ou pran lekòl enn par enn. Nou pa nesèyman satisfè lafason ki lekòl pe reisir.

Me selman sensèyman, sensèyman lekòl pe travay, zot pe travay. E zot pe travay dan zot kapasite. E dan zot kondisyon ki zot ladan. Lekòl, la mon krwar bann ansenyan, i ti ava kontan mon sipor lo la. Lekòl, i annan de lekòl ki travay dan bann kondisyon difisil.

Mon zwenn bann lekòl dan bann kondisyon difisil. Me nou, nou pe rod - kekfwà nou bezwen travay ansanm.

E la mon demann sipor bann Manm Lasanble. Sipor e Manm Lasanble, pou nou kapab rezourd en pe bann problem ki anpes laprantisaz dan bann lekòl.

I annan pa mal sa bann problem ki anpes laprantisaz dan ban lekòl. E si nou ganny sipor tou Lazans. Parey mon'n dir Minister Ledikasyon i zis en mayon. I zis en eleman dan sa mayon. E si nou ganny sipor tou Lazans, nou ganny sipor tou bann eleman - lezot eleman,

mon krwar nou pou reisi bokou plis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon rapel bann Manm pou evit bann long *statement* avek zot kestyon. Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Mr Speaker mon war poudir lo kote rezilta nou pe *struggle* en pti pe avek sa *50 percent*, oubyen *55 percent pass rate from A to C*.

Lo kote *IGCSEs* avek 'A' *Levels* ler mon pe get bann statistik dan lepase. So menm mon pe get lo kote kantite marmay ki'n fer, ki'n *sit 1 IGCSE*.

In desann en pti pe sorti 611 pou vin, sorti 703 pou vin 611. Eski konversasyon lo en Lekol Ekselans i ankor pe kontinyen? Eski sa i en keksoz ki ou pe konsider Minis?

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Mr Speaker, wi i annan en tim la a ler aktyel kan mon pe koze la, i annan en tim ki pe travay lo konsevwar en Lekol Ekselans.

Zot in fer bann diskisyon lo Mahe, lo Praslin e La Digue. Lo sa lekol. Me dan nou diskisyon osi annan ki mannyer nou pou fer tou lekol finalman vin bann pti Sant Ekselans?

Akoz sa ki nou anvi. Ou konnen pou nou fer en gro Lekol Ekselans, nou pou bezwen omwen 1 ou 2an pou nou konsevwar e konstri. E furni sa lekol. Me la deza nou annan bann lenstitisyon ki deza la.

Ki mannyer nou transform sa bann lenstitisyon, pou fer li vin osi bann Sant Ekselans - sa osi nou pe, i dan nou konversasyon.

E parey mon pe dir i annan bann keksoz debaz ki nou bezwen fer. Nou bezwen byensir entrodwir en pe plis regilasyon, pou dekouraz bann move konportman.

Akoz sa i bouwers en kantite *teachers*. I zenn en kantite *teachers*. E i fatigan. I fatigan. Me apre i annan bann konteks striktirel ki nou bezwen konsider – demann koz lo la. Nou osi annan, nou annan bann lanvironnman laprantisaz.

Nou annan osi kwa ki nou met dan *curriculum* lekol. Tousala i bann keksoz ki nou pe koz lo la, la. Akoz parey mon'n dir sa lannen 2022 la, i en

lannen kot nou pe koze. Ki nou pou fer? Ki nou pou fer?

E mon ti dir le 1 Zen - le 1 Zen letan mon ti pe donn lans Lafet Zanfan, fer mon diskour, mon ti dir ki nou anvi donn bann zanfan en nouvo *menu*.

En *menu* laprantisaz pou zot kapab aprann. E pou zot kapab osi pa enterakte byen avek *curriculum*. E la ankor mon dir, mon pa met lanfaz zis lo akademik. Akademik i en konponan wi, me nou bezwen osi met lanfaz lo lezot laspe.

Fer ki tou zanfan, tou zanfan ki vin lekol i kontan lekol. Plis zanfan ki vin lekol i kontan lekol. E zot, sa ki zot aprann i vo lapenn e itil. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Samynadin.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis e ou delegasyon. E tou dimoun a lekout.

Minis lo nivo resours imen, mon ti ava kontan konnen ki Minister Ledikasyon pe fer, pou fasilite rekritman. E *training* nouvo ansenyan Seselwa, avek bi pou amelyore lansennyman laprantisaz?

E petet ki bann size ki rekritman pe koz plis konsern pou sa Minister? Sirtou lo nivo

primer kot nou pe vwar en gran limerzans bann ekspatriye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Byen Minis ou repons. Nou ava sey al en pe vitman lo bann repons Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker wi mon pe ganny bann detay avek *PS*. Ki pe donn mwan bann dernyen sif. Mersi *PS*.

Wi nou pe kontinyen avek sa nou *recruitment*. La byensir parey nou dir la imedyatman la ki pe fer la, nou napa swa nou bezwen fer en pe *recruitment* aletranze.

Me lokalman ki nou pe fer nou? Nou pa pe gannye zenn etidyan ki pe mazin antre dan laprantisaz. Donk nou pe al dan bann lekol.

E mwan mon'n pare pou mwan al dan bann lekol, pou mwan al rod etidyan. Konmsi pou zot ankouraz zot. Nou bezwen fer konpany pou nou koz avek bann etidyan Seselwa, lo ki mannyer zot devret, akoz zot devret swazir laprantisaz?

Akoz zot devret swazir bann karyer koman, dan Ledikasyon? I annan Lasyans ek Matematik nou pa pe ganny nouvo etidyan Seselwa par egzant, ki pe swazir pou fer

Lasyans ek Matematik dan segonder.

Mon krwar i enportan ki nou ganny sa. E byensir mwan mon pou, i annan en moman ki mon pou vin rod sipor Lasanble. Kot nou pou gete ki mannyer nou kapab fer. Akoz ou konnen lansennyman i dan problemn, an term nou pa pe ganny dimoun.

Alor ki nou kapab fer lo nivo nasyonal pou nou komans ganny dimoun pou vin *teach*?. Mon krwar sa i vin en *issue* nasyonal. In nepli en *issue* Minister Ledikasyon. I en *issue* nasyonal. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Naidu.

HON SATHYA NAIDU

Mersi Mr Speaker. Ler i konsern rezilta, mon krwar i annan relasyon avek *attendance*. E mon le konnen si pou annan si pou annan kek mezir ki pou ganny enplimante, dan en laspe elektronik, par legzanp. Akoz i annan etidyan ki pa pe vin lekol. I annan detrwa ka ki mwan mon konnen sote 2an zot pa pe vi lekol.

E Minis pli boner ti'n zis fer referans pou dir ki anba 16an ou pa devret pe travay. I annan en bann ki pe travay.

So, lo en baz nasyonal, mon krwar *there is a problem out there* ki bezwen ganny adrese. Mon'n osi ganny notifie poudir i annan bann *attendance officers* osi ki p pe vin kot lekol lo en baz regilye.

So sa i en defi ki mwan mon pe soumet pou regarde si Minis i kapab fe kek keksoz vizavi sa.

Dezyenmman lo kote konportman;- pli boner, mon krwar apepre 2an, 3an pase ti annan en koze lo *social contract*, mon le konnen si i pou annan kek demars ki pou ganny fer pou vreman fer sa prosesis ganny met an mars? Se sa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Onorab an se ki konsern *attendance*. *Attendance* wi i annan serten lekol i alert nou i annan enn, de etidyan ki absan. Me pa bokou.

Pa bokou etidyan ki pa vin lekol. Me selman i annan en pe etidyan ki pa *turn-up*.

Byensir nou pe, pou nou kapte sa pli byen, i annan nou *EMS*. *EMS* i vedir *Education Management System* ki nou pe ranfors li, pou li kapab donn

nou plis lenformasyon ki nou bezwen.

Nou pe ganny lasistans avek *Commonwealth of Learning*, ki pe ed nou fer sa. Apre sa ki konsern konportman - sa *Social Contract*, mon rapel lannen pase nou ti lans li le 1 Zen 2021 nou ti lans li kot lekòl Port Glaud, zisteman pou fer tou dimoun, paran, etidyan e menm ansenyan konpran zot rol dan sa maryaz.

E la *PS* in alert mwan ki sa semenn bann legal, nou *legal team* pe zwenn pou zisteman get sa *Legal Contract* byen menm pou gete ki mannyer nou kapab pli byen enplimant li pou kapab *comme* dir koze pou li osi kapab omwen fer en pti morde. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis mon vreman apresye petet lo kote letan nou pe koz lo kote laprantisaz bann etidyan. Be performans etidyan li menm i baze bokou lo ansenyan - ou konnen, ansenyan dan laklas.

I annan de letan mon konnen i annan en bon pe lekòl i manke. Ou'n tous en pti pe

letan ou'n koz lo, ou'n repons kestyon Onorab Samynadin.

E mwan mon ti ava kontan ou donn nou en *update*, ki zistans ou'n arive ek lo kote rekritman sa bann ansenyan? Eski zot pe vini? Kan ki zot pe ganny met dan bann lekòl?

Akoz aktyelman Minis i annan en konsern kot bokou *PE Teachers* pe ganny anvoy dan bann laklas pou zot al siperviz kot napa *teachers* pou delivre leson avek etidyan primer, etidyan segonder tou sirtou.

E sa bann *PE Teachers* i konplent zot pa ganny en *allowance*. E dan sa ka petet donn nou n pti *update* ki zistans ou ete avek bann ansenyan ki pe vini?

E si petet ou pe ankouraze petet bann *PE Teacher's* ki kapab. Mon pa konnen si zot donn en leson etidyan, si zis zot asize zot regard sa bann etidyan koumsanmenm dan laklas.

So petet pou zot osi en pti mesaz. Mon pa konnen Minister. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab an se ki konsern *recruitment*, nou annan 31

ansenyman ki pe ariv Sesel an Out. An Out wi.

Savedir pou trwazyenm term nou espere komans avek 31 nouvo ansenyman. Wi i annan serten lekòl ki pe servi bann lezot travayer.

Byensir bann lezot *teachers* ki pa neserman *teacher* bann size respektif pou zot siperviz leson *weh* i annan sa ki pe arive. E malerezman sa pe arive avek bon lentansyon. I pe arive avek bon lentansyon. Akoz bann lekòl i santi zot pa kapab kit byensir bann laklas *unattended*.

Me sa keksoz pli fondamantal. E sa mon pe demann sak lekòl pou fer. E mon'n komans koz lo la piblikman lo radyo. Mon'n komans demann bann lekòl pou zot revwar zot *timetable*. Annou pa anferm nou, annou pa ferm nou dan sa *time table* ki egziste depi 1900 ekek.

Lemonn pe sanze. Kalite laprantisaz pe sanze. Donk i tout en sanzman;- en sanzman loperasyon - En sanzman pratik ki nou pou bezwen osi fer pou rezourd bann problem laprantisaz.

Nou pe menm osi, i menm osi annandler kot menm bann ansenyman - dizon bann ansenyman ki fer *PE*. Akoz sa bann ansenyman zot. *Zot in train*

komans ansenyman. I annan keksoz zot kapab fer.

Alor nou pou gete ki mannyer zot, ki rol zot kapab zwe dan sa nouvo *landscape* - sa nouvo platform. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava pran kestyon Onorab Larue.

HON FLORY LARUE

Bonzour Mr Speaker mersi. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Minis in koz lo plan devlopman pou bann ansenyman.

Alor mon mazine i pe adres bann ansenyman ki deza dan lanplwa avek Minister. Me osi bann ki pou ganny rekrite dan le fitir. Pou bann ki dan lanplwa me napa sa formasyon formel, mon felisit zot pou sa travay ki zot pe fer.

Me eski Minis i kapab dir nou lefe ki labaz ledikasyon i ganny fer dan lekòl primer, kantite *teachers* dan lekòl primer ki'n formen?

E lo kote plan devlopman, ki rol ki Liniversite Sesel pe zwe pou asiste Minister Ledikasyon pou devlop sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker la dan mon lanmen nou napa sa sif egzakt ki kantite.

Me selman nou kapab dir ki nou pe fer. I annan bann *short courses* ki nou pe komans konsevwar, pou donn bann ansenyan ki napa sa formasyon formel. Me selman osi lontan ki nou war bann loportinite arive, nou met zot dan en kour.

Par egzanp la nou fek war bann *assistant teachers* ki ti graduate semenn pase. Zot osi zot ti napa bann formasyon. Nou'n form bann *graduates*.

Aprè i annan bann keksoz enteresan ki pe devlope. E sa annefe yer *Management Ledikasyon* ti tonm dakor lo en plan enteresan pou lekol.

E sa sete gete ki mannyer nou servi bann travayer dan Minister Ledikasyon li menm dan *headquarters* - dan *headquarters*, bann ki ansenyan ki mannyer nou ede sirtou dan bann vakans, pou nou kapab al dan bann sant. Dan bann rezyon, pou nou kapab osi donn lanmen form bann ansenyan, form bann profesyonnel.

E wi Liniversite Sesel ansanm avek *SITE*, zot pou annan en program ki zot fer

pou devlopman bann ansenyan. Nou annan sa ki nou apel en *Teacher Development and Management Plan*. E sa i pou konsern tou ansenyan.

Menm si ou annan en kalifikasyon. Me ou konnen poudir ansenyan i en profesyon ki ou bezwen pe tanzantan kontinyen reste a zour e relevan. Alors sa *Teacher Development Management Plan*, in ganny konsevwar zisteman pou permet ki bann ansenyan, nenport ki nivo zot ete, zot osi pe resours zot. Pe ranpli zot sours. Pou zot kapab delivre pli byen e pli meyer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis pou ou bann repons. Nou ava pran poz la. nou ava rebran kestyon 11.05. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen nou pas lo kestyon 120, Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Mr Speaker, eski Minis i kapab dir Lasanble:

Vi ki lekol Glacis in ganny rekonnet koman sanpyon *reading* lo *myON*® pou Sesel, ki

Minister pe fer pou rekonpans e ankouraz zot pou mentenir sa nivo lektir?

E ki Minister pe fer pou ankouraz bann lezot lekol pou kontinyelman entegre sa program *myON*® dan laprantisaz? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mesi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Mr Speaker *myON*® in non ki en group dimoun Langleter in donn en libreri nimerik.

Sa libreri i annan omwen 8000 liv ki zanfan i ganny akte avek. E ki apard lir, zanfan i kapab enterakte avek bann legzersis baze lo bann liv ki zot lir.

Lekol Glacis e ankor lezot, parey lezot lekol, lekol Au Cap pe byen servi sa platform. Zot zanfan pe lir plis anndan e an deor lakour lekol.

Minister Ledikasyon pe met lanfaz lo sa platform. E pe demann bann lekol pou byen servi li. Sertenman bann responsab *myON*®. Resaman bann responsab *myON*® ti dan pei an Me 2022, pou zot evalye sa program e kontinyen form bann ansenyan.

Nou lekip lekol lokal pe sivre sa program, pou byensir vwar ki mannyer nou kapab devlop plis lentere zanfan lo sa platform.

Nou pe deza servi Lekol Glacis e Au Cap pou zot vin sa 2 lekol ki pe akonpany bann lezot lekol lo sa platform.

Anmezir ki nou kontinyen ankouraz bann zanfan pou servi *myON*®, e byensir nou kontinyen rod fason pou zot pli byen itiliz sa fasilite, nou bezwen koz lo *internet* dan lekol. Sa nou'n komanse e pe byen progresse. Epi nou pe kontinyen demann bann *service providers - internet* pou kontinyen ek bann *package* ek etidyan.

E Mr Speaker lentansyon Minister Ledikasyon, se annan bann *school tablet* pou bann etidyan. Sa i ava permet sak lekol annan plis fasilite pou met a dispozisyon ek bann zanfan.

Si nou met litalizasyon *school tablet* lo nou program, nou ava konpran ki bann etidyan i ava annan plis lentere pou zot fer bann kour ki *online*. E byensir nou anvi met sa dan nou '*new spending proposal*' pou 2023. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab Esparon siplemanter.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou larepons. Eski ou kapab dir nou si ou Minister pe mazin agrandi sa program, pou ekoul dan bann lezot lekòl apard zis Lekòl Glacis ek Lekòl Au Cap?

E si zot pe anvizaze antre an partenarya ek bann lakonpanyen prive pou fer zot, rod bann donasyon pou sa bann pti *gadgets* ki zanfan i servi?

Konmsi parey sistenm PPP. Eski a lavenir ou pe mazin sa pou bann lezot lekòl osi kapab benefisye avek sa program? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker *myON*® i en platform ki an se moman i dan tou lekòl pe ganny servi.

Tou lekòl pe progrese. E Glacis, Au Cap zot, zot pe akonpanyi bann lezot lekòl ki en pe pli an aryer lo sa proze. E pa neserman pli an aryer, akòz dan ledikasyon nou devlop osi sa ki nou apel bann *networking school*. E zot pe *network* ansanm pou zot kapab ganny plis lavantaz sa proze.

An term sa partenarya avek bann prive, sa i en keksoz ki nou ankouraze e nou kontinyen demann okenn biznes ki annan mwayen pou sipot Ledikasyon, pou avans devan e nou ava travay ansanm. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker enn bann pli gro *challenge* pou lemoman avek sa program se kolektivite.

An vi Minis in nonmen poudir zot pe travay lo en *package* ki bann zanfan i kapab gannyen atraver zot paran.

Me eski zot osi pe mazin an term pou *store* bann lenformasyon nimerik? Ki zot kapab donn bann serten par egzantp *pen drive*. Koumsa, bann zanfan pou zot kapab fer serten travay *offline*. Pou bann zanfan ki pa sitan fortinen pou annan *internet*?

Aprè dezyenman, ki zot pe fer pou ankouraz bann lekòl prive pou anbark lo sa program? Mon konnen poudir i annan 2an depi ler zot pe fer sa program.

E zis 9 mwan pase Lekòl Endepandan in komans *join in*. Be *what about* bann lezot lekòl

prive, ki zot pe fer pou ankouraz sa?

Trwazyenmman Mr Speaker, mon ti ava kontan konnen an vi ki sa program i al en pti pe pli lwen ki zis *reading*. I al en pti pe lo bann pti proze osi ki zanfan i kapab fer. E sa i enn bann pli gran *weakness* osi, ki sa lorganizasyon deor ti pe koz ek zot pe koz lo la.

Ki zot pe fer pou amelyor sa?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker sa. Mersi Onorab pou ou kestyon. Sa nide fer akse *myON® offline* i osi enn sa bann konsern, sa bann stratezi ki nou anvi.

Akoz parey nou pe dir, nou anvi ki zanfan i aprann lir. E zot aprann lir pa neserman zis dan sa konteks lekol.

Nou okouran e nou *acknowledge* ki lefe i annan bann zanfan ki dan bann sityasyon *challenging*. Alor nou konsidere tousala. I annan osi antase avek sa platform *myON®*. I annan bann *cashbox* ki zisteman li osi i pou fer kot stokaz lenformasyon, i vin pli fasil e pli aksesib dan bann

konteks zot zanfan napa *internet*.

I zis parey sa platform *Britannica* ki nou pe servi. Li osi i en platform ki ou kapab servi li *offline*. Donk parey ou pe dir bann ansenyan i ava ganny sa sans *download* bann lenformasyon lo *pen drive* ki zot kapab apre partaz avek bann etidyan.

E etidyan i kapab, en lekol i kapab *download* omwen 20 liv par zour pou zot bann etidyan servi.

MR SPEAKER

Mersi. Se tou?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

E mon ganny sinyale, plis ankor lenformasyon ki mon kapab partaze Mr Speaker. En lekol parey Anse Boileau li i pe met sa direktman dan son laprantisaz.

Alors pou li *myON®* i pa zis en keksoz par kote. Me i entegre dan son *teaching and learning*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Mr Speaker. I annan kestyon ki pa'n ganny reponn Onorab? Nou ava fer li vitman.

HON JOHN HOAREAU

Lo size ankouraz lekol prive. Apre lo kote enplimantasyon

pou bann pti proze ki zot enplimantasyon pou bann pti proze ki zot kapab ...

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Trwazyenm, dernyen kestyon Onorab mon pa'n byen tann li ki ou'n dir. Me selman sa enn avan mon'n tande. *Please.*

HON JOHN HOAREAU

Mon trwazyenm kestyon ti, mon dir sa programm renesans i al en pti pe pli lwen ki zis *reading ek vocabulary and whatnot.*

I al en pti pe lo bann zafer bann pti proze ki bann zanfan i kapab fer zot menm. So sa i ti enn zot bann febles. Ki zot pe fer pou amelyor sa?

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Dakor. An term lekol prive pou lemoman lekol *Independence School* zot osi zot in *join myON®.*

E anmezir ki bann lekol i montre zot lentere, si zot anvi partisip dan sa programm, nou ava gete ki mannyer nou kapab *accommodate* zot.

Lot keksoz an se ki konsern bann diferan proze ki annan dan *myON®.* Sak lekol i annan li en reprezantan ki koz avek sa tim ekspertiz. Sa tim an Langleter, Renesans. E alor zot ansanm zot pe travay lo bann lezot alternativ ki zot kapab fer ansanm. Akoz ou konnen tousala pou en bon pe bann ansenyan, sa i en fason fer ase nouvo.

Zot pe bezwen osi zot osi ganny formen ki mannyer zot met *ICT* direkteman dan laprantisaz. So anmezir ki zot enterakte avek bann lekip spesyalize laba Renesans, zot ganny osi bann formasyon ki mannyer zot osi zot kapab enplimant li dan zot prop laklas. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon annan Onorab Bistoquet. Ou annan siplemanter?

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Bonzour tou bann Onorab.

Minis ou'n nonmen ki i annan 2 lekol an partikilye ki pe fer gran progre dan sa domenn *myON®.* Kwa ki pe fer zot sa 2 lekol *excel?* Kwa ki pe fer sa 2 lekol *excel* ouswa fer pli byen?

Aprè donn nou 3 difikilte ouswa defi ki lezot lekòl pe fè fas avèk pou sèvi sa platform ouswa pou kapab fè progredi zot osi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kèstyon. Mr Speaker menm si nou di sa 2 lekòl i sa 2 lekòl ki pe fè pli byen, i pa vèdir lezot lekòl pa pe fè byen. Me zis annan sa 2 osi ki zot pe fè pli byen. I pa nesèyman en konpetisyon li.

Me selman letan ki renesans i donn son bann rapò, i monte ou lekòl zanfan ki pe enterakte plis. Lekòl lekòl ki zot zanfan i pe enterakte plis ki lezot. Me bokou, laplipar bann lekòl zot pe fè e zot pe angaje avèk *myON*®.

Faktè selman ki enportan dan sa prosedir laprantisaz, se byensir akse avèk *internet*, i enn. Aprè osi lèntè, sirtou an deor lakour. Lèntè bann paran pou lir avèk zot zanfan, koumsa. Kekfwa i annan serten rezyon ouswa serten lekòl. Ki zot paran petet i enterakte plis.

E aprè byensir i annan osi lèntè, letan nou gete osi. I pa zis lèntè, me osi kapasite bann ansenyan pou lezot osi

enterakte avèk sa bann teknolozi.

Donk sanmenm sa ki nou di an mezir ki bann, ki *myON*® i antre dan lekòl, sa platform i vin pli popiler dan lekòl, nou pe osi donn formasyon bann ansenyan. E sanmenm sa ki ou war sa bann tim renesans i vin Sesel tanzantan.

Zot vin Sesel zisteman pou donn lanmen form bann ansenyan pou zot kapab entegre zot *teaching and learning* an sèvan sa program.

E nou prezan lefe ki nou war sa i en bon zouti pou laprantisaz, nou pou osi prezan komans koz avèk *SITE*, pou zot osi kapab komans met sa koman en mwayen - en mwayen formasyon dan zot program formasyon ansenyan.

Bann defi byensir parey nou ti di - bann defi i konektivite. I osi lèntè personel bann ansenyan, kapasite bann ansenyan petet pou enterakte avèk sa *software*.

E byensir lèntè personel bann zanfan. Zot abilite pou lir e osi pou angaje zot tousèl. Akoz pa tou zanfan ki kapab angaje zot tousèl. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon mon ava pran ankor en siplemanter Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker prenon kont ki parey Minis pe dir sa programm pe enterakte - mwan osi mon war mon zanfan i enterakte avek sa programm.

Eski Minister Ledikasyon i *fully committed* pou *maintain* sa programm?

E dezyenmman, eski zot pe konsider lefe ki sa programm in marse pou *reading*, e in annan sa langazman avek bann *teachers*, eski ou pe konsider prezan fer sa lekup ki'n travay lo sa programm, elarzi li, anmenn li lo lezot size?

Pou kwa pa Matematik? Pou kwa pa Lasyans? Oubyen bann size parey *History*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker sa programm parey nou'n dir i en bon programm. I bon programm pou laprantisaz. E nou war ki pe ed en kantite pou fer, pou anmenn lektir pli pre avek bann zanfan.

E ler zanfan i ganny lektir byensir, son konpreansyon, son abilite pou reflesir i vin pli byen. Wi nou pou kontinyen angaz nou avek sa programm. E nou pou siport lilizasyon sa programm dan bann lekol.

I parey mon ti'n dir dan enn mon bann premye kestyon, i annan sa tim *intuitional support*.

Zot osi zot pe rod bann platform nimerik pou definitivman bann lezot size. Akoz parey nou pe dir, nou pe rod en *curriculum* ki relevan osi pou sa zenerasyon 2021. Pa 21 annefe 2022. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon avek sa nou ava bouz lo prosen kestyon. E nou annan en *Question Without Notice* ki'n mete par Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. kestyon i lir koumsa: -

Eski Minis pour Ledikasyon i kapab donn en kontrandi nou Lasanble Nasyonal, lo desizyon son Minister pou fer Lekol La Rosière retourn operasyonnel apartir Zanvye 2023? Ki travay renovasyon pe bezwen fer spesifikman, kou renovasyon,

dirasyon proze, sours finansman e ki mannyer sa desizyon pou enpakte lo proze rekonstriksyon sa lekol?

Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker Minister Ledikasyon anba mon gidans in rod solisyon pli reel e pratik otour konstriksyon Lekol La Rosière.

Letan bann enzenyer Lazans Lenfrastriktir ti fer zot lenspeksyon lekol, zot ti donn nou sa lasirans ki sa batiman, sa bann batiman ki egziste deza kot Lekol La Rosière i ete, i kapab ganny re abite.

Gouvernman Mr Speaker, i partaz sa filozofi pou esey protez otan ki posib bann striktir tradisyonnel ki anmenn valer istorik pou Sesel.

Zis parey nou pe reisi sov e rekiper bann striktir kot ansyen Lekol Lasante Hermitage. Nou ti dakor pou sov e rekiper sa striktir an ros. E lezot batiman ki ankor pe debout kot Lekol La Rosière. Nou'n ganny lasirans avek profesyonnel ki nou kapab re abit sa striktir.

Mr Speaker, Gouvernman ki pe finans sa proze. Nou pe travay pou ki dan premye kar 2023, nou a kapab konplet sa louvraz rekiperasyon e reparasyon.

E nou ava kapab akerir o mwen etidyan P1 e P2. Bann travay teknik e bann travay papye pe ganny finalize pou ki ver Septanm 2022 bann prosedir *tender* i ava ganny fer.

Mr Speaker, se Lazans Lenfrastriktir ki'n pran sarz sa proze konstriksyon Lekol La Rosière dan tou son totalite.

Zanfan P3 e P4 i ava kontinyen al lekol Mont Fleuri. E etidyan P5 e P6 i ava reste kot lekol Belonie.

Sa i sa propozisyon pli realis ki nou pe travay avek. Atraver Minister Finans nou'n fini komans demars pou kennsel sa *loan* avek *Kuwait*, sa *Fon Kuwait* parey i ti ete.

Me an verite nou pe refer laplikasyon pou en *loan* pli mwens, ki ava kouver depans nouvo batiman lo sa plas vid ki konmela ki ete la kot Lekol La Rosière.

E sa plas vid byensir i ava akeyir lezot nivo dan sa lekol. Nou plan se komans sa prosedir *loan* touzour avek *Fon Kuwait*.

E byensir si nou pa kapab nou ava rod lezot resours finansman. Nou'n fer en

demann dan Bidze 2023 pou sa dezyenm faz proze.

Mr Speaker, mon pa kapab a sa moman met okenn lezot dat avek konstriksyon sa dezyenm faz, lefe ki nou pa ankor ganny alokasyon en sonm larzan.

Mr Speaker, tou dimoun i anvi vwar konstriksyon Lekol La Rosière vin en realite. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Siplemanter Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Zis pou mwan kler si Minis ti kapab re dir nou;- savedir apartir lannen prosen zis P1 avek P2 ki pou retourn La Rosière? E i pa le donn en dat garanti kan P3, P4, P5, P6 pou retournen.

Dezyenmman, an se ki konsern *ongoing* travay ki pe al fer pou P1 ek P2 kapab retournen, en bout mon kestyon ki koz l sours finansman. Eski savedir dan Bidze 2022 la i annan lespas finansyel pou fer travay nesese pou P1, P2 kapab retournen lannen prosen?

E dernyen pwen Mr Speaker, mon'n atann par la koz en zafer sanz later ant Lanmisyon e Gouvernman

konsernan sa later La Rosière e Ile Aurore.

Mon tann sa mwan *somewhere*. Mon pa'n lir, mon'n tande par la. Eski zot kapab klarifye? Akoz i annan en keksoz pou fer avek sa lekol si prezan sa sanzman la pou *still ongoing*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou Kestyon Siplemanter. Wi Mr Speaker, letan sa proze, parey nou pe dir nou pe fer demars pou ki dan premye kar 2023 sa proze i ava'n fini.

E letan sa premye faz Pou'n fini, nou pou kapab abrit zis P1 ek P2. E P3, P4 i ava reste Mont Fleuri. P4, P5 i ava reste, (P5, P6 pardon) i ava reste kot lekol Belonie.

Bon sa parey mon dir wi mon pa kapab don sa garanti a sa pwen.

Bidze sa proze premye faz, pe ganny finance par Gouvernman Sesel. E wi i annan en sonm ki'n ganny *allocate* la pou kapab konplet sa premye faz.

Fer sa reabilitasyon e konplet sa premye faz. Pou ki zanfan P1 e P2 i kapab antre. E

apre nou ava rod finansman pou dezyenm faz.

Mr Speaker, mon napa lenformasyon la avek mon lo okenn diskisyon pou lemoman lo sanzman later. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay mon'n tann en komanter *off-mic*. Ki mon krwar i ofansan. Ou'n fer li *off-mic* mon pou les ale.

Non Onorab Pillay mon pe zis dir ou en keksoz. Byen, byen ki ou'n *retract*. Me sa ki pli enportan pou mwan se ki ou envite fer sa kalite komanter. Mersi.

Bon, mersi. Mersi. Minis ek ou delegasyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

(*Off-mic*)

MR SPEAKER

Order! Minis mon remersi ou pou ou prezans ek ou bann zofisyé. E mon swet zot bonn kontinyasyon dan travay ledikasyon nou bann zanfan. E bon zournen e bon depar.

Bon nou pou pran en pti poz *sanitizing* la avan nou al lo size *Urgent Question*.

(*technical break*)

MR SPEAKER

Bon avan mon apel Minis pou en kestyon ki lo *Order Paper*, mon anvi pran en pti moman pou adres size *Urgent Question*. E sa se prensipalman akòz mon annan 2 Manm dan Lasanble ki'n poz, ki'n soumet kestyon koman *Urgent Question*.

E, bon be mon ava bezwen zis les Minis antre. Bon zot a permet mon kontinyen avan mon *acknowledge* Minis e son delegasyon.

Wi mon annan 2 manm ki'n poz kestyon koman *urgent*. I responsabilite Speaker pou deside si bann kestyon ki ganny mete i devret ganny pase koman *Urgent Question*.

E mon servi mon responsabilite pou fer sa bann desizyon dapre bann kriter ki mon'n deza eksplik dan Lasanble. E mon krwar bann Manm i okouran.

E *Urgent Question* i sorti kot Onorab Lemiel. Son kestyon ti baze lo en *statement* ki ti'n ganny fer dan deba lo son Mosyon dan Lasanble semenn pase.

E sa *statement* ti dir ki Minister Gouvernman Lokal i annan en Bidze 3milyon, dan ki i annan 500 mil pou koup pye dibwa.

Dan sa kestyon, esansyelman Onorab Lemiel ti pe demann Minister

Gouvernman Lokal pou verifeye sa ki'n ganny dir.

Mon pa santi ki mon devret aksepte en kestyon koman irzan, baze lo en *statement* ki en Manm in fer dan Lasanble.

Bokou *statement* i ganny fer dan Lasanble san verifikasyon. E i annan serten ki pa sa ki nou apel *substantiated*. Kwa ki mon aksepte dwa Onorab Lemiel pou demann kestyon lo Bidze en Minister, si sa lenformasyon pa dan Bidze *Appropriations Act*, oubyen dan lezot dokiman ki'n ganny fer piblik.

I annan drwa demann sa kestyon. Me mon pa santi ki i neserman bezwen vin en *Urgent Question*. Alor se sa akoz sa ki mon'n fer sa desizyon.

Lot *Urgent Question* i sorti kot Onorab Cosgrow. E Onorab Cosgrow son kestyon ti lo lasistans ki sa *Scheme* ki Gouvernman in mete pou bann anplwaye ki ganny pli ba saler.

E son kestyon ti baze lo lasonpsyon ki bann anplwaye servis piblik, pa ti pe ganny sa lasistans pou Zilyet.

Mon konnen ki sa lasonpsyon pa korek. Alor mon santi sa *Scheme* in ganny eksplike dan Lasanble. E pou piblik. E toulezour lo televizyon

e lo radyo mon pe tann repete bann lesplikasyon lo sa size.

So, mon krwar sa *Scheme* i ankor tre to. E mon krwar prosedir pe al dapre sa ki'n ganny eksplike dan Lasanble. E alor mon krwar Onorab Cosgrow i napa rezon pou li met en Kestyon Irzan lo la a se pwen.

Sa 2 Manm in demann mwan posibilite pou fer *matter of privilege* lo mon desizyon. E mon ava permet zot lev en *matter of privilege* pou rikord Lasanble.

Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Mersi pou akord mwan sa sans pou mwan donn en pti lesplikasyon. Mon santi ki mon kestyon ti irzan Mr Speaker. Se ki wi plen fwa i annan komanter. Diferan keksoz i ganny dir dan sa Lasanble.

Menm lo nou kote sirtou, nou ganny demande pou nou *substantiate*.

Onorab Deputy Speaker i enn parmi ban dimoun ki toultan kontan demann nou pou nou *substantiate* bann keksoz letan nou dir.

So, mwan letan sa komanter in ganny fer, angiz ti pe sey kraz mon Mosyon, pou

dir ki Minister Gouvernman Lokal i annan R3 milyon.

E ladan R500mil i ganny dedye pou koup pye dibwa. Wi ou ti koz ek mwan lo la Mr Speaker.

Mwan mon ti anvi Minis pou Gouvernman Lokal, pa Minis Lanvironnman parey ou ti pe dir mwan. *Rephrase* mon *question* - anvoy pou Minis Lanvironnman. Minis pou la ozordi.

Minis Lanvironnman mon dir ou mersi. Ou la. Ou ti rann mwan en larepons an ekir. Mon dir ou mersi. Ti byen detaye.

So ozordi, nou pe al *recess* demen, se sa ki mon ti'n met mon Kestyon Irzan. Akoz Mr Speaker dimoun deor i ekout nou byen.

E sa detrwa *call* ki nou gannyen ki dimoun i dir be Onorab Lemiel be Onorab Loizeau in dir ti annan larzan dan Bidze, ki mannyer mwan mon sorti dan tel distrik.

I annan distrik partikilye tou Mr Speaker, ki'n ganny nonmen - ki sa bann dimoun ki pe ganny afekte ek sa zafer koup pye dibwa, i dir zot in al war zot *DA* dan sa - Mon pa kapab nonm distrik pangar bann *DA* i ava ganny problemm zot pe komans ganny problemm, mon ti nom en non lot fwa.

Mon pa pou kapab nonm non ankor pangar bann *DA* i a ganny size.

Eski mon ti le sanmenm sa Minis i vin dir mwan konkret. Konfirm lenformasyon. Silvouple.

Si sa lenformasyon ki Onorab Loizeau in dir i annan R500mil ki ganny dedye dan R3milyon i al anver koupir pye dibwa dan bann distrik? Se sa. Mersi.

MR SPEAKER

Bon mersi. Bann Onorab mon pe donn zot posibilite pou *state matter of privilege*. Dan ki sans zot privez in ganny afekte. *Ok?*

So Onorab Lemiel mon'n ekout ou. Onorab Cosgrow ou ava silvouple *stick to the matter of privilege*.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mersi Mr Speaker pou donn mwan loportinite pou eksplik avek Lasanble ek manm piblik, ki mannyer mon santi mon privez in ganny afekte.

Mr Speaker, ou a note ki avek sa kestyon i fer trwazyenm Kestyon *Urgent* ki mon met devan Lasanble pou konsiderasyon. E ki pa ganny konsidere.

Sa kestyon partikilye Mr Speaker, i enn ki mon santi

koman en Manm Lasanble ti merit serten klarifikasyon par Minis responsab pou servis piblik.

Akoz annefe malgre in annan lanons ki'n ganny fer par Minis Finans lo size lasistans pou bann dimoun ki ganny saler pli ba - Annefe i annan en kantite dimoun ki'n koz avek mwan. E zot pe eksprim zot lenkyetid ki saler pou Zilyet in fini pase.

Me zot pa'n war sa benefis lo zot *pay slip* ouswa menm lo zot *bank account*. So sete en kestyon pou rod leklersisman pou bann travayer servis piblik. Pou gete kan ki sa larzan pou komans ganny peye.

E non-pa si sa *Scheme* i boner ouswa si sa *Scheme* pe byen ganny enplimante. Sete zisteman pou rode kan eski zot pou ganny sa larzan ki ti ganny anonse anba sa *Scheme*?

Annefe i al bokou pli lwen Mr Speaker. I annan dimoun ki ganny benefis sosyal osi ki'n fini peye depi 2 semenn pase.

E zot pa'n war sa benefis lo zot *bank account*. E sa kestyon ti al dan sa laliny. Ozordi i annan dimoun ki pe ganny difikilte ekonomik dan lakour. E sa R500 -

MR SPEAKER

Onorab pa al dan deba *state* ou *privilege*.

HON WALLAGE COSGROW

Wi Mr Speaker. Sa R500 ti pou ed zot *ease* en pe problemm kot lakour. Me malerezman zot pa konnen ki pe arive.

E menm dan bann distrik kot sipoze al fer laplikasyon i annan difikilte. So sa kestyon ti pou enportan pou bann dimoun kapab ganny serten laklerte.

Me malerezman Mr Speaker, mon menm ankor enn fwa pa kapab ganny en Kestyon Irzan *admit* lo *Order Paper*.

E nou pe al *recess* la, mon pa konnen mannyer nou pou eklersi sa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Parey mon'n donn lesplikasyon, Mon pa war ki sa 2 kestyon ti bezwen ganny trete koman Kestyon Irzan i kapab vini.

Bon nou ava pas - Ale. Ok Onorab Pillay ou dir mon ou *point of order* se tou. Ki *point of order*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon *point of order* i baze ou pou *conduct the business of the House*.

Akoz i mon lenterpretasyon bann fe ki pe

arive, ki ler en size irzan sorti lo nou kote e ki ou santi i annan serten lanbarasman, mon pe dir sa, ou ava koriz mwan - serten lanbarasman pou Gouvernman.

MR SPEAKER

Mon ava koriz ou. *Hold-on*, Onorab Pillay, mon pou koriz ou deswit. Si ou pe dir mwan mwan pe fer sa akoz i annan lanbarasman pou Gouvernman mon pe dir ou non. E mon pe demann ou pou *retract*.

Akoz sa ou pe *impute* ki mon pe tret sa Lasanble dan en fason ki dezonnèt, mal. So arete. Arete silvouple.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Si se tou ou *point of order* nou'n fini.

HON SEBASTIEN PILLAY

Non Mr Speaker mon pa'n ganny sans fini koze akoz lo reaksyon lot kote ...

MR SPEAKER

Wi, wi be selman mon pe dir ou kote ou'n al mal.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi mon ti pe zis dir - mon ti pe dir ou.

MR SPEAKER

Ale ki ou lot pwèn? Ki lot pwèn?

HON SEBASTIEN PILLAY

Be i en pti pe difisil pou mwan dir ou kan ou pa le les mwan koze. Ou konpran?

Mon lot pwèn i konsern le pwèn ki Onorab Lemiel in fer vizavi kestyon. Nou'n zis avan ki Onorab Lemiel i ganny son *matter of privilege*, Onorab Henrie in demann Minis en kestyon lo en keksoz ki li in tandè.

Si mwan mon ti'n fer menm zafer Onorab Henrie ti pou'n *raise en point of order* ki ou'n fer dan lepase, ki'n in fer a plizyer repriz.

E ou ti pou fer mwan *substantiate*. Mon pwèn avek ou i senp. Bomaten mon *PNQ* pa'n ganny pran malgre i annan diferan keksoz. Ou ti kapab dir....

MR SPEAKER

Onorab nou pa pe al lo ou *PNQ*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou ti kapab dir ki Gouvernman in depans R10milyon pou sa vizit *Kenyatta!* Ki ou pa oule dimoun konnen!

MR SPEAKER

Arete.

HON SEBASTIEN PILLAY

So, mon pwen, mon pwen. An konklizyon mon pwen se eski...

(Mic switched off)

(Interruption)

MR SPEAKER

Order! Onorab Vidot. Onorab Vidot si mon tann ou dir sa ankor enn fwa, mon pe pran aksyon avek ou!

Onorab Pillay si ou ti annan en *point of order* ou'n ganny ase letan pou fer li. Ou'n al dan bann sityasyon an deor okenn *point of order*. Alor mon pa kapab kontinyen donn ou laparol zis pou anmenn lezot size. Mersi.

Bon nou ava pas lo kestyon ki Minis i la pou reponn. E sa se kestyon Onorab Kelly Samynadin.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. E tou dimoun a lekout ankor enn fwa.

Minis mon kestyon i lir comme swivan: -

An vi konsern bokou zabitan Au Cap e Anse Aux Pins lo sa proze pou konble de morso labe Anse Aux Pins dan konteks redevlopman *Reef Hotel*, eski Minis pour Lagrikiltir, Sanzman Klima e Lanvironnman, i kapab

eksplik sa Lasanble, ki pozisyon son Minister, ki annan portfey lanvironnman, pe pran vizavi sa proze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER**FLAVIEN****JOUBERT**

Bonzour Mr Speaker. Bonzour bann Manm Lasanble Nasyonal e osi bann dimoun ki pe ekoute. Mersi Onorab pou sa kestyon.

Mr Speaker, sa propriyete kot ansyen *Reef Hotel* i ete in ganny aste par en devloper. Pou refer li dan en nouvo fasilite touristik.

Ansyen Administrasyon ti donn sanksyon pou sa tranzaksyon lavant ant *Beachcomber* ek sa nouvo propriyeter lo en baz *freehold*.

An 2018 sa devloper ti fer en soumisyon avek *SIB* pou en proze 150 lasanm. E ki i ti enkli osi en *reclamations* ouswa en konblaz.

En nouvo plan devlopman ti ganny anvoye kot *SIB* an Oktob 2020, pou 200 lasanm. E sa plan i sanmenm sa enn ki aprezan pe ganny konsidere dan prosesis letid lenpak lanvironnman *Class 1*.

Parey nou konnen sa proze in aprezan pas dan faz konsiltasyon piblik, kot bann ki

annan lentere, ouswa bann ki ganny afekte par sa devlopman i kapab eksprim zot pwennvi.

Mon ti ava voudre fer konnen Lasanble ki Minister in osi resevwar plis ki 150 form komanter, ki'n deza ganny kolekte. E sa i pli gran kantite repons ki nou'n gannyen pou enpoze parey. Mazonite konsern i byensir annan pou fer avek sa propozisyon konblaz devan sa propriyete.

Rol Minister Lanvironnman dan sa prosesis se pou fer sir ki bann prosedir i konplet. E ki i konsider tou laspe lanvironnman e sosyal sa devlopman.

Asire ki bann analiz i ganny fer dan en fason ki akseptab. E transmet en desizyon lo si sa proze pou kapab ganny konsidere parey in ganny propoze. Ouswa ganny konsidere dan en laform diferan. Ouswa menm ganny refize.

Sa prosesis nou ava rapel i pa ankor konplet. Pa ankor konplete. E Minister pe an se moman konsider bann soumisyon ki'n ganny fer. E donn letan bann konsiltan pou analiz lenformasyon, pou zot prodwir en rapor final letid lenpak lanvironnman.

Se sanmenm sa rapor ki pou pli tar ganny ekspoze avek

piblik, letan in pare. E sa i pou avan en desizyon final i ganny fer. Bann lezot keksoz parey soumisyon plan kot *Planning Authority* i selman kapab ganny fer apre ki sa prosesis letid lenpak in konplete.

Mr Speaker, sa konponan konblaz ki'n ganny propoze dan sa proze, i osi merit ganny konsidere dan sa prosesis letid lenpak lanvironnman.

Propriyete prive sa later lo bor lanmer, i annan drwa propaz en konblaz devan son propriyete. E se selman apre ki en prosesis analiz ki kler i ganny fer ki en repons i kapab ganny donnen.

Mr Speaker, Minister pe deza rann kont tou bann letid ki'n deza ganny fer dan sa landrwa.

Nou a note ki en lekip eksper finanse par Labank Mondyal dan mwens ki 10 zour pase, in prezant en rapor final lo sityasyon lerozyon dan plizyer sit dan Sesel. Enkli Au Cap.

E zot in fer rekomandasyon lo bann lentervansyon ki kapab ganny fer pou redwir lerozyon. Minister pe revwar propozisyon *Reef Hotel* an relasyon avek bann rekomandasyon ki'n ganny fer dan sa rapor.

Dapre sa rapor, i pou bezwen annan bann striktir ouswa baryer dan lanmer, sirtou kote sid, labe Au Cap pou redwir lafors laroul. E redwir lenpak lo lakot.

Sa bann solisyon pe ganny propoze akòz kapasite brizan pou kas lenerzi laroul, in redwir akòz in annan en rediksyon dan lakantite koray.

Ki kalite striktir kote i pou ganny plase? E si i pou konekte avek later? Sa i bann pwen ki Minister i ankor pe diskite avek sa bann ekspè.

Sa rapor Mr Speaker pou ganny met a dispozisyon bann dimoun enplike dan proze. E osi ganny donnen avek piblik ki enterese.

Mr Speaker, pou retourn lo kestyon Onorab, ki'n demande ki pozisyon Minister lo sa bout ki pe ganny propoze pou ganny konble?

Mr Speaker, pozisyon Minister pe ganny formile. E i pou depan lo tou sa bann keksoz ki mon'n koz lo la. Savedir proses *EIA*. Bann letid ki'n ganny fer. E osi bann direksyon politik, lanvironnman sirtou konsernan proteksyon lanvironnman maren, an fas sanzman klima.

I pa pou zis pou Minister koman en regilater pou

senpleman fer sorti en lopinyon, apre ki sa promoter in prezant en proze.

Nou oblize fer en proses ki konpreansiv ki syantifik, e transparan pou asire ki letan en desizyon i ganny pran, i fer zistis tou bann ki annan lentere ki enportan.

Mon oule asir Onorab kanmenm ki se sa larout ki nou anvi pran. E ki Minister i kontinyen gard laport ouver pou diskite okenn konsern avek bann zabitan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Avan mon donn siplemanter mon annan plizyer Manm ki'n lev lanmen. Mon le averti tou Manm ki mon pou aret sa sesyon kestyon la 12.15.

Alor kestyon ki mon kapab pran ziskan la, ziskan sa ler mon ava pran. Me selman avan zot lev zot lanmen zot ava konpran poudir mon annan en *time limit* lo la.

Onorab Samynadin ou siplemanter.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Minis dapre sa investiser *Mr Krishnan Malhotra*. Lenvestisman sa lotel i espekte anviron \$58milyon.

E Gouvernman i espekte direktman investir \$50milyon atraver sa.

Dizon proze i aprouve. kwa ki Gouvernman byensir an partenarya avek sa investiser pou fer atraver sa lenvestisman, pou mentenir sa labe ki enkli son *sea grass*, son *coastline* e kont okenn domaz evantye?

E ki benefis anver proteksyon lanvironnman ki sa proze re devlopman *Reef Hotel*, pou anmennen anver pei? Sirtou anver sa 2 distrik Anse Aux Pins e Au Cap li menm? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker e mersi Onorab pou ou kekyon siplemanter.

Mr Speaker mon pa kapab fer okenn komanter lo sa *statement* ki Onorab in fer konsernan valer sa proze e valer ki parey i pe dir ki Gouvernman pou investir dan sa proze.

Mon pa okouran si Gouvernman pe investir dan sa proze. Sa mon pa pou kapab fer okenn komanter lo la.

Lot pwen se ki Gouvernman pou fer kot i konsern proteksyon sa labe?

Parey mon'n dir nou pe as dan en prosesis evalyasyon. Letid lenpak. E sa evolasyon li i pou determinen kwa ki pou ganny fer egzaktman finalman letan desizyon final i ganny pran. E ki fason ki nou pou konsider proteksyon sa labe.

E parey mon'n dir i annan diferan opsyon ki devan nou. I annan modifikasyon. Sanzman. E menm refiz serten konponan sa proze. Alor nou pa kapab fer en komanter, ouswa en *statement* ki pou determin direksyon ki nou pou pran ek sa proze la.

Akoz parey mon'n dir, tou bann lenvestigasyon i ankor pe ganny fer. E nou pe konsider tou pozisyon avan ki nou sorti dan piblik avek en pozisyon final. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon prezan nou ava pran siplemanter bann Manm ziskan ler nou ariv ler. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis apre ki tou bann Lazans bann Departman in fer zot bann letid. Letid lenpak. E en rapor final in ganny soumet, eski a okenn moman Prezidan

Larepublik i annan en lenfliyans dan sa desizyon final?

Setadir si zot bann Lazans in trouve, sa letid lenpak in prouve pou ki sa proze pa afekte lanvironnman, eski Prezidan Larepublik i kapab entervenir i dir, “non - met en *stop* ek sa proze nou pa oule ki sa i *go on*?”

Oubyen lenvers osi. *Ok*? Akoz i annan plizyer dimoun la deor i panse ki Prezidan i kapab entervenir dan sa proze. Mon ti ava kontan ou klarifye sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa keston. Onorab parey ou konnen bann lotorite ki pe travay lo bann proze parey ki pe diriz ban prosesis.

Zot bann Lotorite ki fonksyon anba bann Lalwa. Lotorite Plan, Minister Lanvironnman, Departman Lanvironnman anba Lalwa Proteksyon Lanvironnman.

E se sa mannyer keksoz i marse. Si i annan okenn keksoz ki deklare apre - par egzantp i annan kontestasyon. I annan dispit, tousala i annan en prosesis ki vin avek. I napa

naryen pou fer avek entervansyon Prezidan. Ouswa desizyon Prezidan lo sa bann proze.

Se bann keksoz ki egziste anba zot Lalwa. E zot kapab ale menm ziska Lakour pou rezourd bann problem. E i pa depan, e i pa vin size en desizyon par Prezidan lo sa bann proze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Labrosse?

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Minis mon'n tann ou koz bokou lo sa *EIA report*.

Mon pe gete si sa *EIA report* i pran kont lenpak ki sa proze reklanmasyon pou annan lo mouvman peser? Sirtou dan zanmirant.

E osi bann dimoun ki servi sa landrwa koman bann aktivite lwazir. Bann ki kontan vin lo lans. Spesyalman son *coastline* vizavi Anse Aux Pins ek Au Cap? *Thank you*.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou keston. Byensir Onorab konsern i la. Akoz nou

konnen poudir sa landrwa i ganny servi bokou par peser. I ganny servi osi par bann dimoun pou rezon lwazir.

E bann ki kontan fer bann aktivite dan lanmer. E sa i ganny konsidere dan bann evalyasyon letid sosyoekonomik.

E byensir sa i pou en konponan enportan dan sa travay. E nou, nou pou ensiste ki sa bann dimoun ki pe travay lo sa proze ki pe fer evalyasyon, zot al an detay. E zot konsider tou bann lenpak posib.

E zot fer sir ki zot vin avek ban repons pou bann lenpak potansyel lo bann dimoun ki pe servi sa landrwa.

Alor i en keksoz ki pou la, e byensir letan rapor final i sorti koman en Manm Lasanble Nasyonal. Me osi koman en zabitan, ou pou annan drwa ganny en kopi.

Vwar evalye. E ou ava decide si ou satisfè oubyen ou pa satisfè. E bann rezidan osi zot ava decide si zot pa satisfè oubyen non. Avek nivo evalyasyon ki'n ganny fer lo zot aktivite, lo lenpak ki pou annan lo zot dan sa landrwa.

Alor mon dir ou ki nou asire ki wi, i pou ganny evalye. E ki nou, nou pou verifye ki i ganny pran an kont. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Larue.

HON FLORY LARUE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Minis letan nou pe koz lo lanvironnman, nou vwar ki Sesel in fer en komitman lo kote enternasyonal, pou dir ki nou pou prezerv 50 poursan nou *mangrove* ek nou *seagrass* par 2025.

E 100poursan par 2030. Lefe ki sa proze i lo en plato *seagrass* - sel plato ki nou annan otour Mahe, eski i fer sans ki lefe ki pei pe fer komitman enternasyonal?

Me selman nou pe get en devlopman ki li kantmenm i pou pran zis 1.5 *hectars* lo kote sa zil, i pou *still deplete* nou promes ki nou, nou pe fer dan sa ki nou, nou pe sey *achieve*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon vreman enportan. Mr Speaker, sa proze i en proze. I en propozisyon ki pe ganny ekspoze pou evalyasyon e pou osi pou komantr e pou diskisyon.

I ankor en proze. En desizyon final pa ankor ganny fer lo si i pou bouz devan. E lekel konponan ki pou kapab bouz devan. E ki mannyer ki i pou aparet finalman letan i fini ganny fer.

Alor se pou sa rezon ki konsiltasyon pe ganny fer. Akoz bann konsern ek bann komitman ki'n ganny fer ek tou bann politik lanvironnman parey mon'n dir, i ganny konsidere dan sa desizyon.

Me en desizyon pa ankor ganny fer. Alor Mr Speaker, mwan mon kapab asir Onorab ki sa bann komitman ki'n ganny met devan, i pa pou ganny bliye dan sa prosesis.

I pou bezwen reste la, akoz i en komitman nasyonal. I bezwen ganny konsidere koman en keksoz santral dan bann desizyon ki nou pran vizavi sa proze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Yes, klarifikasyon Onorab.

HON FLORY LARUE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou larepons. An relasyon avek *timeline* ki sa proze ti ganny *submit*, nou ti'n fini fer nou komitman lannen pase letan sa proze ti gannyen *submit*.

Lefe ki nou'n *allow* propriyeter pou ariv sa zistans, eski i fer ki lanvironnman napa ase lafors letan en proze i ganny *submit* pou dir ki nou annan en komitman enternasyonal? Mersi Minis.

MR SPEAKER

Ok Onorab. I en nouvo kestyon sa. Minis annou al vitman silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab pwen se ki eski ou kapab anpes en dimoun vin avek en propozisyon devan?

Ou pa kapab dir avek en dimoun pa vini avek sa kalite propozisyon. I annan drwa vini avek en propozisyon.

Me apre ou annan drwa dir li, i pa pou akseptab. Me selman ou bezwen kapab dir li, donn li en sans pou li prezant son propozisyon. Sa i en prezantasyon en propozisyon. E i pa en kestyon ki nou kapab blok li. Ouswa nou kapab vin avek en tel ou tel keksoz. Parey mon'n dir i annan lezot keksoz osi ki nou pe gete. I annan en rapor lo kote lerozyon lo lakot.

Nou kapab gete ki mannyer nou pou entegre sa avek lezot devlopman ki pou annan dan sa landrwa.

Alor i annan keksoz ki nou bezwen balanse. E nou bezwen diskit tou keksoz ouvertman, syantifikman.

E pa zis pran bann pozisyon ki blok posibilite pou serten group dimoun. Parey ou'n vwar sa propriyete i prive li en? I pa en propriyete ki'n ganny *lease* par Gouvernman ki annan okenn kondisyon lo la. I en propriyete prive. E tou dimoun prive i annan drwa pou li vin devan avek son nide pou li fer son proze.

Me apre byensir Polisi, Lalwa pou bezwen dir li kwa ki merit ganny fer, kwa ki pa merit ganny fer.

Alor mwan mon pa enkyet ki menm si sa propozisyon in ganny soumet. E in ganny ekspoze piblik. E ki byen ki in ganny ekspoze piblik. Nou pa kit li an kasyet. Dimoun i vwar egzaktman kwa ki pe ganny propoze. Apre nou fer en desizyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava kontan demann Minis, si i posib pou fer sa dokiman *World Bank Report available, at least* pou sa 2 distrik?

Pou nou kapab vwar e osi konpran letan zot pe lyez oubyen lye bann sityasyon an realite ki mannyer i ete. Sa i premye.

E dezyenm, eski bann rezon det par deryer bann desizyon i pou ganny pran dan en konteks syantifik, non pa zis non-syantifik?

E apre sa rapor ki ou'n dir nou i pou annan bann *barrier* ki kapab ganny mete an sa rezyon. Eski sa ti pou annan en lenpak lo sa *seagrass issue*, ki Onorab Larue in koz lo la?

Akoz mon oule konpran ki poudir menm si pa sa proze ki fer. Me en lot proze par Gouvernman. Eski ti pou annan serten lenpak lo la? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 3 kestyon. Premye pwen mon krwar i ase senp. Eski sa rapor *World Bank* i kapab ganny distribye avek bann dimoun? Byensir. Sa nou kapab fer li, nou kapab distribye kopi. Mon krwar nou annan kopi *electronic* nou kapab anvoy li an traver *email*.

Bann desizyon, eski i pou ganny fer lo en baz syantifik e non pa lo en baz emosyonnel ou swa lopinyon?

Byensir ou'n bezwen analize e fer desizyon ki pli konpreansib posib. Be dan en desizyon konpreansib posib i annan diferan pozisyon ki ou bezwen, pran enkli syantifik.

Me i annan osi bann pozisyon Nasyonal ki'n ganny pran. Ki pa neserman syantifik. I annan pou fer avek lanbisyon en pei. Alor nou bezwen pran tousala an kont. E fer sir ki nou *merge* li byen. E nou kapab sorti avek en desizyon ki ou kapab defann.

Me lot pwen sa bann baryer ou ava war dan sa rapor letan in ganny soumet. Sa bann baryer in ganny propoze. Me i pa ankor annan tou son detay. Me laplipar bann baryer ki pe ganny propoze i pa asiz dan bann landrwa kot i annan *sea grass* ozordi.

I plito bann landrwa kot i annan gran ozordi. I plito bann landrwa kot i annan *seagrass* ozordi. I plito bann landrwa ki'n ganny andomaze e kot ou annan en pe bann parey ou dir bann *coral rubble* e *algae*. E non pa *seagrass*. Mersi.

Me selman nou ava sirkile. E zot ava vwar pou zot menm

bann rekomandasyon da sa rapor. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek *panel*. Zis en pti klarifikasyon Minister. Annefe kekyon in ganny demande par Onorab Larue. Me selman mon ti a zis kontan konnen vi ki ou'n dir i en propriyete prive, Eski ou pe dir nou ki si ou propriyete prive i balizaz avek delo sale ki vedir ou annan pouvwar lo delo sale osi?

Aprè *in regards* to bann lezot dimoun petet ki balizaz ankor avek delo sale, si zot anvi konble zot kapab osi annan sa posibilite e menm priyorite parey sa lenvestiser i osi i pe pran kont? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwen klarifikasyon. Mon krwar i enportan ki nou fer sa bann pwen. pou ki dimoun i konpran byen.

Mon pa'n dir poudir en dimoun k baliz ek delo sale i

annan kontrol lo delo sale. Me selman i annan dwa demande. E nou war sa dan plizyer landrwa, i annan en kantite landrwa o bor lakot kot dimoun i kapab fer en demann avek Leta.

E apre Leta i ava konsider son demann. *Sorry* sa dezyenm pwen in esap mwan Onorab. Si ou kapab repete silvouple.

MR SPEAKER

Wi Onorab klarifye ou dezyenm pwen.

HON ANDY LABONTE

En pti klarifikasyon lo sa dezyenm pwen *Minister*. Petet i pa tro kler. Parey ou'n dir ki ou pa pe donn en - i pa vedir ki sa endividi i annan drwa lo delo sale.

Me selman eski en endividi, en Seselwa ou nenport ki, ki anv i fer en tel proze, i kapab fer laplikasyon e i ganny aksepte bann menm kriter parey?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Onorab pou sa pwen. Onorab nou bezwen dan en fason tre transparan konsider tou bann demann ki dimoun i

fer. Sirtou bann ki i lo bor lanmer.

I annan serten lanbisyon ou fer servi keksoz. Nou pou bezwen konsider son demann e i pas dan en prosis analiz pou gete ki kalite desizyon ki kapab ganny pran.

Sa sit *Reef Hotel*, parey ou konnen i ti en sit ki ti deza en lotel. E alor en gran lotel i pou ganny konsidere koman en landrwa ki letan ou fer en proze ou bezwen pas dan *EIA Class 1* otomatikman.

Me i annan lezot sit kot dimoun i fer demann. E sa i ganny konsidere koman en *Class 2*. E lotorite ki fer evalyasyon apre i pran en desizyon lo la.

Alor drwa pou prezant en propozisyon ouswa drwa pou fer en demann i reste. Me i depan groser pou proze. E kalite proze ki kalite repons e lavites repons ki pou ariv kot ou.

Me selman i pou bezwen ganny analize dan en fason kler. E i apre ou kapab defann sa desizyon.

E i pa ganny fer dan en fason swa baze lo sa dimoun, ouswa baze lo lopinyon sa zofisye ki pe resevwar sa demann. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker pou retourn lo kestyon, eski mon'n ekout ou byen atantivman Minis. Mon pe ganny en konpran ki poudir baze lo sa ki Onorab Larue in dir, i annan en *commitment*, pa en *commitment* - me nou'n aprouv sa zafer. E ou a dir sa bann dimoun ki pe fer sa proze i anba lekspektasyon ki zot pou fer zot proze.

Prezan i annan en *backlash* lo lot kote. So kestyon fondamantal ki nou ti ava kontan demann ou se, eski Minis Lanvironnman e Gouvernman, pou debout akote bann zabitan sa rezyon, pou fer ki sa devloper rekonfigir son proze e ki i pran kont bann konsern ki dimoun pe met devan? Akoz ou pa ankor donn nou si sa pou en keksoz ki Gouvernman pou fer.

Aprè dezyenman Mr Speaker, baze lo kestyon ki Onorab Labonte in demande. Mwan mon konn dimoun personnelman dan sa litoral - savedir dan sa rezyon, ki'n deza demande pou fer konblaz e ki pa'n ganny permisyon. So eski i annan en standar pou serten nivo devloper? E en standar pou serten dimoun ordiner ki le fer

zot konblaz? Reasir mwan ki napa.

E pou Lasanble Mr Speaker, mon ti ava kontan demann, atraver ou, nou ti deza demann en lenformasyon Minis vizavi priyoritizasyon bann travay dil avek lerozyon lakot, ki ou ti sipoze donn nou en lenformasyon lo la.

Mon krwar petet ou ankor pe *compile* sa lenformasyon. Si zot in fini gannyen nou ti ava kontan gannyen. E apre lo sa rapor *World Bank* ti ava bon ki Lasanble i gannyen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Onorab in demann 2 kestyon. Enn i konsern espektasyon. E apre lot se eski standar i diferan pou diferan dimoun?

Espektasyon i annan dernyen let ki mon vwar la i le 7 Zilyet ki'n ganny anvoye kot sa bann devloper.

E in dir zot poudir tou bann desizyon final i pou *subject to an EIA assessment*. I pou *subject to* sa prosesis evalyasyon *EIA Class 1*.

Alor se sa prosesis ki pou determinen kote nou ale avek

sa proze. Menm si in annan diskisyon dan le pase lo sa proze. Menm si in annan plizyer enteraksyon ki'n ganny fer, se sa evalyasyon letid lenpak ek son bann *output* ki pou determinen ki mannyer sa proze pou finalman aparet.

Alor annan fer sa prosesis. Annou met *maximum* kontribisyon dan sa prosesis. E annou travay lo son repons final, pou fer sir ki nou annan en proze ki satisfere tou bann lentere.

Eski standar i diferan pou bann dimoun ki lo litoral? Mon krwar pa. Tou dimoun ki annan demann pou fer i ganny sans fer. Me selman parey mon'n dir i annan serten kalite proze depan lo son groser, ki ganny konsidere dan diferan, atraver diferan mekanizm.

Menm bann pti proze par egzans bann dimoun endividyel ki oule konble en pti bout devan son propriyete. Sa osi i ganny evalye. E sa dimoun osi i annan dwa pou demande ki rezonnman ki'n ganny servi pou swa aprouve, swa refize, swa pou li. swa son vwazen akote eksetera.

Alor lefe i reste ki tou bann desizyon i devret desizyon ki kapab ganny defann e ki lozik. E ki i syantifik dan son evalyasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon, nou reisi pas tou kekyon, e mon tre satisfere. So, mon ava dir mersi Minis e son bann zofisye pou zot partisipasyon.

E mon a swet zot bon kouraz dan zot travay. Mersi bann Manm pou sesyon kekyon. E nou a pran poz la. e nou ava rebran travay 2er. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Bon nou pe al pran *Statute Law Revision (Miscellaneous Amendments) Bill, 2022*.

E nou pou annan avek nou delegasyon Vis-Prezidan e son delegasyon. Madanm raporter.

Bon bonn apre midi Vis-Prezidan Ahmed Afif. E byenveni pou zwenn nou. E nou annan osi Mr Frank Ally *Attorney General*. E Mrs Wendy Pierre, *Registrar General* pou sa *Bill*.

Onorab Georges *LGB* ou'n pare avek Mosyon pou *Second Reading*?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre

midi Vis-Prezidan, *Attorney General e Registrar General*, tou Manm Onorab, tou dimoun ki pe swiv nou.

Mr Speaker anba *Order 69 (2) nou Standing Orders*, mon *move* ki *the Statute Law Revision (Miscellaneous Amendments) (No. 2) Bill, 2022* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou ava ganny segonnman pou sa *Bill?* Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mosyon in ganny segonde. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan nou ava envit ou pou prezant sa *Bill*.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, *Leader Biznes Gouvernman, Leader Lopozisyon*. Tou bann Manm Lasanble prezan. E tou bann, e tou pep Seselwa a lekout.

Proze revizyon Lalwa par Gouvernman pe progresse. E mon annan plezir prezant dezyenm Prozedlwa pou sa lannen, anba sa proze.

An akor avek Seksyon 6 *Statute Law Revision Act*, Konsey Minis in aprouv sa Prozedlwa ki Komisyoner Revizyon Lalwa an konsiltasyon ek *Attorney Zeneral* in prepare.

I osi ganny prepare pou nouvo edisyon Lalwa Sesel. Sa Prozedlwa i pe propoz lamannman dan 13 Lalwa. E zot *comme* swivan;

Adjudication of Titles Decree, Sapit 1. Kot serten lamannman miner pe ganny propoze, enkli pou donn Minis pouwar pou modifiye *schedule*, parey dan plizyer lezot Lalwa.

2, *Land Survey Act*, Sapit 109, kot Gouvernman pe propoz revizyon dan bann lamann. E fer kler ki en dimoun ki annan 18an e ki'n kalifye koman en arpanter i kapab egzers son profesyon.

3, *Condominium Property Act*, Sapit 255, kot nou pe propoz pou defini Minis koman Minis responsab propriyeter *condominium*. E osi rezis *Condominium Property*.

4, *Right of Access to Islands Act*, Sapit 204; *Delineation and Classification of Domaine Public Act*, Sapit 60; *National Symbols Act*, Sapit 146; *District Emblems Act*, Sapit 261.

Propozisyon se ant lezot pou reviz bann penalti monneter e serten definisyon.

Senkyenm, *Public Holidays Act*, Sapit 190. Nou propoz donn Prezidan pouvwar pou modifiye *schedule*. Parey Prezidan oubyen Minis i annan anba bokou lezot Lalwa.

Sizyenm, *Mortgage and Registration Act*, Sapit 134. Propozisyon se ant lezot pou reviz bann lamannman. E isi fer ki son bann provizyon i an akor avek *Civil Code 2020*.

Setyenm, *Complaints Bureau Act*, Sapit oubyen *Cap 41*. Gouvernman pe propoz aboli sa Lalwa.

Sa Lalwa ti etabli Biro Konplent an 1991. Avek bi pou fer lanket dan bann konplent ki ganny fer lo bann aksyon ou desizyon administrativ pran par bann Lotorite Piblik lo lapar Gouvernman.

Parey nou okouran anba Konstitisyon 1993, Lofis *Ombudsmen* ti ganny etabli. In ganny plis pouvwar ki Biro Konplent anba sa Lalwa.

De tout fason Biro Konplent nepli egziste. E sa Lalwa pe ganny enplimante. E alor rezon pou nou aboli sa Lalwa.

Wityenm, *Anglican Church (Constitution of Anglican*

Diocese of Seychelles) Act, Sapit 7.

Propozisyon se pou retir Seksyon 10 sa Lalwa. Pou rezon ki Lartik 910 *Civil Code 76*, in ganny retire anba Kod Sivil 2020.

Nevyenm, *Seychelles National Institute for Culture Heritage and the Arts Act, 2021*.

Lentansyon se pou fer tre kler ki *National Monuments Act* in ganny aboli par sa Lalwa.

Mon ti ava kontan fer resorti ki bann provizyon ki ti anba *National Monuments Act* i aprezan anba *National Institute for Culture Heritage and the Arts Act*.

Dizyenm, *Land Registration Act*, Sapit 107, e sa i en pti pe pli long.

Lalwa ki'n pli ganny revize anba sa Prozedlwa se *Land Registration Act*. Rezon se ki avek Sivil Kod 2020, *Curatelle Act 2021* e lezot pratik, nou'n vwar li nesaser pou propoz serten lamannman enportan.

Sa Prozedlwa pe propoze pou donn Rezistrar Later, pouvwar pou li kapab anvoy e resevwar dokiman elektronik, pou fasilite bann laplikasyon e lanket ki Rezistrar Later i bezwen dil avek.

En propozisyon enportan se pou permet en propriyeter

later pou donn en drwa pasaz lo son later pou benefis piblik.

Tre souvan Gouvernman dan bann divizyon later, i kre serten drwa pasaz. E avek sa provizyon, sa bann dwa pasaz i kapab ganny fer pou benefis piblik, san bezwen spesifye ki later ki pou annan sa benefis. E propriyeter later ki pou kapab servi sa pasaz.

Land Registration Act i fer provizyon pou Rezistrar Later dan serten sityasyon, anpes en propriyeter later fer tranzaksyon ek son later.

Sa i ganny fer lo laplikasyon en dimoun ki enterese dan sa later. Par egzant kot in annan en promes pou vann sa later, oubyen pou anpes en propriyeter vann son later pou li pa pey son det.

An adisyon, en lanrezistremman restriksyon par en laplikasyon fer par en dimoun enterese dan later en propriyeter, sa Prozedlwa pe propoz permet restriksyon par konsantman en propriyeter. Pou li pa fer okenn tranzaksyon ek son later pandan en peryod letan. Oubyen ziska en levennman i arive, oubyen pa arive. Oubyen pou serten rezon. Sa i en pratik kouran. E prezan nou le ki i vin kler dan nou Lalwa.

Nou osi anvi fer kler ki ler sa restriksyon in ekspire par letan, oubyen kan sa levennman in arive. Sa restriksyon i otomatikman napa validite.

Depi Sivil Kod '76 kan en dimoun i mor an posesyon later oubyen imobilye, set en egzekiter ki administre son siksesyon.

Malerezman sa pa'n toultan le ka. Avek Kod Sivil 2020 e avek *Curatelle Act*, 2021, e kreasyon Lofis *Curator* ki pou siperviz fonksyon egzekiter, nou anvi fer tre kler ti selman egzekiter ki pou administre byen dan en siksesyon enkli later sa defen propriyeter.

La sa egzekiter an konsiltasyon avek bann zeritye, a decide ki mannyer zot pou partaz byen dan sa siksesyon. E fer bann transfer apropriye anba *Land Registration Act* oubyen *Mortgage and Registration Act*.

Parey zot in lir dan sa Prozedlwa, plizyer lezot amannman enportan pe ganny propoze. E sa i enkli;

Met an plas provizyon Lezislatif pou Rezistrar Later refiz lanrezistremman dokiman ki pa an akor ek Lalwa. E pou aksepte dokiman ki'n refize ganny reprezante apre koreksyon.

Fer kler lo lefe en lipotek lo en later. Fer ki dan lord Lakour an relasyon avek partasyon later, sa lord final i spesifye limero sak parcel later ki pe ganny partaze.

Permet Rezistrar Later anrezistre egzekiter ek Fidisyer later dan Rezis Later.

Oblize ki lidantite en dimoun i ganny spesifye dan bann dokiman, sirtou zot limero Kart Idantite oubyen zot Paspur.

Permit en Avoka ou noter ki pratik Sesel, pou verifye sinyatir en dimoun ki pe fer tranzaksyon anba Lalwa anrezistremen later, ki i sinyen aletranze.

A kondisyon ki sa i ganny fer dan son prezans san sa pei etranze.

Onzyenm, *Curatelle Act, 2021*. Avek kreasyon Lofis *Curator* sa Prozedlwa i pe kre en *seal* oubyen e stanp pou Lofis *Curator*.

Nou osi anvi tir sa konfizyon e fer kler ki se en Ziz ki kapab dismiss, oubyen revok lapwentman en egzekiter.

Anba *Curatelle Act*, ladministrasyon en siksesyon, i bezwen termin dan en peryod 2an apre lanmor sa dimoun. Avek retar ki nou'n gannyen pou met an aplikasyon sa Lalwa, nou'n anmenn en

propozisyon ki an relasyon avek siksesyon, ki en egzekiter in ganny apwente avan le 31 Zilyet 2022. I annan 2an pou li konplet ladministrasyon.

Douzyenm Lalwa, - *Civil Code of Seychelles Act, 2020*. 2 propozisyon pe ganny fer an relasyon avek *Civil Code 2020*.

Sa ti fer kler ki sa, se *Curator* ki apwent egzekiter, e bann co- propriyeter pa dakor pa dakor lo lapwentman Fidisyer. Lapwentman Fidisyer e en Ziz ki annan pouvwar pou revok ou dismiss en egzekiter.

Lot propozisyon se pou fer en permisyon ki en propriyeter i donn Leta, oubyen Lotorite Piblik, pou devlop en semen, en akse, oubyen pou met en striktir lo son later pou benefis piblik.

Oubyen en dimoun, ou en group dimoun i ganny konsidere anba Lalwa koman en servitid ki'n ganny kree par Lalwa oubyen ki ganny fer par loperasyon Lalwa.

Lo la nou pe refer lo bokou bann permisyon, oubyen sa ki nou apel *wayleave* ki'n ganny donner par bann propriyeter.

Sa i ava fer ki sa bann permisyon i ava kapab ganny anrezistre dan Rezis Later.

Trezyenm, dernyen Lalwa ki nou pe amande -

Immovable Property (Transfer Restriction) Act, Sapit 95.

Lamannman anba sa Lalwa se pou fer kler ki en lasosyasyon etabli aletranze, e enn etabli anba Lalwa Sesel ki son Manm e zofisye i pa Seselwa.

Zot pou bezwen permisyon Gouvernman pou zot aste oubyen lwe later. Oubyen lezot byen imobilye.

Vwala Mr Speaker, sa se bann Lalwa ki sa Prozedlwa pe propoze pou amande. Parey mon'n deza dir pandan prezantasyon lezot Prozedlwa anba sa proze, sa Prozedlwa i ava fer ki nou moderniz nou Lalwa e rann zot a zour avek lezot Lalwa ki an viger.

Oubyen ki'n vin an viger resaman. Mon alor demann tou Manm sa Lasanble pou siport e vot an faver sa Prozedlwa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Nou ava komans deba lo sa *Bill*. Manm ki le entervenir. Wi Onorab Loze i kapab komanse.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre tou dimoun a lekout. Mr Speaker mon pa pou tro long lo sa enn.

Zis enn de pti pwen premye. Depi nou pe fer sa bann legzersis revizyon Lalwa, i annan en pe kestyon ki pe occur deor dan popilasyon.

E mwan enn de kestyon ki mon'n ganny demande se,

1) ki nou bi sa bann legzersis? E eski nou pe fer keksoz pli fasil?

2) Si nou pe fer keksoz pli fasil, pou ki? Eski nou pe fer li pli fasil zis pou bann *l'homme de loi*? Ki Lalwa *is the express domain of bann l'homme de loi*?

Ouswa nou pe fer li pli fasil pou *the end user* ki gran piblik la deor?

E sa i bann komanter ki mon ti ava kontan panel adrese. E reponn, donn serten leklersisman lo ki direksyon nou pe ale avek sa bann revizyon Lalwa ki nou pe fer.

Zis pou eklersi dimoun doer. Akoz zot vwar nou asize la anndan nou diskrit en bann keksoz souvan konplike. E zot anvi konpran ki direksyon nou pe al ladan koman en pei. Sa i mon premye kestyon, mon premye *issue*.

Dezyenm *issue*;-

Dernyen fwa mon ti lev en kestyon lo bann lamannman ki pe ganny fer dan Lalwa ki gouvern- Dan bann diferan morso Lalwa kot i konsern Rezistrar.

E la ankor ozordi nou vwar morso Lezisasyon devan nou. Sa travay ki devan nou i pe ganny dominan ankor par bann diferan lamannman ki konsern Lofis Rezistrar Later e *company*.

Again, petet mon met devan *panel*, nesosite pou petet asize fer en legzersis konpreansiv, separe. Zis lo bann Lalwa ki annan pou fer avek Rezistrar.

Asize, *once and for all. Deal with all of them*. Dan plas fer li *piecemeal*, en bout anba ACCS, en lot bout dan *Law Revision*. En lot bout sepa ki bor ankor.

E Gouvernman donn Biro Rezistrar resours ki i pou bezwen li pou met son lekor annord, fas avek sa lemonn modern ki nou ladan.

E bann legzisans legal, lokal, e enternasyonal ki'n vin dan son direksyon swivan bann lamannman ki nou menm nou nou'n fer isi anndan.

Konnen i annan bokou. E kot i neseseer donn li sa sipor e resours kot i pou bezwen pou li nobou *cope* ek son bann sityasyon ki li i ladan.

Mon pe dir sa aköz mon asiz dan *Bills Committee*. Sa madanm i vin bokou. I annan bokou legzisans legal ki ganny mete lo son lofis.

E si nou ti kapab *once and for all* asize ek Gouvernman reviz tou bann Lalwa ki annan pou fer avek Biro Rezistrar, met annord, anmennen nou amande, i fini. Nou konnen *we are done with that bit of business for the time being*.

Sa ti mon dezyenm pwen. Mon dernyen pwen Mr Speaker. Mon war Lalwa *Curatelle* in donn *Curator* en *seal*. Mon swete zot in donn li en biro.

Akoz dernyen fwa Vis-Prezidan ti la i ti anvoy en dimoun lasanm 101 *Premiere Building*.

Sa dimoun ti ale *VP*, son lanmen i ti anvoy mwan portre biro ti pe penn, laport ouver gran, napa ni en meb, ni *Curator*, ni sez *Curator*, ni latab *Curator* ti napa ladan. In zis dir mon pas ou sa.

Akoz i ti ale *the very next day*. So, *I hope on top of en seal* zot in donn li en biro la prezan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava kontan dan mon bref lentervansyon ganny serten klarifikasyon lo serten propozisyon dan sa Lalwa, Ki

mon santi i neser pou nou ganny en pti pe plis klarite.

Premyerman, an sa ki konsern Rezistrar, mon prezimen ki Rezistrar koman en antite legal i annan en devwar pou asire ki bann lenformasyon ki li i garde, i bann lenformasyon ki korek.

Dan konteks sanzman ki sa Lalwa pe propoze, mon santi poudir i riske annan - Mon ava esper en osi en *Committee Stage* pou mwan fer sa pwen - Me i riske annan sityasyon kot lefe ki i pa Rezistrar ki pou *the main component of* sa lenformasyon *in the first place*.

I pe *rely* lo en lot *party* pou fer sa travay. *By the time* sa lenformasyon i ariv kot li, *then* si sa lenformasyon pa korek, *then* Rezistrar i responsab.

Annou donn en legzanp tipik par egzanp - meton par egzanp Onorab Naidu i sipoze annan en bout later. E ler Onorab Naidu i al kot Rezistrar i vwar poudir sa bout later pa lo son non, e zanmen li Onorab Naidu in otoriz okenn dimoun pou transfer sa later oubyen fer en lot fason.

Onorab Naidu pou annan drwa met Rezistrar Ankour. Akoz Rezistrar i annan en *duty of care towards* lenformasyon ki i *maintain*. Sa ki mon santi avek sa sityasyon, nou pe

demann en dimoun pou al rod en rekour legal dan sirkonstans kot lenformasyon ki pe ganny servi pa pou korek.

E ler mon pe get sa, ou a dir en Lalwa ki'n ganny - sa lamannman ki pe ganny fer pe ganny fer pou bann Avoka. Prensipalman pou bann Avoka.

Mon konsernen avek sa akoz konman en Lezislater, pa nou tou i en Avoka la anndan - i neser pou asire ki en Lalwa ki ganny fer, i ganny fer dan en lanfaz ki permet tou dimoun ganny akse avek.

Mon pa krwar i annan ase proteksyon avek sa lamannman, pou Lofis Rezistrar pou asire ki sa dimoun ki annan *duty of care the ultimate*, (mon vwar Onorab Georges i lev lanmen finalman i anvi koze) -

the ultimate care of sa lenformasyon. I sipoze annan serten proteksyon anba Lalwa.

What I feel, mon pa pe dir poudir sa ki Lalwa pe fer i mal. Me sa ki mon santi petet, mon santi petet avek kondisyon ki nou pe kree, nou riske vwar nou dan en sityasyon kot ler ou pe anrezistre - ler ou pe fer sa anrezistremann mon konnen nou'n dir Rezistrar i kapab *reject* sa lanrezistremann, i enportan pou Rezistrar konnen

lekel ki pe fer sa lanrezistremman.

Mon - *I would stand to be corrected* par bann par Gouvernman ki'n propoz sa lamannman. Akoz petet aköz nou pa ti *ringfence* sa Lalwa e donn en pe plis proteksyon Rezistrar? An relasyon avek sa lenformasyon ki pou ganny donneren *regards to* sa *registration*? Sa i mon premye pwen.

Mon dezyenm pwen i konsern si oule sa pwen ki'n ganny *raise, well* sa *issue* restriksyon ki Vis-Prezidan in dir. Sa ki mon pe al lo la i lo en baz prensip. Nou ti pas en Lalwa ki permet Komisyon Anti-Koripsyon pou met restriksyon lo propriyete, e pou osi Rezistrar pa *proceed* avek en lanrezistremman, kot i krwar i annan posibilite i annan en lenvestigasyon.

Me mon santi sa lamannman i *defeat* sa! I *defeat* sa prensip! Aköz si dan konteks Rezistrar ti koze *proceed* ek en *registration* e i pa kler. Sa osi i devret *apply in this case*.

Nou largiman sete si en propriyete i en propriyete ki kapab en *proceed* son aktivite kriminel, en aktivite koripsyon, Rezistrar pa devret pe *proceed* avek lanrezistremman sa propriyete, oubyen pe *allow*

bann dimoun ki pou'n komet sa lofans pou benefisyè, atraver en *sale* oubyen en lavant sa bann propriyete.

So se pou sa rezon ki mon pe sey konnekte le de, an relasyon avek sa ki nou pe koz lo restriksyon. E nou prensip ki nou oule etabli *gong forward*, vizavi lanrezistremman bann propriyete. E sa pou mwan i en keksoz ki mon krwar ki nou klarifye.

Prezan dan son prezantasyon, Vis-Prezidan in dir ek nou koumsa poudir an relasyon ek sa restriksyon ki mannyer i pou tonbe.

So si nou pran osi sa ki nou'n fer avek sa Lalwa Komisyon Anti-Koripsyon, *notwithstanding* ki Komisyon Anti-Koripsyon i kapab met restriksyon lo nenport ki en endividi pou vann son later, oubyen pou *proceed* ek *sale* son later.

Ki pa pou kont Konstitisyon byensir, aköz i Konstitisyon i prevwar ki i annan derogasyon avek Lartik 26 ou drwa propriyete. I *still raise* en konsern prezan lo - ankor enn fwa i pa sa Lalwa ki pou en problemm me *the whole* lankadremman legal, eski i pe protez drwa lendividi osi?

Aköz finalman Leta i pou annan tou drwa lendividi pou

napa drwa i pou annan zis bann drwa ki Leta i *allow* li pou annan, ki pa leka.

Leta i egziste aköz drwa ki endividi i annan. Pa *the other way around*.

Mon trwazyenm pwen ki mon annan Mr Speaker, e sa i an relasyon avek sa sityasyon kot nou koz lo *easement*.

E kot i koz lo en permisyon ki'n ganny *granted* par en *owner* en later avek Leta lo *public body*, pou *access any structure* eksetera. Sa i ava ede pou rezourd serten konfigerasyon. Me sa ki mon ti ava kontan klarifye eski sa Lalwa pou permet nou *deal* avek bann sityasyon ki nou annan aktyelman ozordi?

Mon konnen sa i zis *about the registration of sa easement*. Eski i ti pou annan posibilite dan lamannman ki nou pe fer, pou *tackle* sa sityasyon - nou pe sey fer semen dan distrik pou ariv kot tel group fanmir, me en boug anba pe bloke.

Konmsi mon pe sey rod en fason ki mannyer nou kapab *extend* nou paramet legal - nou paramet Lezislatif, pou nou sey rezourd sa bann problem *once and for all* pou ki lannen le lannen vini - mon asire ki mon bann koleg lo tou le de kote latab zot pou dakor ek mwan - sa bann problem i vin en

difikilte kot menm parfwa ou annan resours pou fer en proze ou pa pe kapab fer, aköz zisteman ou pe ganny bloke. Natirelman sa dimoun i annan son drwa *of course*.

Aköz i son propriyete apre tou, me ki mannyer nou *deal* avek sa bann lenpas ki ganny kree?

Mr Speaker, mon pou prezan tous en pwen ki petet plito prosediral. Mon dir sa aköz sa bann Lalwa *Statute Law Revision* i vin avek sitan kantite konponan ki i demann en kantite resers lo lapar Manm. Pa zis pou nou kapab konpran li, pou nou ganny sans teste li avek nou *constituents*.

E mon santi ler i annan sitan kantite konponan ki pe ganny aziste *we are at the mercy of* bann dimoun ki nou konsider zot konman bann eksper legal, pou asire ki tou son bann eleman I antre byen dan kanmarad.

Ler nou get sa enn Lalwa ki devan nou Mr Speaker - Vis-Prezidan in koz lo sa bann *Clauses* - me ler nou get lo lakantite kantite lamannman ki pe ganny fer, i annan plizyer lamannman ki pe ganny fer.

E mon santi poudir i bezwen annan en lot fason, kot nou kas en pe sa bann Lalwa e

nou pa anmenn tousala ansanm.

Kot *at least* ou ava annan en posibilite pou nou enterakte dan en fason en pe pli pros avek sa bann lamannman.

Aprè dezyenman petet en propozisyon ki mon ti a kontan fer se ki, akòz ki Lasanble Nasyonal pa pe ganny loportinite pou angaz li dan sa diskisyon avek sa bann lamannman? Akòz apre tou i en *law revision exercise*.

So si oule i en *post legislative scrutiny exercise* ki nou ti annan gran deba lo la. E ki montre ou lenportans annan zisteman en konfigerasyon *within* Lasanble Nasyonal - *in this case* mon prezimen *in Bills Committee* - ki annan sa enteraksyon avek prosedir.

So Mr Speaker mon ava atann bann komantr ki Vis-Prezidan pou fer lo son Prozedlwa, e mon swete ki i kapab sey adres en pe bann konsèrn ki mon annan vizavi - *whether or not* sa lenformasyon ki Rezistrar pou annan a sa moman ki sa lanrezistremant pe ganny fer, pou korek.

Reasirans ki sa i korek. E prezan nou ava gete ki mannyer nou pou *proceed* avek sa. Mersi Mr Speaker. E mon remerci lezot Manm zot latansyon.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kontan sa legzersis ki nou pe fer. E mon koz la konman en dimoun ki servi bann Lalwa e konman en Lezislater.

Akòz sa seri lamannman ki nou pe vwar ozordi, e sa lot seri ki nou'n vwar pli boner sa lannen, e sertenman bokou lezot seri pou vin devan nou ankor, i montre nou ki nou Lalwa pa'n fikse dan letan e ki nou konman en sosyete konman en Nasyon e ki prezizeman konman en Gouvernman e koman en Lasanble Nasyonal nou fer bouze nou Lalwa. Nou fer li viv, nou anmenn li azour.

E se egzaktman sa ki Prezidan Larepublik ti'n fer resorti bomaten, ler i ti pe *assent* de morso Lalwa.

E kot i ti dir prezizeman sa, ki enn bann keksoz ki koman en sosyete, konman en Nasyon nou bezwen fer, se gard nou bann Lalwa azour.

E kritik in ganny leve lo lefe ki en seri lamannman i vin dan en sel Lalwa. Me mwan personnelman mon pa la pou mon reponn person.

Me mwan personelman mon pa vwar en gran difikilte avek sa, etandonnen ki se pa bann amannman mazer. E enn bann fason etandonnen ki nou annan telman Lalwa ki bezwen ganny met azour, sa set enn bann fason ki nou kapab fer sa travay.

Mon'n deza dir – mon repete ozordi ki mon pa partizan en sistenm kot nou pa fer nanryen pandan en kantite lannen, apre nou bezwen revwar en Lalwa dan son antyerte parey nou'n bezwen fer avek Kod Sivil. E parey nou pou bezwen fer a en serten moman avek nou *Companies Act*.

I pa byen ki sa bann keksoz i arive. E i preferab pou annan en levolisyon dan lafason ki bann Lalwa i progrese. E sa donk set enn sa bann pa. E mon partaz, mon partaz lekspresyon Prezidan bomaten e mon ti anvi anmenn li dan sa Lasanble apre midi.

Akoz parey toultan nou dir *Laws evolve*, zot dinamik. E nou bezwen toultan *l'eau qui vive* ki fer sir ki pou byennet nou Nasyon bann Lalwa i azour.

Nou bann Lezislater Mr Speaker. E nou pa kapab pa fer nou travay. Nou travay se pou *legislate*.

E nou bezwen pran an konsiderasyon bann Lezislasyon ki vin devan nou. Si letan - si nou bezwen plis letan pou nou revwar en Lalwa ler i vin devan nou, i annan son mekanizm pou nou fer sa.

E annefe i annan en striktir legal ki dir ki en Lalwa oubyen en Lalwa pou vin devan Lasanble selman, apre ki ou Mr Speaker ou'n fer en diskisyon avek Prezidan Larepublik e *Leader* Lopoziyon. Alor se la, la striktir ki permet Lalwa ki vin devan nou ler i pare.

E nou mwan *included*, nou bezwen aksepte ler sa 3 dimoun in deside ki en Lalwa i vin devan nou, e nou bezwen reazir konman bann Lezislater anver sa desizyon ki'n ganny pran.

De semenn pase nou ti pas Lalwa *Law Commission*. E sa ki nou pe fer la apre midi se dernyen bout travay ki en *Law Commission* pou fer. En fwa ki *Law Commission* in ganny pwente e ki'n konmans son travay se li ki pou fer tou sa travay netwayaz avek Biro *Attorney Zeneral*. E apre ler bann Lalwa pou vin devan Lasanble enn fwa ki i ganny Gazete, e ki i vin propriyete Brans Lezislatif e i nepli propriyete Brans Egzekitiv.

A sa moman nou pou bezwen met an pratik en serten

prosedir, lo lafason ki *Bills Committee* ek Lasanble pou *deal* ek sa bann Lalwa.

Akoz nou konnen ki pou annan en kantite Lalwa en kantite me azour ki pou bezwen ganny fer, e bann dimoun ki travayan deor Lasanble pou prepar sa bann Lalwa pou vin devan nou, i konn tre byen imansite sa travay ki nou bezwen fer.

E mon'n dir sa detrwa mo Mr Speaker pou ankor enn fwa *reitere* mon lakontantman ki nou pe fer bann lamannman ki nesaser.

E *obviously* i pou annan en triyaz ki pou bezwen ganny fer. Serten Lalwa pou vin devan nou plizyer fwa, aköz zot bezwen ganny amande plizyer fwa - en bann pou vin isi pli rarman e bann pa ditou aköz zot pa bezwen ganny amande.

Me sa ki konman en Nasyon, mon krwar nou aspire annan en sertennman konman Brans Lezislatif nou aspire annan, se en seri Lalwa ki azour e ki reponn a legzizans nou Nasyon e nou bann sitwayen.

Mr Speaker, sa set en lalis Lalwa ki Biro *Attorney General* in vwar li bon e nesaser, pou anmenn devan nou ozordi.

E antan ki en Manm sa Lasanble, mwan osi mon annan enn de kestyon pou mon

demann avek *panel*, oubyen demann avek *panel* sertennman pou reponn. Me osi pou fer resorti aköz sa travay mizazour, aköz sa travay revizyon i telman enportan.

Mon regard par egzantp premye Lalwa *Adjudication of Titles Decree*. Enn bann lamannman ki pe ganny fer avek sa Lalwa se pou tir sa mo 'Decree' pou ranplas li par 'Act.'

I paret en pti keksoz, son kontrovers. E senp. Me aköz? Aköz nou kapab demann nou lekor aköz ki nou bezwen fer sa? Nou annan - e mon mazine larepons ki *panel* pou donn nou se nou bezwen annan en serten liniformite. Tou bann Lalwa enn fwa ki in ganny *assent* i vin en *Act*.

E mon sipoze ki malgre ki sa Lalwa i ganny pase konman en *Decree* - setadir san Parlman aköz ti napa Parlman sa lepok, se en msye ki ti asiz *State House* li tousel ki ti Sef Egzekitiv e Sef Lezislatif an menm tan, ki ti deside enpoz sa Lalwa lo Sesel.

Pa ki sa Lalwa i move, anefe napa naryen ki move avek *Adjudication of Titles Decree*, i en tre bon Lalwa ki'n servi son letan. Me nou kapab demann nou lekor kestyon, eski dan lentera liniformite eski nou pa pe bliy en bout nou listwar?

Akoz *after all* nou'n pas atraver en sistenm kot in annan *rule by decree*. Mon poz sa kestyon la e *panel* i ava reponn.

Par egzanp nou vwar bann enn de bann Lalwa Kolonyal, pa'n sanz zot non pou vin *Act, Companies Ordinance* par egzanp.

Akoz tou bann Lalwa dan lepok Kolonyal pa ti apel bann *Act*, ti apel bann *Ordinance* e zot vin bann *Act* apartir le 1 Zilyet ou le 29 Zen 1976 ler nou ti ganny Lendependans.

Eski nou pou vwar menm zafer, ki en zour *Companies Act*, pou nepli apel *Companies Ordinance*, me i pou apel *Companies Act*, *although* dan plizyer landrwa, deza nou'n konmans apel li *Companies Act*, premye pwen.

Dezyenm rezon akoz sa bann legzersis revizyon i telman enportan, se ki menm ant bann Lalwa nou vwar serten defayans.

E ler nou ava regard *the Land Registration Act*, i annan serten lamannman ladan ki nou pe sanz sa fraz *Adjudication of Titles Decree* dan *Land Registration Act*, pou fer li vin *Adjudication of Titles Act*.

Akoz nou pou'n san *Adjudication of Titles Decree*, pou fer li vin *Adjudication of*

Titles Act. Nou ava vwar ki *in fact* dan *Land Registration Act*, i pa ti *Adjudication of 'Titles' Decree* ki son non. I ti'n ganny mete ladan konman *Adjudication of Title Decree in the singular*.

Donk lanmenm la ti en fot ki bezwen ganny korize. E sa bann fot i pa bann fot ensinifyan Mr Speaker, se akoz i kapab annan en reperkisyon pli tar.

Akoz Lalwa parey nou konnen bann Avoka ek bann Ziz i pran zot tre serye. I annan de fwa en pti mo. En pti fraz i kapab, en virgil i kapab fer en gran en diferans dan lafason ki ou enterpret sa Lalwa.

E donk enn bann kestyon ki mon pou demande, se ler nou vin lo *Clause 7* ki mansyonn '*title*'. Eski i devret '*titles*'? Me sa taler nou ava vwar li ler nou ariv dan Staz Komite.

En lot kestyon ki mon anvi demann *panel*, e mon bezwen fe li la akoz zot bezwen reponn mwan.

Se akoz ki partou kot nou'n sanz *Attorney* pou vin *Attorney-at-Law* nou'n fer li in *capitals*?

Akoz annan de fwa ler nou vwar li dan en fraz, kot i met *Notaries* eksetera, eksetera, tou bann lezot non i *lower case*. Me *Attorneys-at-Law* i *upper case*.

Set en kestyon ki mon annan an tet - mon pa konn larepons. Mon sir ki i annan en larepons *somewhere*.

Trwazyenm kestyon ki mon anvi adres avek *panel*. E la mon eskiz - mon demann leskiz avek *Attorney Zeneral* aköz nou'n koz en pe lo sa Lalwa dan en lot konteks. E mon pa'n demann li sa kestyon. Mon bezwen fer li la ofisyelman.

Ler nou regard *Clause 17* (3). *Clause 17* paz 14 dan Lalwa ki devan nou, i pe amann Seksyon 60 *Land Registration Act*.

E la zot ava vwar sa ki mon fek koz lo la. Ler nou vwar, ler nou regard 60 (a) ptipti (i). Nou vwar *barrister, attorney* tousala i annan en pti 'b' en pti 'a'. me *Attorney-at-Law* li i vi avek en *capital*.

E ler nou regard dan sa propozisyon pou met en sou seksyon (3) avek Seksyon 60 dan *Clause 17*, nou vwar ankor la notary i annan en pti 'n' me *Attorney-at-Law* i *in capitals*.

Me se pa sa mon kestyon. Mon kestyon se avek sa **Clause**, avek sa sou-seksyon (3) ki 17 pe sey anmennen avek Seksyon 60.

Panel i ava eksplik mwan ki mannyer sa pou fonksyonnen? E parey mon dir mon pa tro konpran. Aköz

Seksyon 60 i dir ki en lenstriman setadir en dokiman legal ki ganny fer an deor Sesel, si i ganny fer dan *Commonwealth* i pou ganny fer dan en serten fason.

Devan en Ziz, en Mazistra, en noter. Si i pou fer dan en lot pei *foreign* ki pa dan *Commonwealth*, i pou ganny fer devan en *British Consular Officer* eksetera.

Epi la nou anvi *insert* sou seksyon (3). Ki dir ki malgre sa 2 provizyon ki mon fek mansyonnen - oubyen malgre okenn lezot Lalwa.

En dokiman ki ganny egzekite dan okenn pei, i kapab ganny egzekite dan prezans en noter oubyen dan prezans en *Attorney-at-Law practicing in Seychelles*.

Eski mon konpran byen ki si par egzanp nou anvi en dokiman i ganny fer *L'Allemagne*, i kapab ganny fer devan en noter *L'Allemagne*?

Oubyen devan en Avoka Seselwa ki trouve *L'Allemagne* a sa moman letan? Donk sa se kestyon ki mon anvi demande.

Mr Speaker, nou kapab koz en kantite lo sa propozisyon Lalwa. I annan detrwa keksoz ki enteresan ladan.

Bomaten mon *Chief Whip* in fer mwan vwar ki lo *access to outer islands* par egzanp, en

Lalwa ki nou pe sanze dan en fason minim.

I annan en Lalwa ki dir ki tou dimoun, tou Seselwa i anna drwa akse lo nenport ki zil ki prive.

Keksoz ki kekfwa nou pa ti konnen. E donk sa sistenm revizyon Lalwa i permet nou al dan zot *Mother Act*. E koman en Lasanble bann dimoun ki Lezislater, akoz se nou ki Lezislater, ganny en pe lenformasyon lo bann keksoz ki kekfwa nou pa ti pou vwar toulezour. E sa donk i donn nou en loportinite pou nou agrandi nou konnesans.

E anmezir ki nou pe fer sa, pou nou enstri nou bann *constituents* se bann dimoun ki pe swiv nou travay dan sa Lasanble.

Mr Speaker, se tou ki mon ti anvi dir apre midi. Mon annan enn de kestyon. Enn de propozisyon pou fer ler nou'n ariv dan Staz Komite.

Me lo merit zeneral sa *Bill*, vwala sa ki mon ti anvi partaz avek Lasanble. Mon remersye ou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. E Prezan Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker zis parey, *Leader of Government Business* in dir, lavantaz ek letan i annan sa bann *Bill* ki vin koumsa ki fer lamannman dan bann diferan Prozedlwa.

Nou menm nou koman bann Lezislater, souvandfwa nou kapab vwar en morso Lalwa. I annan ki nou pa ni ti menm pe mazine i egziste. E sa enn la ki vin devan nou i donn nou plizyer legzanp.

Access to Islands, Senbol Nasyonal, Lanblenm Distrik, Biro Konplent ki probableman en zenerasyon pa ti menm reve poudir ti egziste. Donk i en, lokazyon ki donn nou pou nou dekouver nouvo keksoz. Me solman mon a partaz, serten lopinyon ki'n ganny eksprimen. *Leader* Lopozisyon kot letan in koz lo, sa bann diferan lamannman ki vin dan en sel Lalwa.

Parski si lentansyon parfwa i pou, nou envit partisipasyon piblik, ouswa ankouraz en gran deba lo nivo nasyonal lo serten size. Kekfwa vre ti ava byen ti a annan, i annan bann morso ki pli vize, i pli *focus*. E la letan nou pe get par egzanzp dan sa Prozedlwa ki devan nou, letan nou pe get kestyon, *Land Registration* i en zafer ki afekte kominote kot

nou, nou sorti. E ki nou, nou reprezante.

Kekfwa i ti merit ki nou bann *constituent* i vin en pe pli *aware* avek ki pe pase ozordi. Parski letan en Prozedlwa avan i al devan *Cabinet* - wi i annan en rapor, ki pase dan medya. E par egzant sa enn la, ki devan nou depi Zen sa lannen *Cabinet* ti konsidere.

State House ti fer sorti en *press* kominike. Me apre ou pa tro tann keksoz, ziske ler in Gazete i vin devan Lasanble Nasyonal, kot la ozordi nou pe annan sa deba.

E petet mon ava repet lapel ki toultan mon fer ek mon ban koleg dan medya mon bann zanmi, se ki i byen pour zot gard en lizye lo sa bann size. Akoz si zot raport lo la, i pou provok limazinasyon piblik lo ki pe pase, ki pe arive. Akoz sa bann sanzman pe vini. E petet pou zis pa *rely* lo, bann pwennvi ki sorti dan Lasanble, sorti kot nou bann Manm politisyen koman bann Manm Lasanble, ouswa bann *sponsors of the Bill*.

Me ki zot kapab osi koz avek bann lezot *stakeholders*, ki pou enplimant sa Lalwa dan son *practicality*. E alor zot kapab eksplik nou dan larealite ki mannyer en Lalwa, i ganny met an pratik.

Mon pe dir sa par egzant lo size later ki vini, dan son prezantasyon in admet poudir sa i bout ki annan plis lamannman, *Land Registration Act*, e i afekte bann fanmir ki pe viv bann lavi senp. Me ki demen zot kapab vwar zot dan en sityasyon, san realize poudir be ti annan en lamannman ki'n vini ki'n sanz fason keksoz ti pe fer.

Alor nou koman bann reprezantan sa bann piblik Seselwa, nou bezwen non selman konpran e eksplik zot rezondet, me nou bezwen kestyonnen poudir sa bann sanzman i pe fer, sityasyon pli fasil pour ki? Pour sitwayen, ouswa pou bann dimoun ki servi, sa bann Lalwa.

Mr Speaker sa i anmenn mwan lo mon lot bout akoz mon'n pran laparol, akoz i annan en size ki *Bills Committee* ti diskite, e ki mon pa'n tann personn tous lo la dan zot lentervansyon. Dan Seksyon 4 parti 4 sa Lalwa Seksyon 59, kot e la mon ava poz kestyon ek *panel* pou eksplike.

Kot letan en dimoun i napa, i napa okenn dokiman ki prouv son idantite, e ki mannyer alor en dimoun ki pe reprezant li. Mon pe konpran sa kekfwa i kapab en Avoka, ouswa Egzekiter, i al devan

Rezistrar e ki permet sa laplikasyon *go through*. Menm letan napa en *a proof of identity*.

So *Bills Committee* letan nou'n diskite, nou'n dir ekout en kou. Eski nou pe normaliz, e pou mwan *borrow* lekspresyon ki Onorab Loze, ti pe eksplike, i ti dir - Lalwa ki gouvèrn kart idantite i demande ki a nenport moman, en dimoun dan Sesel i bezwen annan en kart idantite dan son prezans.

So ou bezwen annan, so nou konnen lekel ou. I kapab arive, i kapab arive en lenstans kot en endividi, i perdi tou son bann dokiman ki prouve lekel li. Akoz en lensidan dife, ou en nenport maler ki kapab arive.

Donk ki manner nou permet sa, arive? Eski nou *trust the process*, kot en Avoka i kapab dir wi, sa Gervais Henrie ouswa sa egzekiter. E ki napa lespas vreman pou dimoun pa abize, bann dimoun ki anvi fer frod. Ki manner nou fer sir, nou fermen sa *loophole*? E akoz ki nou pa so *Bills Committee* ti dir. Be tir sa pa bezwen normaliz sa move pratik.

Parski mon asire, in annan bann ka devan Lakour dan lepase ki'n prouve poudir kekfwa bann dokiman, ki'n pase i pa ti korek. In annan in fo e alor zot in bezwen ranvers bann desizyon ki'n pran - mon

asire ki'n annan sa. E alor nou, nou ti pe kestyonn nou lekor pou dir be, eski alor nou merit gard sa 2 *Clause* dan sa Lalwa?

Sa nou pou koz lo 59(4) and 5 dan i pou lo paz 13 sa Prozedlwa, pour dokiman ki devan nou ki *tract*. E apre mon'n ale, mon'n reflesir enn pti pe lo la, mon'n dir eski vreman, fodre nou tire? Ouswa nou pa kapab trouv en fason, ki nou *merge* le de, nou *merge* le de e ki obliz - i ava dir,

“*Registrar General shall*”, i met son bann kriter ki i dir ek sa dimoun ki pe reprezant, *whoever* ki pe fer en tranzaksyon la ater, anmenn serten dokiman ki li kapab satisfè i kapab pase. Parski mon pe mazin koumsa, akoz letan mon get sa nouvo 6(f), ki pe ganny propoze.

Ti'n al enn pti pe pli o, i demande ki mon krwar i donn pouwar dan *section 6*. Yes, 6(f) “*May require any person to produce any document that he deems necessary for the purposes of carrying out his functions.*”

So si *for the purpose carrying out* son fonksyon, setadir anrezistre dokiman ki manner sa, sa nouvo provizyon la 6(f), i ale avek sa ki 59(4) and 5 pe propoze? An menm tan, si *Registrar General*

i sa Lalwa, i fer ki en dimoun i anmenn sa dokiman la.

E li i anrezistre, eski pouvwar ki li annan anba Lalwa i pa pe ganny, *erode* enn pti pe? Akoz en *third party*, ki dir poudir wi dokiman i korek sa dimoun nou kapab anrezistre son bann dokiman. E ki proteksyon, nou pe donn sa lofis, vizavi sityasyon demen ki nou vwar demen bann dokiman pa ti annord.

So Mr Speaker, sa i bann kestyon ki mon letan mon'n lir sa Prozedlwa in pas dan mon latet. I pa vedir tousala mon pe sa refleksyon i korek *panel* i ava la pou eklersi nou. Me solman mon krwar poudir, i ti neseler ki mon partaz sa avek Lasanble Nasyonal.

Parski okenn lezot Manm *Bills Committee*, pa'n resorti sa bann refleksyon ki nou, nou ti'n fer dan miting avek bann *sponsors of the Bill*. So okenn leklersisman nou ti a apresye par *panel*. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bon mon napa lot, entervenans alor mon a demann Vis-Prezidan pou donn son repons lo deba.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou ankor Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann Manm Onorab, tou dimoun a lekout. Mr Speaker mon ti a kontan premyerman remersye bann entervenans, pour zot lentere ki zot in lir e serten i annan serten konsern. E mon ava sey adres enn de ki mon'n klapa konpran e mon kapab trouv en larepons apropiye.

Premyerman lo kote akoz nou pe moderniz, e nou pe amann Lalwa regilyerman? Mr Speaker sa i en pratik ki pa fek komanse, ozordi i en pratik ki'n egziste pandan plizyer lannen anba diferan administrasyon.

Moderniz Lalwa, i en keksoz ki neseler. Akoz Lalwa i toultan vivan, e ler kree en nouvo Lalwa, ou pe toultan fer referans, avek lezot Lalwa. E i tre probab ki lafason ki ou pe fer referans avek, pou bezwen sanze selon bann amannman ki'n deza pase dan lezot Lalwa.

Enn bann fason fer li, nou'n fer dan lepase se atraver Biro *Attorney Zeneral*, ti annan en *law, Statute Law Revision Act*, ki'n permet nou fer sa. Ti deza annan en Komisyon, ki en *Law Revision Commissioner* pardon. En Komisyon, en *Commissioner* ki ti fer sa travay, kot i regard bann lezot Lalwa. i propoz bann amannman e

answit Gouvernman i sorti ek en *Bill*.

E nou resaman, nou'n propoz en nouvo Lalwa, ki aktyelman bomaten in ganny *assent* kot nou annan en *Law Commission*, ki zisteman, i en fason pli modern pou nou fer sa travay. E vwala Lalwa i bezwen ganny modernize, ki mannyer ou moderniz li. Ozordi nou annan en *Law Commission* ki li i fer sa travay.

Se en travay nesaser e i pou bezwen kontinyen, aktyelman i pou fer an konsiltasyon avek piblik. I ganny pouvwar pou li fer sa. E alor nou fer i dan en fason demokratik. Ti annan en komanter konsernan Biro *Curator*, mon rapel mon ti fer sa statement le 20 Zilyet. Ler mon ti vin isi mon ti dir Biro *Curator* i kot *Premiere Building* lasanm 101.

Mon ti a zis enform Onorab ki ti annan en *Gazet*, ki ti sorti li 27 Zen. *Gazet* numero 39, e dan sa *Gazet* i ti dir egzaktaman poudir *Curator*, si *Curator* i pa kapab egzers son fonksyon, pandan peryod 26 Avril ziska le 29 Zilyet 2022.

Pandan sa letan, en *Master of the Supreme Court*, oubyen en nenport dimoun i kapab fer sa fonksyon. An realite, i ti *Master of the*

Supreme Court ki ti pe fer sa. Me kestyon direk pou mwan sete lekel *Curator*, kote i ti pou ete.

Alor mon ti don n son larepons, poudir i pou dan 101 *Premiere Building* e i reste parey. Me pandan sa letan parske i ti annan en peryod tranzisyon, sa ti pe ganny kontinyen atraver *Supreme Court*.

Alor vwala fotespere mon'n adres sa. Mon'n reponn li menm ki i pa la. Ti annan kestyon, si Rezistrar ki li i annan bokou lenformasyon i pe egzers son pouvwar byen. E mon kapab asir Onorab ki ti demann sa kestyon, wi i li ki resevwar tou bann lenformasyon konsernan egzekiter.

Konsernan bann byen, bann fidisyer. E byensir dan son pouvwar, se a li ki i azour avek tou sa ki ganny prezante avek li. Dan tou desizyon ki i fer. Dan sa amannman ki nou pe fer napa nanryen ki'n nou pe retire ki pou redwir sa responsabilite lo li.

Lot kestyon, eski nou pe redwir, son rol kot i konsern restriksyon? Non. Nou pa pe redwir son rol kot i konsern restriksyon. Parske restriksyon par egzanz si i dan en ka koripsyon, kot *Anti-Corruption*.

Dizon ki li, i anvi plas en restriksyon, sa i touzour la parske anba lamannman ki ti pase dan *Anti-Corruption Act*, 60(2)(c) donn pouvwar, *Anti-Corruption*, pou li kapab zisteman plas en *restriction*. Solman i donn li en limit letan, 6 mwan.

Ti annan lot kestyon ki'n ganny poze, sa i plito bann tipografi ek *Attorneys-at-Law*. Li i *capitalized*, me *barrister* e lezot pa ti *capitalized*. Mon ganny dirize par *Attorney* Zeneral, ki dir mwan i pirman en stil. E zot napa lobzeksyon ki nou standar, nou annan en standar pour li. Swa i *capital*, swa i *small*.

An sa ki konsern, eski en *Attorney* ler nou pe dir poudir *practicing in Seychelles* lentansyon i se ki sa *attorney* ki baze Sesel, i kapab prezan kot pe siny dokiman. Me selman i pa neserman bezwen Sesel, i kapab aletranze. Parske i annan serten ka, kot sa bann dimoun pa kapab vwayaze. E zot bezwen ki sa *Attorney* i prezan kot zot ete. Alor lentansyon sete kot zot ete nenport ki landrwa, se sa i ganny egzerse.

Mon konpran konsern ki Onorab in leve, konsernan *ID*. E bann dimoun ki napa. Ankor mon ganny dirize par *Attorney*

Zeneral, ki dir ek mwan i annan de sirkonstans kot, i annan dimoun napa ni *ID card*, ni en paspor. In arive sa bann sityasyon, par egzanp. En dimoun in imigre, sorti Sesel dan bann '60, lannen '60. Ti annan en paspor ti valid, me in ariv dizon Langleter, e ler in ariv laba i pa'n zanmen vwayaze apre sa li.

E vi ki i pa'n vwayaze, i pa'n bezwen annan en paspor depi laba. E zanmen in retourn Sesel. Me selman sa bann dokiman i baze lo sa dimoun, ki pa Sesel ler zot tranzakte kot Rezistrar.

E alor ou bezwen, annan en fason pou kapab dir, e sa ou fer li atraver sa dimoun ki ou kapab idantifye, ki konn sa dimoun ki napa en *ID* oubyen en paspor. E i annan en lot dimoun ankor ki konn sa lot dimoun. Prezan koumsa atraver sa sistenm, sa i permet dan bann ka eksepsyonnel, mon ganny dir eksepsyonnel, sa i byen rar. Me selman i pli bon, annan en fason pou fer li.

Alor, mon krwar sa sete konsern, ki zot ti'n adrese. Mon krwar Onorab ti'n lev en lot pwen, konsernan *certification*. Me selman mon napa detay. Me selman mon espere aköz nou pe al dan Staz Komite, petet nou kapab lev sa size.

Me zeneralman Mr Speaker vwala bann larepons ki mon kapab donner a sa staz. Mon kont lo zot sipor, pour nou pas sa *Bill*. Ankor enn fwa, se senpleman pou nou moderniz 13 Lalwa. E pou met nou zour avek devlopman dan nou lankadreman Lezislativ. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Bon mon ava apel, bann Manm pou vot lo sa *Bill*. Lo merit zeneral Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Mersi Manm ki kont. Vot lo *general merits Statute Law Revision (Miscellaneous Amendments) (No.2) Bill, 2022 - 23* Manm in vot pour, 0 kont e 8 Manm in *abstain*.

Donk *Bill* in aprouve, lo *general merits* e Madanm Clerk i kapab fer *Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker *a Bill for an Act to make amendments to certain Enactments; and to repeal the Complaints Bureau Act, Cap. 041*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk mon vwar en pe amannman, ki'n ganny table. Menm ki mon pa vwar

nanryen ki tro mazer. Nou a pas dan Staz Komite, pou *Third Reading please*.

Mersi *Sergeant. Leader Government Business* i ava anmenn Mosyon pou *Third Reading?* Wi nou pe, *sorry. Third Reading* i vin apre, *right*. Mon'n tronp enn pti kou la, wi Staz Komite. Lekl? Eski *Bills Committee* pou *lead* parey labitid. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, Mr Chair. Mr Chair i annan en bann *typo* mon pou zis pas lo sa Seksyon.

MR SPEAKER

Avan wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker, en pwen prosedir. Mon'n ganny sans swiv *rerun* Lasanble *last week*. E la ou'n dir dan, se ki dan *Bills Committee* ki pou *lead* Rapor *Bills Committee*.

Semenn pase sete *Leader Zafer* Gouvernman ki ti pe *lead* Rapor *Bills Committee*. E sa *challenge* ti ganny *raised* par Manm lo sa kote latlab. *Now*, ankor enn fwa i pe montre mwan, ki annan diferan kalite pratik ki nou pou adopte dan Lasanble.

So eski mon kapab mon kote latlab, i kapab ganny en

final point lekel ki'n *lead* Rapo *Bills Committee*?

Akoz i paret semenn pase i ti *ok* pou Onorab lir Rapo *Bill Committee*, ki mwan ler mon pe get *rerun* Lasanble, mon krwar i pa ti *ok*. I pa ti byen pou *Leader* Zafer Gouvernman, li menm ki pe propoz lamannman li menm ki pe *lead* rapo *Bills Committee*?

E de pli ti napa notis ki ti ganny anvoye, *circulated to members at the time* pour sa bann lamannman. Ti napa. Mon pa ti ganny notis mwan, pou sa bann lamannman, *ok*?

So Mr Speaker, mon annan drwa fer mon pwen pase. Si ou annan ou pwennvi, ou fer ou pwen pase aret ankoler. So eski mon kapab mon kote latab, i kapab mon koz Manm lo mon kote latab, pou nou ganny li kler.

Rapo *Bills Committee* i ganny *lead and read by Chairman Bills Committee* ki dan sa konteks spesifik, ki mon *recognize* Onorab Andre, mon napa problem ek sa. Si ou pe dir mwan sa i le ka Mr Speaker, *I defer to your ruling*. E mon a ekout Onorab Andre. Mersi.

MR SPEAKER

Bon mon demann Lasanble, zot konprenezon si par ler mon mank enn pti *step* lo prosedir. E

sa i zis akoz mon pa tro abitye ek tou prosedir. E tanzantan i annan nouvo sityasyon, ki demann regard ki mannyer ou fer.

Mon konprenezon semenn pase Onorab Georges, ti prezant son bann amannman ki ti'n enkorpor bann amannman *Bills Committee*. Savedir i ti'n met, sa *package amendments*, akoz ti napa vremen gran keksoz sorti lo *Bills Committee*. Li i ti annan plizyer amannman sibstansyel.

Alor dan son prezantasyon, son bann amannman, i ti azout sa bann bout ki *Bills Committee* ti'n mete. E mon santi poudir, sa i an akor avek mannyer nou abitye prosede.

Prezan mon'n ekout *Leader* Lopozisyon, prezan mon pe dir la dan sa lenstans, se *Bills Committee* ki mon vwar i annan lamazorite pwen ki zot in soumet. E annefe, mon pa'n vwar okenn *major amendments* sorti kot lezot Manm, (koriz mwan si mon mal) - me mon pa vwar. Onorab Georges oule adres sa pwen prosedir?

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair avek ou permisyon, mon le reponn en mis apreansyon ki en Onorab in fer dan sa Lasanble apre midi.

Semenn pase, *or whenever* sa ti ete, mon pa'n propoz okenn amannman pou *Bills Committee* mwan.

Mwan mon en Manm Lasanble e ki mon annan drwa dan Lasanble anba *Standing Orders*, fer amannman a en *Bill*. E mon ti fer mon amannman e mon ti anvoy kot Clerk 72erdtan avan.

E mon ti propoz sa bann amannman as mwan Bernard Georges. Manm Lasanble elekte pour Les Mamelles ki mon annan drwa fer an ba *Standing Orders*.

Mon pa'n fer okenn lamannman *Bills Committee* mwan. *Bills Committee* ti'n propoz serten lamannman. Me akoz mon bann lamannman, ti *subsume* to sa ki zot, zot ti'n anmennen, i pa ti nesesser pour zot anmenn okenn lamannman.

Alor mon pa konnen kot sa Manm Lasanble, i ganny son bann lenformasyon. Pour li vin dir dan sa Lasanble - sa ki ti arive se ki en Manm lo lot kote latab ki pa la apre midi - ti lev en lobzeksyon ki mwan koman en Avoka, ki pou al devan bann Ziz Lakour Dapel, mon pe ti pe fer lamannman. E ti annan en konfli lentere, ki mon pa'n reponn akoz i pa ti nesesser, i pa ti diny, dan mon pozisyon pou

mwan reponn. Alor mon inyori li.

Si zot, zot pa kontan sa ki in arive, oubyen zot pa'n konpran ki'n arive, pa vin lev okenn kankan dan sa Lasanble Mr Speaker. Nou annan travay pou nou fer nou!

MR SPEAKER

Bon, nou pa pou al lo en gran deba lo sa pwen. Mwan mon'n satisfè, avek ki manyer nou fer nou ti fer semenn pase. Akoz Onorab Georges ti dir klerman, i pe prezant son bann amannman - *ok*. Li in servi mo *subsume*, savedir sa ki mon konpran bann amannman ki i ti pe prezante ti'n fini anglob, oubyen ti'n fini -

Konmsi bann amannman *Bills Committee* ti nepli *stand* akoz son bann *amendment* ti *override* bann amannman e nou'n vot lo la. So nou pa pou al lo gran deba - mon a ekout bann pwen, akoz i enteresan pour mwan. E i itil pou mwan ekout bann pwen, pou mwan kapab ziz bann ka an mezir zot arive. Me nou a ferm lanmenm.

Mon a apel Onorab Cosgrow pou fer son pwen.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Mr Speaker anefe sete mwan ki ti lev, sa

pwen kontansyon letan onorab Georges ti pe prezant bann lamannman. E mon ti demann avek ou Mr Speaker, si i normal pou Onorab Georges prezant bann lamannman *Bills Committee*.

E ou ti dir poudir, ki i normal i abitye fer sa *practice* ou ti les li kontinyen. So sete mwan ki ti lev sa, *issue*. Pa Onorab Loze, sete mwan ki ti lev sa *issue*. E ou ti dakor avek sa ou ti dir i *ok*. Mersi.

Zis pou met lo rikord, pa pou fer kankan.

MR SPEAKER

Mersi, i ankor leka. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan ki mon rol pour mwan rode en fason ki prosedir Lasanble, i pa ganny dominan e kontrole par en Manm.

Mon pou ilistre mon pwen dan en fason tre bref. Ler nou ti annan lamannman, lo sa Komisyon ki ti ganny kree, Onorab ki'n koze, avan Onorab Cosgrow, ti fer kler ki poudir *Bills Committee* napa drwa bouz lamannman. E sa rapor *Bills Committee*, i pa en rapor lamannman. E nou ti menm *delay* en *Third Reading* lo sa ki li i ti dir sa Onorab.

I paret mwan sa Onorab, i le anmenn lamannman, *move* lamannman, dir nou ki pou fer. Mon napa problem Onorab anmenn son lamannman anba son non. Mon napa problem i *move* son lamannman ler in ariv ler pour li *move* son amannman.

Me annou separ travay *Bills Committee* avek Onorab silvouple. Akoz i pa en bon pratik, e sa mo *subsume* i donn mwan lenpresyon ki se Onorab, ki an kontrol *Bills Committee*. E i en lenpresyon, i en lenpresyon, lenpresyon -

MR SPEAKER

Non. Onorab ou'n al...

HON SEBASTIEN PILLAY

Lenpresyon, lenpresyon.

MR SPEAKER

Onorab ou'n al...

HON SEBASTIEN PILLAY

Lenpresyon. Ou le mon *withdraws*, mon a *withdraw*. Mr Speaker an bonn fwa - an bonn fwa, an bonn fwa mon pou *withdraw* sa mo lenpresyon ki an kontrol *Bills Committee*. Be mon pa dakor ki nou servi en prosedir en zour dan Lasanble, e en lot.

E mon kote ki an minorite, pa kapab *challenge* sa bann prosedir.

So nou pou demann ou ankor enn fwa, annou swiv prosedir ki'n etabli.

MR SPEAKER

Stop! Onorab Pillay, mon'n a tann, mon'n esper. Mon'n donn ou en bon pe letan, mon'n ekout ase. Mwan mon konprenezon mannyer nou'n fer toultan, *Bills Committee i lead the way*, avek son bann propozisyon ki li i pe fer, souvan son bann propozisyon i bann pti amannman teknik. E i fer sa.

Semenn pase Onorab Georges, ti annan amannman pour li anmennen. E se sa ki mon ti les li anmenn sa bann amannman, akoz ti napa amannman *Bills Committee*, ki ti reste, so sa i leka. Onorab Loze mon a ekout ou pwen, me nou pe terminen lo la.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker zis de pwen. Premye si ou i ti kapab, donn en *ruling* pour le de *Leaders* dan Lasanble Nasyonal, komans re-adres kanmarad, par zot *given title*. Mon vwar in fini glise la.

Mon dezyenm pwen Mr Speaker Onorab Georges in *reiterate* ankor ki ti annan son

lamannman. E ankor mon met devan Lasanble Nasyonal, in fer son lamannman e son aswar nou'n tande poudir trwa *Ziz ad hoc* in ganny apwente dan en rapel, lo rapel ki li i pe fer devan Lakour Dapel. E i pa'n zanmen *bother* pou deklar son lentere, devan sa Lasanble Nasyonal Mr Speaker!

Nou annan en problem! Apre letan ou ale ou fer resers ou vwar, nou ti pe amann saler *Ziz Lakour Dapel*, ou vwar nou fer resers ou vwar poudir sa 3 *ad-hoc* ki'n ganny apwente, la. Zot in ganny ofer 4mil Liv Sterlen pou ekout en semenn, en semenn.

MR SPEAKER

Onorab ou kapab arete silvouple!

HON JOHAN LOZE

En semenn, en semenn travay 4mil Liv Sterlen, tiket avyon....

(Mic switched off)

MR SPEAKER

Onorab ou ava arete. Nou pa pe retourn, lo sa ki ti arive dernyen. Ou'n lev ankor size *conflict of interest*, lo size Onorab Georges. Si mon pa tronpe, si ou krwar i annan keksoz ki mal ou devret

anmenn en Mosyon lo la pou adrese.

Onorab Georges ki -? Yes?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti anv zis reponn en alegasyon, pa sa enn ki fek fer. Akoz sa i ava reponn son prop lekor. Me annefe mon le, mon le met devan sa Lasanble ki Onorab Cosgrow ler i ti pe dir taler sete li ki'n lev sa pwen.

I fek ganny demanti par sa Manm ki'n fek koze, ki'n dir ki se li ki'n lev sa pwen, *reiterate* ozordi.

MR SPEAKER

Arete..

HON BERNARD GEORGES

Silvouple ekout mwan. Mr Speaker ... Onorab pwen ki Onorab Cosgrow. Mr Speaker, pwen ki Onorab Cosgrow i leve. Mon rapel tre byen Onorab Cosgrow in demande, eski en lamannman i kapab ganny anmennen *to an amendment's* san donn 72 erdtan notis? Se sa ki in leve.

E Onorab Paul Ernesta, in reponn li e mwan mon'n reponn Onorab Paul Ernesta dan son lanmen. E mon'n dir li ki i ti anna rezon. Se sa ki son pwen ki'n leve. Mersi.

MR SPEAKER

Nou'n terminen lo sa pwen. Onorab Andre, ou a kontinyen avek ou bann lamannman silvouple.

(Interruption)

MR SPEAKER

Order! Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair.

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab. Onorab Loze, silvouple, gard lord, trankil. Onorab Andre kontinyen.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair parey mon ti pe dir bann, *typos* mon pou zis al lo sa Seksyon. Mon pou nonm sa Seksyon pour nou kapab *at least* fer enn pti, en pe *headway*.

Nou annan dan *Clause 3*, nou annan dan *Clause 8*, kot nou met '*immediately after.*' Nou annan dan *Clause 9* kot i dir "*in which there shall be kept*", sa bann ki nou'n tonm dakor osi....

MR SPEAKER

En moman. Petet Onorab Andre mon ti a kontan, si letan ou

desann ou mansyonn bann *Clause*, ziska ler ou ariv lo *the next one*. Pa ou merit fer en pwen lo *Clause 3*, ou dir *Clause 4*, *Clause 5* ziska ler ou ariv lo *Clause 9*. Koumsa nou a kapab, nou a ganny en pe plis letan pou swiv ou an desandan. Onorab Georges ki pwen, wi.

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair mersi lo *Clause 9*, mon ti anvi annan permisyon, anba *Order 72(1) under Standing Orders* anba *proviso*, pou *move* en *simple amendments to Clause 9*.

E sa *simple amendments* se, pou azoute dan trwazyenm laliny, apre sa mon ‘*documents*’ pou azout ‘*records*’, *maps*, and *plans*.’

MR SPEAKER

Annou *stop* la. Annou get lopinyon *panel*. Apre nou a gete si bann Manm i annan okenn lopinyon. Savedir nou pe gete si sa i en *simple amendments*, oubyen si i vin en *major amendments*. *Panel. Yes, Attorney General.*

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

I akseptab Mr Chairman.

MR SPEAKER

I akseptab. Eski bann Manm i annan okenn komanter? Bon wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, pou nou anliny ek prosedir Onorab ki’n *move* son lamannman, in demann nou anba *proviso*. Savedir, i napa sa kantite erdtan pou *move* sa lamannman. Me i en *simple amendment*. So nou ti a kontan lo rikord ki ou, ki nou swiv prosedir. Ki nou, nou ganny ou lo rikord ki dir, ou aksepte son lamannman *as a simple amendment*, ki ganny *moved*.

E dezyenmman mon pou *reiterate* mon pwen ankor, Onorab ki’n *move* son lamannman i pa bezwen demann *panel* permisyon si i santi sa i son lamannman. I *move* son lamannman. Akoz li i en Manm Lasanble parey in dir, e Lasanble i *either* aprouv ou pa aprouv son lamannman. *Panel*, pa kapab *weigh-in* lo son lamannman. E se sa problemm ki nou pe rankontre.

Akoz Onorab ki *move* lamannman, i the *sponsor of the Bill himself*.

MR SPEAKER

Yes. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

So annou ganny li lo rikord ki nou - Akoz nou pou swiv sa bann prosedir, akoz prosedir i ganny servi kont nou, Nou pou swiv prosedir.

MR SPEAKER

Premyerman ki si sa ki en *simple amendments*. En *simple amendments* i enn ki ganny aksepte fasilman, ki pa deba kot i annan en kontrovers diferan lopinyon. La mon krwar i kapab vin en *major amendment*.

Akoz mon demann *panel*, mon'n eksplike plizyer fwa. Mon krwar dan sa prosedir, ki nou fer, nou bezwen regarde avek *panel*, si sa ki pe ganny propoze i reste dan lentansyon, dan zot lentansyon pour sa *Bill*.

Mwan mon konpran poudir sa i annord, pou demann *panel*. E nou pou kontinyen fer li koumsa. *Panel* i zis bezwen dir, si sa i annord avek lentansyon zot *Bill*. Si i pa annord i a dir nou apre bann Manm i kapab soz lo la.

Kot nou ale? Prezan nou'n ariv lo mon'n demann bann Manm si zot annan okenn komanter, lopinyon. E personn pa'n obzekte. Alor eski mon korek, poudir nou pa bezwen vote lo sa *amendment*. Lasanble in aksepté?

Byen nou'n abitye fer li koumsa, nou a kontinyen fer li koumsa. Onorab Andre *carry on please*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair zis pour nou ganny li kler. Onorab Georges in dir pou met “*instruments and documents*” apre in met de....

MR SPEAKER

Mon a donn sa Onorab Georges, ou a repet ou fraz pou fer li kler pour tou Manm.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon propozisyon anliny avek pratik sa Lasanble. Sa Lasanble, i annan *Standing Orders*. Me i annan osi pratik. Anliny avek pratik sa Lasanble, mon pe *move* ki apre mo “*documents*” dan trwazyenm laliny. Nou azout “*records, maps and plans, in such format as the Minister may direct.*”

MR SPEAKER

Mersi.

HON BERNARD GEORGES

E mon pe fer sa Mr Speaker, malgre ki se mwan *Leader of Government Business* e ki mon pe *sponsor* sa *Bill*. Mon osi Manm Lasanble pour Les

Mamelles ki'n ganny elekte, pou distrik Les Mamelles.

E mon annan drwa koman Manm Lasanble, a nenport ki moman, *move* en lamannman *to a Bill, including* enn ki mon pe *sponsor*. Mersi Mr Chair. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon konpran sa lamannman. Me selman, ant "*instruments and documents*", nou bezwen tir sa "*and*" pour nou met '*instruments, documents, maps,*' ensidswit ki Onorab Georges in dir. Mersi.

MR SPEAKER

Comma ant bann mo e '*and*' a lafen. Mersi. Onorab Andre ou a kontinyen.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair Mr Chair nimerò 10 nou napa. *Sorry* nimerò 10(f). Nou annan *capital* "*h*" dan "*He*" nou a kontinyen.

MR SPEAKER

En moman Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair dan menm, *Clause* 10 anba Seksyon 6(2)(c)

mon pe fer menm propozisyon ki dan katriyenm laliny, "*or any instrument*", pou azout apre "*instrument,*" *comma* pou azout, avek ou permisyon koman en *simple amendment*. Anliny avek pratik Lasanble, *record,* (*comma*), *map,* (*comma*), *plan or another document*. Epi "*delete or plan,*" (*comma*). Mersi.

MR SPEAKER

Mersi AG in fek adres sa pwen, so mon sipoze nou pa bezwen retourn lo la. AG

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mr Chairman. Mon pa vwar li nesese pou annan sa bann adisyon. Rezon se ki sa i Rezistrar ler i pe azir dan en pouvwar, kot i pe *enquire*.

E in fini dir '*other documents*' whilst anler mon'n napa obzeksyon. Akoz nou pe koz en rezis, e sa *file* ki Rezistrar i garde e dan sa *file*, anba *Land and Registration Act* zeneralman i koz lo *registry*, i koz lo *maps*, i koz lo *plans*.

Me dan sa ka petet en '*other document*', i pou kouver kot Rezistrar i kapab demann en dimoun pou soumet okenn lezot dokiman. *It's more or less* pou spesifye enn pti pe *what is obvious*. Me si *Leader of Government Business* i santi

poudir *surplusage is ok. Then I have no issue with it.* Mersi.

MR SPEAKER

Byen. Manm eski zot anvi eksprim okenn lopinyon lo propozisyon Onorab Georges? Eski Onorab Georges eski ou le tenir, ou *amendment*? Dan sa ka nou kapab vot lo la.

HON BERNARD GEORGES

Non Mr Chair, pour ki tou dimoun egzakteman sa ki mon pe fer. Sa bann *simple amendments*, se bann *simple amendments*, ki bann dimoun konsernen in met devan mwan.

E dan sa ka en dimoun ki, tre konsernen par sa, ki'n met devan mwan. Me etandonnen leksplikasyon *Attorney General*. Etandonnen ki sa dimoun i osi en Zofisye Gouvernman. Mon pa bezwen *proceed*, e nou a les direksyon *Attorney General* gid nou. Mon *withdraw* mon lamannman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou a kontinyen Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. So nou pou pas lo 11 kot nou napa lamannman. 12, *Clause* 12. Dan senkyenm laliny, 51A apre "*consent*" nou pe propoze ki nou retir "*may*

be", so i pour lir "*consent in the instrument of transfer*".

Nou pou kontinyen 13, Mr Chair mon pou zis met en pwen lo 53A(1) kot nou ti dir ki, dan dezyenm laliny sa ki nou ti diskite dan *Bills Committee* i kot i dir "*create a right of way on his land*". Savedir sa dimoun pe fer sa, me selman dan sa Lalwa. I pa eksplike ki mannyer i kapab *revoke* sa ki'n mete.

So si nou pe dir i kapab mete, e nou pa donn li en loportinite pour li retire si i anvi. oubyen swivre serten prosedir. Mon krwar i osi enportan ki nou gete. Me mon ava kit sa ek *panel*. Kekfwa i annan en leksplikasyon, so mon ava aret la Mr Chair.

MR SPEAKER

Wi me selman eski ou kapab repas lo la. Dan 53A.

HON CLIFFORD ANDRE

Wi dan 53A(1) i met, "*Notwithstanding any other law, a proprietor of land may, by instrument in the prescribed form, create a right of way*". So sa propriyeter ki pe *create* sa *right of way on his land*.

Me selman *at least* i napa provizyon kot i kapab swivan serten aktivite, oubyen swiv serten prosedir kot i kapab

posibleman *revoke*, sa *right* ki'n donnen lo son propriyete.

So mon pe zis demande. Kekfwa i annan en leksplikasyon, oubyen i annan ne lot Lalwa ki aparet anba la. Me selman si nou kapab ganny sa leksplikasyon ek *panel*. Gidans ek *panel* pour..

MR SPEAKER

Wi *panel* ou kapab klarifye pwen Onorab Andre. Yes AG.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar petet larepons i dan seksyon 54. Me selman ler en dimoun i donn en *easement for public use*, li sa dimoun i kapab dan son *easement* spesifye lakantite letan i donn *easement*, kondisyon ki i donn sa *easement*. E se sa ki nou'n mete *subject to conditions*, so mon pa krwar i neser pour nou bezwen met en revokasyon.

E sirtou ler i pe donn koman en *public use*. E rezondet deryer sa provizyon, i aköz bokou fwa Gouvernman - Konnen en *easement* i en *servitude* ki ganny kree lo en later ki ganny servi, an faver en lot later ki dominan. *Ok?*

Savedir sa later ki servi sa *easement*. Parey en *right of*

way. E tre souvan, *well* dapre Lalwa, *in fact* i annan en fot dan *Land Registration Act*, kot in dir poudir *easement* i ganny donnen a en propriyeter.

Me *being* en *easement being* en *way right*, i sipoze vin an faver en later. I pa en - me selman aköz en propriyeter i ganny sa drwa *throughout* son *ownership of* sa later. Bon alor Gouvernman li tre souvan, i kree bann *right of way* lo son prop later.

Me i pa dir i anv i kree en *right of way*, kot i pa neserman dir sa *right of way* i pou sa enn *parcel*. Aköz sa *right of way* i ale, e i servi lezot later dan en *whole area*.

So *this is why* nou'n met en propozisyon pou annan en *right of way easement for public use*. So la, i *more or less* en drwa aki ki sa bann dimoun pou annan lo sa later. *Unless* ki prezan sa Gouvernman ouswa sa propriyeter i anv sanz pozisyon sa *right of way*.

E la i a fer bann prosedir neser. Me la i pou en *easement*, ki pou ganny anrezistre dan Rezis Later koman en *encumbrance*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Andre ou satisfè?

HON CLIFFORD ANDRE

Non, non mwan mon pe dir sa.

MR SPEAKER

Wi mon konnen ou'n demann en leksplikasyon. E in klarifye..

HON CLIFFORD ANDRE

Pou dimoun konpran. Ki manner i marse...

MR SPEAKER

Onorab Pillay ti annan en pwen lo la?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman eski mon pe konpran AG - Attorney Zeneral byen ou pe dir nou sa bann kondisyon, pou fer ki sa *easement* i ganny donnen, si i pa ganny servi dapre sa kondisyon i tonbe. *Basically*, se sa ki ou pe dir nou? Akoz se sa ki li i pe koz lo la Onorab Andre, ki, ki manner ou retir sa *easement*?

Akoz petet i pa menm ka, ou'n koz lo Gouvernman met *easement right of way* lo son later. Mwan mon konn sironstans kot Gouvernman in met *right of way* lo later, in *re-subdivide* sa bann later, in *subdivide* ankor. E sa *right of way* in persiste, lo sa bann later.

Menm si sa bann tit in perdi. So mon pa konnen si ou pe koup baze lo sa ki i pe dir, si

ou pe reasir nou poudir kondisyon i ase pou fer li tonbe. *Then* i kler.

MR SPEAKER

Korek.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon napa problemm

MR SPEAKER

Mersi Onorab. AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman mon krwar *Leader* Lopozisyon i pe konfonn enn pti pe ki nou apel bann *access* ki i vwar petet lo bann plan later.

I pa en *right of way* sa. Me selman..

MR SPEAKER

Les li reponn.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-mic)

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mr Chairman mon krwar si i annan en *right of way*, ki en dimoun in donnen lo en later, sa *right of way* i *subsist*. Me i annan bann ka, kot i annan bann plan later, bann *cadastral plans*, ki en *surveyor* in desin e

right of way lo la. E in met access.

E tre souvan i arive, ki ler i annan bann sib divizyon, zot gard sa access. E se sa ki anba *Physical Planning Act*, in annan en *consequential amendment* ki ganny fer anba *Land Survey Act*. Kot ler *land survey*, later i ganny divize, e *Planning Authority* i donn *approval*, then sa *right of way*, i ganny i *constitute* en *right of way*, access i *constitute* en *right of way*.

E la i reste lo sa later, koman en *right of way*. Mon pa konnen si sa pe konfonn pe konfiz *Leader* Lopozisyon plis.

MR SPEAKER

Mersi AG. Bon nou pa pou kapab antre dan en deba lo la. En klarifikasyon in ganny demande in ganny donner, nou a bezwen kontinyen avek *Bill*. Yes, Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair, Mr Chair zis pour mwan klarifye. Mon konnen sirtou ler nou pe koz sa sityasyon bokou dimoun i konsernen, ladan i mete “*by instrument in the prescribed form*”.

So mon prezimen par lefe ki AG in dir nou i annan bann kondisyon, so sa *prescribed*

form letan i pou ganny fer, akoz i pa ankor ganny fer. E letan i pou ganny fer *by regulation*, i pou bezwen mete ‘*any other conditions.*’ Konmsi *something to that effect* ki, sa dimoun oubyen Gouvernman i ava mete ladan.

E ki a ganny respekte si pa ganny respekte, definitivman i pou kapab al devan Lalwa, pou li *challenge* si sa dimoun pe kontinyen servi, so oubyen retire. So mon mazine, sa bout ‘*prescribed form*’ i ava *take care of* sa. Mon a kontinyen.

MR SPEAKER

Bon mersi pou ou lopinyon, bon kontinyen.

HON CLIFFORD ANDRE

Bon mon a kontinyen, nou lo 14(2) dan dernyen laliny, pou nou retir, “*thereto*”.

MR SPEAKER

Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair i paret mwan, i annan enn pti lamannman dan laliny presedan.

MR SPEAKER

Oule dir dan, 1(b.)

HON BERNARD GEORGES

Non dan, zis par lao. *Parcels of land*, mon vwar Onorab in kekwfa. I pa'n vwar akoz i en pe sonm.

MR SPEAKER

Wi. Oule dir dan 2 dezyenm laliny en?

HON BERNARD GEORGES

Yes, Mr Chair dan trwazyenm laliny,

MR SPEAKER

Dan mon versyon...

HON BERNARD GEORGES

Dan trwazyenm laliny dan 2. *“To whom each of the parcels of land”* i ti met *parcel* avan. E mon vwar ki *Bills Committee* pe propoz en “s”. Mon pa, si i pa la dan sa ka les mwan avek ou permisyon anba *proviso* 72(1) pou *move* ki, *“to whom each of the parcels of land is allotted”*.

I la mon ganny dir i la Mr Speaker.

MR SPEAKER

Yes, *Bills Committee*.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, Mr Chair i la li. Mwan ki pa'n, letan mon'n pase mon ti pe dir bann *typo*. Solman ki pa'n tous lo la. *But it is there*, *“parcels”* avek en “s”.

MR SPEAKER

Wi AG.

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman, zis pou nou retourn lo 7. An rezilta sa ki Onorab *Leader* Zafer Gouvernman ti koz lo la, lo *Adjudication of Titles Decree*. *Maybe the we can do the change* osi. Kot i met *Titles*. Mersi.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, mon pa'n tro konpran ki AG. Lo 7,

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman, an rezilta sa ki *Leader* Zafer Gouvernman ti mete i mank en “s” avek *as* referans sa Lalwa. *Then* pou nou enkli sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mon.. *yes* Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Avek ou permisyon Mr Chair. Dan *Clause* 7, ler mon ti pran laparol taler, ler nou ti pe diskit merit zeneral sa *Bill*, mon ti dir ki annan de fwa nou'n vwar poudir *Adjudication of Titles Decree*, ti'n ganny mete koman *Adjudication of Title Decree*.

Me mon pa ti'n *move* en amannman anba *Clause* 7(b).

kot efektifman, nou vwar sa mankman kot la i met *Adjudication of Title Decree*, e *Attorney Zeneral* pe fer nou rapel ki mon ti'n mansyonn sa taler. Me mon pa'n *move* en amannman avek.

E alor avek ou permisyon, nou a retourn an aryer, e anba *Order 72(1) proviso*. Mon a demann ou pou fer, pou *move* en *simple amendment* anba *Clause 7(2)* kot i met "*Adjudication of Title Decree*" dan sa de landrwa, pour "*Title*" vin "*Titles*". Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Panel i ok ek sa. E Manm i ok. Bon nou a kontinyen kot nou ti'n arive. Onorab Andre. Nou ti'n ariv 14 wi.

HON CLIFFORD ANDRE

Nou ti'n fini lo 14, nou'n ariv lo 15. *Clause 15* letan nou pe koz lo 57A(1). Nou pe met after "*fiduciary of*" ek "*co-ownership in land*", lo dezyenm laliny, "*or a lease*", nou a kontinyen.

MR SPEAKER

AG annou ekout komanter AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman, mwan mon ti pou prefere tir, "*co-ownership in*

land". Rezon akoz se ki, *fiduciary* pou ou annan en *fiduciary*, ou bezwen annan en *co-ownership in land*. E sa i senpleman pe koz lo *fiduciary of land*.

So pou annan en *fiduciary of land*, ou *supposed a co-ownership*. Me an menm tan mon anvi *avoid* en sityasyon, kot i annan bann *undivided share*, ki kapab osi kree en *fiduciary*. Par egzanp, pou lemoman fason ki mannyer nou pe enplimant Lalwa se ki, si i annan en group dimoun ki annan *let's say* en dizyenm *share*, zot pa kapab apwent en *fidisyer of the share that they have*. Menm si *the share is in co-ownership*. Nou prefere annan en *fiduciary for the land*.

So si i annan 10 dimoun ki co-proprieteter. Menm si zot, i annan serten ki co-proprieteter *only a certain undivided share, they have to appoint one fiduciary, or up to three fiduciaries, ki pou manage the land itself*.

So, sa i rezon petet akoz nou'n koz lo *fiduciary of land, rather than fiduciary of a co-ownership*. Mersi.

MR SPEAKER

Bon, *yes* Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair se mwan ki ti sizer sa amannman, e donk mon bezwen defann mon amannman. *As a matter of fact, mon konpran sa Attorney General i le dir. Me Lalwa Kod Sivil i fer kler ki, a fiduciary is a fiduciary of a co-ownership. I pa en fiduciary of land. Mon pe regard Lartik 815, 816, 817, 818(1) "where property is co-owned a fiduciary may be appointed."*

Se sa fiduciary to the co-ownership. It's not the fiduciary to the land. E apre 819(2) "the co-owners may appoint up to three, five fiduciaries." Not the land, but the co-owners. So e mwan toultan mon'n, de tout temps mon'n pran pozisyon ki sa fidisyer i en fidisyer of the co-ownership e non pa of the land.

MR SPEAKER

Yes AG.

THE ATTORNEY GENERAL **MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman, mon konpran egzaktaman ki Onorab Georges, Onorab Leader Zafer Gouvernman i pe propoze. An fet sa i en, provizyon ki nou'n met li koumsa *by design*.

Akoz? Se ki nou pa oule en sityasyon kot demen, Rezistrar i vwar li dan en

pozisyon kot en group dimoun ki *co-owner*, ki *co-own an undivided share*, zot apwent zot prop fidisyer. E prezan i annan trwa, fidisyer pou trwa group dimoun. Nou oule i annan en fidisyer, oubyen trwa fidisyer *who are fiduciaries of the land. Because the land is co-owned. Rather than, i mean this should have benn the intention. This should be the intention.*

Because Civil Code li, i le droit commun of - is the common law. So li i fer provizyon in fini dir poudir, si en later i annan co ownership, i ganny co-owned. Then a fiduciary may be appointed. Me li sa Lalwa spesifik, i dir ou poudir a person is appointed fiduciary of the land.

Be parey mon dir, parey Onorab Leader Lopozisyon in dir si Lasanble li *of the view*, poudir i pli fasil pou zot, *then i have no issue*. Me selman mon vwar en problem ki pou poze. Mersi.

MR SPEAKER

Bon nou'n tann komanter AG. E mon asire ki.. *Sorry* ou'n lev ou lanmen. Yes *ok*. Ou lo sa pwen?

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes, lo sa pwen.

MR SPEAKER

Ok. Si ou le met en lopinyon. Wi apre nou a kapab...

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon ti le demann en kestasyon lo egzaktaman, ki zot anvi. Akoz dan zot Lalwa zot in ekrir, i ganny apwente *subject land subject to a co-ownership*. Sa ki dan Lalwa pou lemoman la. Eski zot pe dir sa, prezan zot pa oule sa ki dan Lalwa, zot le met li en lot fason? Oubyen nou oule, al *according to* sa ki Onorab ki'n propoz lamannman pou *Bills Committee* in propoze?

Sa ki mon le ganny kler. Akoz *then if it's that case, then it's a substantial amendment*.

MR SPEAKER

Well wi, be in donner notis pour son *amendment*. So...

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes. Kan?

MR SPEAKER

Be mon pa - mon vwar li dan lalis *amendment* la. *Sorry? Yes*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou konpran ki mon pe dir Mr Speaker, mon napa problemm mwan. Sanmenm sa nou bezwen ganny prosedir byen. Onorab i dir li ki'n propoz sa lamannman, sa i vin

lamannman *Bills Committee* prezan. La aprezan *Bills Committee*, i annan drwa *move* lamannman. Konmsi ou konnen, mwan mon krwar i en *substantial amendment*.

Look get mwan, mwan ki mon pe demann ou pou fer. Mon pe enplor ou, silvouple, *we cannot have different ways of skinning a cat* dan Lasanble!

Nou bezwen annan enn. Silvouple. Konmsi ou pa kapab dir mwan la i aprezan *ok* pou fer koumsa. La mon vwar ou, mon tyonbo ou an *flagrant délit* li menm in admet sa i son lamannman ki in propoz ek *Bills Committee*. *Come on*.

MR SPEAKER

Enn pti moman. Mwan mon'n vwar sa dan lamannman *Bills Committee*, mon pe regard li la dan lalis lamannman, *ki Bills Committee* in mete. *Yes* Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair mersi. nou bezwen korek sa ki nou dir dan sa Lasanble avek tou respe. Mon ti dir mwan ki'n propoz sa lamannman *to the Bills Committee*. Mon pa'n dir, mon'n propoz lamannman la ozordi.

Se mon ti'n prop oz lamannman ozordi, mon ti a

move mon lamannman mwan menm. I annan 20an mon dan sa Lasanble Mr Speaker. Mon pa pe vin aprann *Standing Orders* ozordi mwan, *with respect*.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Non, Onorab Pillay *stop it*. Mwan *sorry*, mwan mon vwar sa lamannman dan lamannman, dan lalis *Bills Committee*, *ok*. E *Bills Committee* in prezant sa lamannman e AG in donn son pwennvi, in vwar poudir i pa nesaser. E eski Manm i anvi adres sa size.

Onorab Georges ou anvi adres sa size?

HON BERNARD GEORGES

Yes, mon an vi adres sa size Mr Chair. Mon pe regard, mon pe envit *panel* regard Lartik 825, nou Kod Sivil. Ki koz lo fonksyon en fidisyer e i dir, “*is to hold, manage and administer the property diligently and in a business-like manner as agent of the co-owners*” - “*of the co-owners*”, *not of the property*.

E se sa ki'n anmenn mwan, sizer sa lamannman ek *Bills Committee* pou zot anmenn li devan sa Lasanble ozordi. E menm mon konpran mwan, mon konpran lentansyon ki'n ganny eksprimen par Onorab *Attorney General*.

E mwan mon napa okenn problemm avek sa, me si nou poudir ki en fidisyer i pou en fidisyer *of the property*, mon napa okenn problemm. Me nou pou bezwen sanz Kod Sivil pour fer kler ki i ava annan en fidisyer ki ava ganny apwente *to the property*. E non-pa *to the co-owners*. Se tou senp kestyon ki mon le fer. *I've got no issues one way or the other*, pourvi ki nou swiv bann lamannman, siksesivman. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman dan lespri pour nou *être* korek. Adres kanmarad formelman mannyer nou devret, i osi korek dan Lasanble, irespektiv lakantite leksperyans ki ou annan. Eski ou pe dir mwan ozordi, ki akoz ki prezan ler in ariv devan Lasanble *at Third Reading*, ki nou komans annan en deba lo

lafason ki nou pou prezant fidisyer, an relasyon avek *either* propriyete *or co-ownership*, ki nou pou bezwen fer en lamannman la *and then subsequently*, al amann *Civil Code*, zis pou nou satisfere lafason ki petet serten dimoun i le vwar keksoz?

Prezan mon ti a kontan demann en kestyon Mr Speaker. Lekel ki deside ki mon *share* dan en propriyete, i materyel wi ou nou? Si par egzanzp mon annan en *one fifth share* dan en propriyete ki 100mil met kare. Mon pa ganny drwa apwent en fidisyer pou mon *one fifth share*?

Si mon - mon konpran largiman ki pe arive. So nou pe fer sa Lalwa pou dimoun ki an deor. E nou, nou bezwen fer sir koman Manm Lasanble, nou reasir nou bann ko- sitwayen, ki nou ti pas en *Civil Code*, ki nou ti dir meyer *Civil Code*. Ki aprezan nou bezwen al sanz lo *on the basis*, ki nou annan en keksoz ki pa kler dan sa morso Lalwa.

So petet si nou kapab ganny en reasirans lo kwa egzakteman ki Gouvernman i anvi, pou nou kapab bouz devan.

MR SPEAKER

Well ou pe demande ki sa ki Gouvernman i anvi. AG in eksplike lo sa pwen, ki si sa ki zot anvi e ki si sa zot lentansyon.

Mon bezwen retourn kot *Bills Committee*, *Bills Committee*, eski ou anvi prosede avek sa lamannman?

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair avan mon fer sa desizyon. Sa konsilte bann Manm *Bills Committee*, mon ti a kontan sey konpran enn pti pe e letan nou pe get sa provizyon kot i mete, "*Where a person is appointed fiduciary of a co-ownership in land or a lease, the Registrar shall record the appointment of the fiduciary in the land register*", so mwan letan mon pe gete.

Mon konprenezon i pe pran an konsiderasyon sa ki AG in dir, letan in dir pa met sa lamannman. E i pe pran an konsiderasyon sa *proposal* ki nou, koman *Bills Committee* nou'n gannyen sorti kot Onorab Georges.

So mon mazine, nou kapab al avek sa lamannman, be i pou pran konsiderasyon tou sa ki nou pe dir. E letan lenterpretasyon Lalwa i vini, normalman i pran *the intention of the legislature as one of the*

element to be considered. So par lefe ki nou pe diskit lo la.

Si i ariv en *issue* definitivman demen fidisyer poudir be *ok* mon a get lentansyon bann Lezislater, ki zot ti pe mazine fer. So mwan mon santi ki, sa lamannman ki nou'n propoze i bon e i pe pran an konsiderasyon sa ki AG pe dir, e osi sa ki *proposal* ki pe ganny met devan.

Mon pa konnen kekfwav AG ava dezagree, oubyen ava vwar en lot fason ki nou kapab met li dan en lot mo - en *wording* ki a konsider tousala. Mersi.

MR SPEAKER

Wi AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Bon Mr Chairman, mon krwar ki petet i byen nou annan sa deba. Akoz *travaux préparatoires* Lasanble i kapab ganny servi pour enterpret Lalwa. E si demen Rezistrar, i amann okenn *issue* avek, ek en Avoka, oubyen avek en parti, en tranzaksyon, i kapab servi sa *travaux préparatoires* pour li kapab demontre poudir lentansyon se ki en fidisyer i pou *the land* ki an *co-ownership* rather.

So whatever provizyon ki nou servi, *whether* mo ki nou servi, sa ki sa diskisyon ozordi i a kapab ganny servi pour koman *aids* during *interpretation*. Mersi. *So whichever Bills Committee*, Lasanble i anvi *then*, *we can go back* thank you.

MR SPEAKER

Well mon krwar, *Bills Committee* in dakor lo sa ki anvi. Akoz in anmenn sa. So eski nou bezwen vot lo la? *Bills Committee* ki...

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pa krwar nou bezwen vot lo la akoz i ti deza dan nou dokiman. *Unless* si *it's going to be otherwise*.

MR SPEAKER

Ok in deza annan. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Pou reponn ou kestyon Mr Chair. Mersi bokou. Nou bezwen swiv *Standing Orders*. Ordinerman nou pratik se, si *panel* i aksepte e napa personn dan Lasanble ki demann en vot, nou les ale.

Me si *panel* pa aksepte, e i pa paret mwan *panel* pe aksepte, sa propozisyon si mon konpran byen, dan sa ka mon

krwar i pou pli apropiye pour nou vot lo sa amannman. Mersi.

MR SPEAKER

Well to be sure let's vote, in other words. E be prezan lekel ki anmenn Mosyon pou vote Onorab Andre?"

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pe propoz sa lamannman ki dan *Clause 15* ki referans avek seksyon 57A *Recording of fiduciary*, pou reflekte sa lamannman ki'n mete. Mon ava lir pour ki i al lo rikord.

"Where a person is appointed fiduciary of a co-ownership in land or a lease, the Registrar shall record the appointment of the fiduciary in the land register", sorry "of the parcel of land with the addition of the words" comma, "insert the names, the name name(s) as fiduciary".

Mon pe propoz sa koman en lamannman, pour Seksyon 57A.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Andre in *move* sa lamannman. Eski i a ganny segonde. Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mr Speaker mon pe, Mr Chair mon pe segonn sa lamannman.

MR SPEAKER

Manm ki an faver i a vote silvouple. Manm ki an faver lev lanmen? Mersi Manm ki kont? *Amendment number one, proposed by Onorab Andre on the Statutes Law Revision (Miscellaneous Amendments) No.2 Bill, 2022 - 23* manm in vot pour 0 kont e 7 Manm in *abstain*.

Donk sa lamannman in ganny aksepte. Mon pou pran en risk e pou kontinyen avek bann amannman, mon vwar i annan detrwa amannman. Mon pa konnen lekel ki pour anmenn lot deba. Onorab Andre nou a kontinyen pou lemoman.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair *subsequent to* sa lamannman ki nou'n fer dan 57A(1) i pou fer ki nou annan lamannman *of a similar nature* dan *sub 2*, mon ava lir, mon pa konnen si nou pou met *to a vote* oubyen si *panel* prezan pou *concede* akoz nou'n vot lo sa enn premye i lir koumsa;

"Where a person is appointed as a fiduciary of a co-ownership in land or a lease, he shall hold the same subject to the terms of his appointment under the document of

appointment or in accordance with his right and obligations.” Mon mazine si nou pe met *with his right and obligation*, nou bezwen met *rights*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG i annan komantr oubyen *panel*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mon a kontinyen Mr Chair?

MR SPEAKER

AG in sinyale *ok*. Wi ou a kontinyen.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair dan *clause 4* dezyenm laliny, *land or a lease*, dan *subclause 5* dernyen laliny nou pou *insert a after of* pou li *read “of a fiduciary.”*

MR SPEAKER

Bon eski AG i aksepté? Si sa i bann *minor corrections*. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, amendments to section 59 ki tonm dan *Clause 16*. Mr Chair nou pe, *it’s only deletion* sa Mr Chair. Mon pa konnen si nou pou *break* la oubyen nou kontinyen i depan lo ou - ki manner nou santi -

MR SPEAKER

Ou pe sinyal nou poudir i annan *substantial business on the way*. Well wi i 4er la, so si nou pou *break* en bon ler pou *break*. Nou a rebran 4er edmi. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Thank you. Nou a rebran. Kot nou ti'n arive Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Nou ti lo *Clause 16*. Ki pe koz lo lamannman dan seksyon 59. Ti annan en *query* mon pa konnen kefw *panel* i a kapab eklersi sa letan nou get laliny 4 dan *sub3* kot i koz lo *biodata and biodata seems* ti be *the first time that it comes up*, so nou ti pe dir si i bezwen annan en definisyon dan sa lamannman i nou pe anmenn an referans avek *biodata* or i kapab ganny servi prenon kont en lot definisyon anba en lot Lalwa *with reference to biodata*.

MR SPEAKER

Panel ava adres sa. Wi, AG?

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon pa konnen si

nou kapab servi *biographical data*, akoz anba *Company's Act* sa ki ekspresyon i nou'n servi. Si nou get dan seksyon 169 sou seksyon 2 nou'n dir *his National Identity Number or where the person is not a Seychellois or resident in Seychelles the biographical data*.

Me selman nou'n *more or less* pran menm provizyon nou'n *insert* dan sou seksyon 3, or alternativman nou kapab servi *the identity information contained in his valid passport. Identity information*. Son non, son *passport number and everything*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ou'n ganny ou klarifikasyon Onorab Andre? AG in fer 2 propozisyon. Yes Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon oule zis klarifye eski dan sa konteks *biodata* nou pa pe *mean bio as in biological data?* Akoz nou'n koz *sort of passport and whatnot?* Akoz ou pe koz *biographical data which is different. In this case is eski ki nou pe koz DNA or something like that*, eski i diferan?

MR SPEAKER

Thank you. AG.

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Non, mon krwar se sa ki en alternatif akoz konmela i annan, i en term kouran, pou dir ou *biographical data* ou donn *biographical data page* lo ou *passport*. So alternativman nou kapab met dan plas *biodata, identity information contained in the passport of that person, a valid passport of that person*.

MR SPEAKER

Bills Committee ki zot mazinen lo la, vi ki zot in *raise ...?*

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair mon panse sa ki AG in dir nou i pou pli *user friendly* an referans avek dimoun ki pe lir sa, so mon mazinen si ou met sa i pou pli fer sans.

MR SPEAKER

Ou pe dir premye oubyen dezyenm?

HON CLIFFORD ANDRE

Non, sa enn ki in dir nou dezyenm.

MR SPEAKER

Dezyenm, wi, *identity information?*

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, identity information.

MR SPEAKER

Ok. Manm okenn-?

HON CLIFFORD ANDRE

So zis si AG Mr Chair i kapab zis redir sa pou nou kapab, pou tou Manm ganny li kler.

MR SPEAKER

Yes. Ok AG ou ava lir sa fraz pou benefis bann Manm.

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mon propoze petet mon propoze ki dir *“Where a person is not a Seychellois citizen or resident in Seychelles, the identity information contained in his valid passport or other document of identity.”*

MR SPEAKER

Mersi. Manm. Yes.

HON CLIFFORD ANDRE

Sa lenformasyon, aköz ou'n dir valid *passport*, me si i pa ankor fer *passport* me i vin avek en dokiman ki- konmsi zis-

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Anfet i menm, Mr Chairman anfet i menm pwen ki Vis-Prezidan ti fer, aköz parfwa i

annan bann dimoun ki zanmen in vwayaze, so i napa en *passport*. So i pou annan en *identity card*.

Oubyen parfwa i annan bann dimoun ki zot, zot kapab annan en kart idantite oubyen petet en *driving license*. Aköz lesansyel la, se pou idantifye en dimoun *as* en dimoun ki egziste. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon pa'n war Manm lev okenn lanmen, so nou aksepté sa propozisyon. Nou a kontinyen Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes Mr Chair. Nou'n propoze ki nou *delete subclause 4, sub clause 5* dan sa *subsection*. Nou'n propoz sa. Mersi.

MR SPEAKER

I sanble mwan sa i *substantial*, eski manm i oule adres sa? AG.

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Mr Chair i en provizyon ki nou'n *give a lot of thought to*. Nou'n - parey Vis-Prezidan in dir - nou'n met sa provizyon an ka i annan serten, dan bann ka eksepsyonnel, kot en dimoun i kapab napa en *passport*, i napa en kart idantite, i napa lezot *case* idantite.

Parey nou konnen i annan bann pei ki zot *still* pe reziste annan en kart idantite e i pa vedir ki sa dimoun ki napa sa kart idantite i annan en *passport*. Akoz en *passport* i annan en letan pase pou ou vwayaze an deor sa pei e mazorite dimoun dan lemond napa en *passport*.

So nou ozordi, akoz annou get sityasyon ozordi aktyel anba Lalwa Lanrezistremans Later, oubyen nenport ki Lalwa. Tranzaksyon later i ganny fer anba *Mortgage and Registration Act*, parey nou dir *under private signature*.

Mwan mon annan mon layer mon anvi vann ou, mon fer en dokiman nou sinyen en kontra pa ni ganny sertifye par okenn person ni al teste, ni verifiye sinyatir verifiye.

So la ou anmenn li biro Lanrezistremans e Anrezistremans i anrezistremans. Anba Lalwa Lanrezistremans Later ki in fer se ki i annan 2 dimoun ki anvi fer en tranzaksyon later zot fer en tranzaksyon. Me zot sinyatir i ganny verifiye par en dimoun ki ganny dezinyen anba Lalwa, e sa dimoun li i konfirm par en deklarasyon ki mon konn sa dimoun e sa dimoun in fer sa devan mwan.

Oubyen sa dimoun i ganny idantifye par lezot mwayen e in siny sa devan mwan. So sa i Lalwa aktyel. Ki nou, nou pe propoze se ki, dan sa ka eksepsyonnel la sa dimoun ki verifiye sa sinyatir i verifiye, me tre avan sa i arive dan bann pei deor. Me tre souvan dan ban pei deor e prezan nou'n mete anba sou seksyon 5, Rezistrar li i kapab *request* en kopi dokiman idantite sa dimoun ki verifiye egzekisyon sa lenstriman, sa dokiman.

Dan lesans ki si par egzant mon al Langleter, mon al devan en dimoun ki en *solicitor*, sa *solicitor* i sertifye poudir mwan mon annan sa non, i satisfi annan lezot dimoun ki i idantifye mwan, prezan i kapab antas en kopi dokiman idantite sa dimoun ki verifiye sa sinyatir. Sa i propozisyon - me parey nou'n dir i en sityasyon ki pou ariv dan en ka eksepsyonnel. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Loze ti'n lev lanmen lo sa pwen.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon zis anvi met en keksoz deor la o gran publik osi. La, la *in this day and age* la kot

nou ete la, nou ankor pe roul dan sa zafer kot en dimoun napa kart idantite, e en Avoka li i kapab idantifye, ateste konmkwa sa dimoun i sa dimoun, e sinyen ki sa dimoun i sa dimoun. E personn antre nou pa war danze dan sa bann keksoz e nou anvi normaliz sa la nou.

La, *in this day and age* la, Avoka li i pou al sertifye konmkwa entel i entel. Ok, dakor napa problem. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Andre, wi.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair kekfwa mon ti a kontan met devan Lasanble rezondet par deryer sa ki nou, nou ti diskite dan *Bills Committee* avek Mrs Pierre ti prezan e Mr Knights ti prezan.

So sanmenm sa nou'n *strike out* sa. Nou ti diskite ki letan nou get dan *sub 5* i dir ou "*the Registrar may request a copy*", so nou, nou ti dir aköz nou bezwen donn sa diskresyon si diskresyon i pa vin *abusive* dan en serten lenstans.

Ou konnen aköz AG letan mon pe gete dan *sub 3* i dir ou "*an instrument shall respect a natural person who is a party to transaction in the instrument*

contained the Seychelles identity number of that person or where the person is not a Seychellois citizen or resident in Seychelles the...", nou'n fini son *identity* ki lo son *passport*, ok. So nou'n fini fer referans avek son *passport*.

So eski nou mete en *Clause* oubyen letan en dimoun i napa sa, ki mwan mon panse i pou rar, vreman, vreman, vreman rar. Aköz si nou met sa, nou, nou ti santi ki poudir i kapab - nou pa dir i pou fer be i kapab ganny servi dan en pozisyon *abusive*, mon vini mon pa'n vin avek mon dokiman, mon reste *Canada and*, ok be si mon'n antre dan pei mon pou bezwen annan en *passport obviously*.

E selman en sirkonstans i arive ki i kit sa diskresyon lo Rezistrar, eski enn nou pa pe met en *burden* lo li, mon santi - oubyen nou pa pe donn *room* pou annan labi, demen mwan mon vini mwan mon zis abiz *left, right and center*?

So, e dan sa konteks ki nou'n pran sa. So ou oule kekfwa nou ganny konpran kanmarad, aköz nou ti'n propoze pou tir sa. So mon a kit sa avek Lasanble, mon mazine nou pou bezwen a e serten lenstans vot lo la pou gete si nou... Mersi.

MR SPEAKER

Annou ekout dernyen lopinyon. Wi, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon tant pou swiv largiman ki'n ganny avanse par Onorab *Chairman Bills Committee* Onorab Clifford Andre Manm Elekte pou distrik Anse Aux Pins.

Par lefe ki in annan tro bokou lenstans resaman dan bann *sirkonstans* enternasyonal, menm lokal parfwa ou tande kot i vin en nespes atestasyon pe ganny fer dan labsans sa dimoun ki sipoze la pou sa atestasyon.

E mon krwar sa i en danze *which lends itself* akoz si en dimoun pa en dokiman idantite, pou mwan i, en Seselwa ozordi i difisil pou li napa en dokiman idantite. I bezwen annan akoz ou bezwen annan en sertifika en *birth certificate*.

Ou bezwen annan, akoz ou anrezistre koman en nesans e ler ou ganny 18an ou bezwen annan en pyes idantite, so i normal. Be nou pe koz lo si nou en etranze ki pou napa en pyes idantite, lo ki mannyer mwan mon kapab garanti ki par egzantp ou Mr Roger Mancienne

ki reste mon pa konnen *somewhere*, ou *actually* Mr Roger Mancienne ki sipoze fer sa bann tranzaksyon.?

E mon pe sey swiv largiman *Attorney Zeneral* e mwan, mon pa dakor avek ou ki napa en *check* ki ganny fer, akoz si ou ki pe al vann ou later kot Rezistrar ozordi, Rezistrar i fini asire ki ou non ki aparet lo sa later i the *actual name* ki lo sa later. Konmsi sa dokiman Rezistrar in fini garanti li menm.

Me dan sa konteks, sete sa ki mon ti pe dir taler ou met an kestyon dokiman Rezistrar akoz ou pa pou konnen si sa dimoun, i sa dimoun li menm. So mwan mon tant pou krwar petet sa lamannman *Bills Committee* i en, i pa sitan en move keksoz me Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair enn bann fonksyon *Registrar, land Registrar*, anba *Land Registration Act* anba Lalwa Lanrezistremman Later se pour garanti tit, Onorab *Attorney General* taler ti dir e i annan rezon, ki anba vye sistenm *mortgage and Registration Act*, Rezistrar napa okenn

diskresyon i bezwen anrezistre okenn dokiman ki ou anmenn devan li.

Menm en fo i bezwen anrezistre. Me anba Lalwa Lanrezistremman Later, i annan de gran distenksyon ant vye sistenm avek nouvo sistenm. Enn se ki anba *Land Registration Act* ler ou al Biro Lanrezistremman sa ki ou war se en mirwar la realite. Ler ou get sa kart lo sa parsel later, ou ganny tou son lenformasyon ki ou bezwen *one-stop shop* sa ki nou apel *the mirror principle*.

Dezyenm keksoz se ki en lanrezistremman tit, i pa en lanrezistremman dimoun. E dezyenm gran distenksyon se ki *Registrar* i garanti tit. Ler en dokiman in ganny anrezistre anba en dimoun ki propriyeter sa parsel, sa i fini garanti, *it's called an insurance principle*. Sa se sa de gran distenksyon se pour sa rezon ki nou'n ariv lo sa nouvo sistenm.

E *Registrar* li mannyer mon vwar sa lamannman se ki i bezwen satisfere son lekor avan ki i anrezistre en dokiman ki sa dokiman i absoliman korek, aköz le moman ki i anrezistre pe garanti tit e si i garanti en tit ki *move* se li ki responsab pou pey domaz.

Se li ki pou responsab personnelman pou tou

konsekans. Donk, i enportan ki i met otan gard fou ki posib dan sa bann pri lenstans ki i pou arive, mwan zanmen in arive dan mon konesans me i riske arive. Se pour sa rezon ki mon krwar sa Lalwa in fer sa provizyon, donk, avan ki nou zet sa provizyon konpletman annou poz pou vwar ki son lefe e ki desizyon e ki rezon ki i la.

That said Mr Chair e mon pa pe mon pa kapab *move* sa propozisyon, me Onorab *Registrar General* in sizer en lasouplisman sa provizyon e mon pa kapab *move* sa lamannman, aköz mon pa'n donn 72erdtan e mon pa anvi fer li.

Me in propoze ki kekfw nou kapab asouplir sa provizyon ki devan nou la ozordi si *Bills Committee* ek *panel* i dakor ki an dizon ki olye sa 4 ek sa 5 ki la, ki nou met kot en dimoun napa dokiman idantite, sa dimoun dan son *instrument* li menm, ki i ava fer en deklarasyon ki i napa en dokiman idantite, tel parey ou fer en deklarasyon ki ou pa en *non-Seychellois* eksetera, parey i egziste.

E dezyenmman si *Registrar* i demann li *provide* en dokiman, i ava provide sa dokiman dan en fason ki ler *Registrar* i anrezistre sa

instrument, i konnen ki i pe garanti sa tit. Donk sa se a propozisyon ki kekfwa nou kapab servi pou asouplir sa.

Me *over and above* tousala nou osi kapab dir senpleman ki etandonnen ki tou dokiman ki ganny fer anba Lalwa Lanrezistremman Later ki nou pe amande la, i bezwen ganny en atestasyon par en Avoka oubyen en noter, pou dir ki sa 2 dimoun ki'n sinyen, in swa i konn zot oubyen zot in ganny idantifye dan en fason satisfezan, ki nou *rely on that*.

E ki nou dir avek *Registrar of Lands rely* lo la, ou garanti ou tit lo baz sa atestasyon ki sa noter in fer, si problem i arive pli tar e ki ou, ou ganny anmenn Ankour, ou ava retourn kont sa noter oubyen kot sa avoka. *It's another possibility, it's not the best*, akoz sa li ki garanti tit e non, pa sa noter ki kekfwa in fer en fot oubyen in fer en fo. Donk, mon met sa devan Lasanble pou desizyon. Mersi.

MR SPEAKER

So ou lopinyon se ki dapre sa dezyenm propozisyon nou kapab *do away* avek sa 2 *Clause*?

HON BERNARD GEORGES

Non, mon prefere ki nou pa *do away* avek sa, me ki nou amann li si i neserer pou zwenn en pe sa de.

MR SPEAKER

Sa ou premye propozisyon?

HON BERNARD GEORGES

Wi.

MR SPEAKER

Wi. Onorab Andre ti'n lev lanmen ankor?

HON CLIFFORD ANDRE

Wi. Mersi Mr Chair. Mr Chair i enportan pou fer resorti ki, mon konnen desizyon i ganny pran an term si nou vote, ki mannyer nou vote, e si nou vot pour oubyen kont dan Lasanble. Me rezon par deryer fer en legzersis avek bann *stake holders*, bann *sponsors* se pou vwar pou zot vwar ki nou, nou pe panse e pou nou vwar ki zot, zot pe panse e ki mannyer nou kapab dan *meeting Bills Committee* annan en *consensus*.

Mr Chair i enportan pou fer resorti poudir sa *consensus* ki la ti enn ki ti'n ganny, sa lamannman ki la *sorry*, ti enn ki ti'n ganny fer par *consensus* e dakor par tou lede parti ki ti prezan dan miting. Mrs Pierre ti la e Mr Knights ti la.

So e nou ti tonm dakor, se sa rezondet par deryer sa ki ti ganny diskite. Prezan letan nou pou vin lo sa ki Onorab Georges pe dir ki fer deklarasyon dan son dokiman li menm, mon pa war sa i tro mal, me selman letan nou pou met eski in a *provide* en dokiman si Rezistrar i demann li, ankor nou pe al, mon pa war li i byen.

Akoz nou pe di ou fer en deklarasyon. Mon santi si ou pe dir en dimoun fer en deklarasyon ki en dimoun in ganny ateste par en Avoka oubyen en noter, annou kit li la. Annou pa met sa *burden* prezan lo Rezistrar Zeneral, pou li dan lenstans i kapab oubyen i pa kapab demande. So kote i pou swazir kan ki mon demande, kan ki mon pa demande? Eski mon pou demann toultan oubyen mon pa pou demann toultan?

So i annan sa en pti pe sa anbigite si oule ki nou, nou ti dir letan nou'n gete, annou tir sa anbigite annou fer li kler ki i ava napa sa, en dimoun letan i pe vini ou vin ek en dokiman ou donn ou dokiman i annan nou'n dir ki lo ou *passport* lenformasyon ki lo ou *passport*.

So si in vin isi mon konpar ou pe dir nou pou al kot en dimoun be selman i rar ki nou

pou al kot en dimoun ki reste Langleter ki napa en *passport* oubyen i napa en dokiman idantite *Italy, La France* mon pa ankor, parey Onorab Georges in dir mon pa ankor fer sa leksperyans.

Me akoz nou pe met en evantyalite ki i *remote*, mon santi *we can do away with that*, e pa met sa responsabilite lo en lot Avoka oubyen lo en noter oubyen lo en Rezistrar Zeneral. Sa mon lopinyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG ekout en pti moman mon a akout Onorab Henrie petet ou kapab reponn lo tou lede apre.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Dan mon entervansyon lo merit zeneral, mon ti dir poudir ti annan en konsansis dan *Bills Committee* ki pou tire. Me selman apre ler mon'n ale mon'n reflexir lo la e mon'n aksepte ki i kapab vremen annan en leksepsyon eksepsyonnel, ki annan en vivan ki prezant son lekor ki napa sa dokiman. I kapab arive kekfwa nou dekouver Robinson Crusoe *somewhere*.

Be aprezan dan sa konteks mon krwar Lalwa i bezwen fer provizyon pou okenn aktyalite. Solman mon rezwenn

pozisyon ki Onorab *LGB* in fer, kot si nou donn *Registrar General* sa posibilite ki li i satisfere son lekò pou dir;

Ok, bann dokiman ki'n ganny prezante mon kapab *I can go with* san ki mon lofis demann i konpromize, parske apre tou i en lofis Leta sa, e nou bezwen prezwè. Nou pa kapab zis les li ganny *sue*, or les li ganny trennen dan bann fo zafer. So pou mwan si sa propozisyon ki Onorab Georges in prezante nou kapab marye le de olye ki i annan sa *2 clause*.

Me selman *it's one* ki ladan nou garanti poudir *Registrar General* i satisfere ki i pa bann dokiman ki fo. Mon ti ava prefere al avek sa propozisyon. E *sorry* mon bann koleg *Bills Committee* mon pou bezwen, mon pe sanz mon pozisyon konpare avek ki nou ti'n propoze orizinalman. Mersi.

MR SPEAKER

Bon be nou a ekout AG lo bann nouvo propozisyon ki'n ganny fer?

THE ATTORNEY GENERAL **MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar nou bezwen apresye poudir propozisyon - *Clause* ki pe donn sa bann difikilte se ki

nou'n deside vin ek en *Clause* ki dir ki ler ou pe fer en tranzaksyon anba *Land Registration Act*, ou pou bezwen met limero idantite sa dimoun oubyen limero *passport* sa dimoun.

Pou le moman la napa sa *requirement*. Lalwa Later i baze lo en verifikasyon sinyatir par en dimoun dezinyen anba Lalwa, ki ou vin devan li. I annan en rezon akoz, akoz travay en avoka se ki ou pa *tout clients, clients come to you*. So en dimoun i vin kot ou, i fer ou sinyen i siny, ou prepar son dokiman oubyen sa dimoun i kapab vin ek son dokiman prepare.

En etranze par egzansp or en Seselwa ki viv Mali, ki son dokiman i prepare Sesel par en Avoka oubyen i al devan en noter Mali, sa noter i antre i dir ek li be mwan tel dimoun i donn son pyes idantite, i sinyen, i *countersign* or i *attest* e i donn li. So sa tranzaksyon ki ganny fer.

Anfet *Land Registration Act* sete en Lalwa ki ti moderniz e menm senplifye tranzaksyon later, pou pa fer li konbatif pou en dimoun fer bann tranzaksyon - *ok?*

Now, ozordi sa i leka. Ki nou, nou'n propoze se ki akoz Rezistrar i anvi fer sir ki demen

si nou pe annan en *database* pou nou pa annan *John Henry* ki annan 2, *sorry* ki annan 2 dimoun menm non, e sa lot dimoun menm non i kapab *transact* avek sa later.

So rezon akoz ki Rezistrar i ensiste ki i annan en limero kart idantite, se pou evit sa bann sityasyon parey - *ok?* E i annan bokou *push back*. I annan bokou rezervasyon, difikilte ki'n rankontre par bann pratisyen kot parfwa zot pa mete, akoz zot dir nou koumsa Lalwa pa obliz mon mete.

So nou, nou pe met en provizyon dan Lalwa ki obliz bann dimoun ki *transact* ek later, pou met zot limero kart idantite - zot limero *passport*. Parey Onorab Henrie avek Onorab Andre i dir, sa lezot provizyon la i an ka ki en dimoun i napa en *passport*, i napa en kart idantite, sa Avoka oubyen sa dimoun i demann son lekor be ki mannyer, ki mon pou mete?

So this is when we go back to sa dimoun ki ti ateste sa, i ava fer en deklarasyon pou li dir poudir, mon'n idantifye sa dimoun e i en *être* imen in siny sa dokiman. E parey anba *Land Registration Act as we speak* i dir *“who is known to me in my presence. Or who has been*

satisfactorily identified to me in my presence.” So this is sa eksepsyon ki petet dan mil tranzaksyon later, petet ou pa ni pou ganny ni enn ki pou al anba sa provizyon.

Me an ka ki i annan sa dimoun i vin en *fallback*. So i pa vin en. Rezistrar pa pou kas son latet pou dir non mon pa pou kapab anrezistre ou bezwen al rode. E nou tou nou konnen *ok* - bokou bann dimoun ki pa reste Sesel e ki vin Sesel zot pou vin ek en *passport*.

Me i annan bann dimoun Sesel ki pa pou zanmen ganny en kart idantite, parske zot in viv aletranze zot karyer i Sesel, zot, zot reste aletranze e zot pa pou ganny ni en kart idantite akoz pou mwayen idantifikasyon akoz ou bezwen reste 3mwan Sesel dapre Lalwa egzistan pou ou ganny enn kart idantite, petet i kapab rod son limero idantite, me pa son kart. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou pou bezwen rezourd sa dan en fason. Wi Onorab Pillay, apre Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker be fason senp pou rezourd sa i

kler, Lasanble nou pa an faver sa 2 provizyon. Akoz mwan mon annan 3 Manm lo *Bills Committee*, mon annan 2 manm, mon annan manm lo *Bills Committee*.

E nou bann Manm in kolektivman agree avek en lamannman propozisyon. Mon war li i en pti pe mal pou en lot Manm *Bills Committee* dir prezan in *hindsight*, li i pa dakor ek sa lamannman. I pa byen. Me sa ki enportan la, (pa sot anler), sa ki enportan la - sa ki enportan sa ki *Attorney Zeneral* pe dir mwan - i pe fer mon krwar lizour pou aswar a leksepsyon.

Be tou dimoun i bezwen annan *proof* son lidantite - tou dimoun. I pa en boug ki pou ateste poudir sa dimoun i tel dimoun. *Attorney Zeneral* in anmenn nou dan en gran largiman avan i vin lo sa 2 pwen ki nou pe tire, taler i a dir mwan mon pa Avoka napa problem. Be mwan mon pa an faver ki en lot dimoun i vin ateste ki sa lot dimoun i ete.

So i annan en propozisyon lamannman devan nou. I annan en dezyenm propozisyon ki'n ganny fer angiz ki i sipoze anmenn, (ki sa mo ki'n ganny servi? Lasouplisman sa ki pe ganny fer ek premye.

I devan nou, so annou pran en desizyon lo la;- *either* nou kit sa 2 provizyon ki la, *or* nou pou kit li prezan nou a bezwen rod en lot fason pou nou entrodwir sa lot provizyon ki pe vini. Mon krwar nou'n ase ekout bann largiman pou rekont lo sa size Mr Chairman.

MR SPEAKER

Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mon krwar *we are moving from subsuming lamannman Bills Committee to kareman suborning The Bills Committee* la aprezan. *Bills Committee* ti'n fer en serten propozisyon e in annan lagreman be *at least* annou donn en respe sa bann lagreman ki'n ganny table lo latab e nou vot lo la.

Let us simply take a vote move forward e nou pran nou en desizyon. Si i tonbe, i tonbe. Akoz mwan personnelman, mon santi ki i annan danze dan sa bann keksoz. Nou tou nou swiv medya, nou tou nou trouve ki pe pase, nou tou nou trouve lekel ki lekel dan sa bann keksoz. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair ou konnen ankor enn fwa mon ti a kontan met sa devan pou Lasanble letan nou pe pran en desizyon, nou ganny li kler. Lesansyel ti vin osi kot i dir "*the person*" – "*the person.*"

Savedir demen i kapab avek tou respe, tou travay i en travay, sa dimoun ki vini i al kot en *fisherman* i dir fer sa pou mwan, *the person* i mete i pa dir *the notary or The Attorney*, parey i ete konmela parey AG in dir nou. Ozordi en noter i verifeye ki poudir Onorab Gill ki'n sinyen devan mwan - mon war li in sinyen, me i pa'n anvoy en dokiman ki mon pa'n war in sinyen.

So mon vwar li devan mwan in sinyen, e parey AG in dir nou pe sanz Lalwa, pe ganny modifeye ki sa dimoun i kapab al kot sa dimoun deor, sa dimoun pa kapab voyaze alors mwan mon pe mont *Dubai* oubyen mwan mon pe mont Langleter. So mon pas kot sa dimoun i sinyen devan mwan, mon vwar li sinyen. Mon annan en *notary stamp* ki mon met avek.

Be letan i dir ou "*the person*", *the person is open to any person, I assume.* So se sa rezon akoz nou ti diskite e nou ti fer resorti. E nou ti dir anefe nou, nou pa ti dir tire ti ganny

propoze annou tire alors, ou vwar?

So ankor enn fwa i montre ki poudir *Bills Committee* i pe fer en travay ki mwan mon konsider vreman ekselan, e letan bann *sponsors* i vin kot nou, nou pa ordonn zot. Me nou diskite e par ler bann propozisyon i vin sorti kot zot pou kot nou kot nou, nou anmenn nou *carry* sa bann propozisyon.

E sa i enn dan sa konteks ki nou'n ti'n dakor. Alors mon ti a kontan ki Lasanble i konpran, nou pa la pou lager ek kanmarad, me selman nou pe fer *the best of what we think is in relation to* sa lamannman. Alors si ou permet mwan Mr Chair, mon pa konnen si ou a les AG reponn, me selman mon ti a kontan *move* pou sa lamannman. Mersi.

MR SPEAKER

Les AG fer son remark apre nou a prosede nou a gete ki manner nou pou *settle* sa.

THE ATTORNEY GENERAL**MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman premyerman mon ti a kontan demann ou petet si *very parliamentary* pou en Manm Lasanble servi sa term

dan sa konteks fer 'krwar lizour ki aswar?'

E mon ti kontan dir avek Onorab *Leader* Lopoziyon poudir mwan koman *Attorney Zeneral* e en *apolitical* dan sa deba. Mon pa'n vin fer ni okenn Manm, ni okenn Manm piblik 'krwar lizour pou aswar' dan sa seksyon e mon krwar son *statement is a bit uncalled for an relasyon* avek mwan.

(Interruption)

MR SPEAKER

Mersi. Onorab nou bezwen termin sa.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

E petet mon ti a kontan ki i *retract* sa lakizasyon 'lizour pou aswar', e ki mwan mon santi lizour pou aswar koman mon pe *mislead* Lasanble lo en deba, lo en provizyon Lalwa ki nou pe propoze.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar AG i annan rezon lo son komanter, mon krwar komanter Onorab Pillay ti'n sizer oubyen *impute something* ki pa *proper*. So mon krwar ti a bon ou zis *withdraw* sa. *Yes*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mwan *Attorney Zeneral* i en dimoun ki mwan konsider li en zanmi, en dimoun i mon annan gran respe pou li. Mon komanter -

(Interruption)

MR SPEAKER

Order please! Onorab annou zis al lo sa fraz pou nou kapab termin sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou konnen nou annan Manm dan Lasanble i vin travay zis nou asize nou pa fer naryen. Zis ki mon ti oule fer li konpran poudir mon komanter ti an referans avek lakantite largiman ki nou pe gannyen lo bann *Clause* anler e sa *2 Clause* ki la i *2 Clause* ki pertinan pou nou.

Selman si mon lenterpretasyon mon komanter koumsa, *no disrespect was intended to the Honorable Attorney General*.

MR SPEAKER

Thank you. Ok nou bezwen propoze ki nou kapab rezourd sa e sa ki mon pe propoze nou annan 2 - esansyelman nou annan 2 amannman en pe *competing*.

Vi ki lamannman propoze par *Bills Committee* i ti avan, mon propoze ki si nou pou vote nou vot lo sa enn avan premye, koumsa si Manm i rezet sa, la nou kapab al lo en lot propozisyon vi ki i annan priyorite. Eski zot dakor? Mon annan 2 lanmen ki'n leve la. Wi Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair ou annan lanmwatye rezon. Si Onorab Andre i *move lamannman Bills Committee pou delete sou-seksyon 4 ek 5 mon ava - avan ki nou vot lo la, le moman ki ou, ou put sa amannman to the floor anba Order 46(1) mon pou move ki mon amannman i antre.*

Akoz si nou vot pou tir 4 ek 5 mon pa pou kapab *move anything* akoz mon pou *out of order*, akoz mon pa'n donn 72erdan notis. Mersi.

MR SPEAKER

Eklersi mwan ankor lo prosedir la 46.

HON BERNARD GEORGES

Yes. Yes Mr Chair les mwan komans avek *order 73(3)* ki dir ki *Clauses 45, 46 and 47* ki annan pou fer ek Mosyon *applies to Bills*. E se sa pwen ki Onorab Ernesta ti'n *remind* nou

Lasanble, e donk en *an amendment to an amendment* i kapab ganny fer anba *Order 46*.

Anba 45, *minor of debating amendments to motions, amendments to motions 44, 45, 46*. Donk, anba 45 en lamannman *to en motion or to en Bill* i bezwen ganny fer *after 72hours notice*. Me le moman ki en amannman i ganny *move*, en amannman *to en amannman* i kapab ganny fer anba *Order 47*.

So le moman ki Onorab Andre i *move to delete 44, sorry 56(4), 59(4) and (5)* e ou met sa lamannman *to the floor* anba *Order 46*, mwan mon a *move en amannman to the amendment* anba 47 *to insert the words* ki mon pe propoze *insert*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman mon pa dakor ek sa, akoz sa i pa sa ki pe ganny fer. *No matter what lamannman Onorab Georges pe move, i en lamannman to the Bill, and as such it is not an amendment to a motion* ki'n ganny *move* dan Lasanble *for debate* e i konn sa tre byen.

That is why ki en lamannman lo *Bill*, akoz sanmenm sa i enportan akoz ou bezwen respekete sa *sponsor of*

the Bill pou li ganny *notice* pou li *move* lamannman.

So 72(1) i dir ou ki *manner* i kapab fer lamannman lo *Bills*. I pa kapab vin anba lamannman to Mosyon, ... 45 is a manner of debating amendments to a motion. His motion - his motion, motion of Onorab Andre would be a motion to amend the Bill.

Son lamannman *would be what he has written in substance*, so son lamannman in ganny notis akoz in fini ariv kot ou. Mosyon Onorab Georges pou amann Mosyon Onorab Andre i a kapab *move*, me son lamannman lo sa *Bill* i pa pou kapab *move* akoz i pa'n donn 72erdan.

So *he cannot be realistically* ekspekte Lasanble pou aksepte ki i vin *move* lamannman to a *Bill* an servan lamannman to a *motion*. E si ou, ou les sa arive Mr Speaker, si ou les sa arive i pou arive ou pou, (mon pa pe menas li mwan).

MR SPEAKER

Ale.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou pou pe *allow* en *breach* to *Standing Order* then ou pe dir ek nou koumsa poudir nou *Standing Order* pa valer dan

Lasanble akoz a okenn moman ki en Manm pa kontan ki en lamannman pe ganny fer, i pou vini, i pou vin fer sa ki i pe fer la.

Sa ki nou bezwen realize Mr Speaker 46 is about amending a motion, 72 is about amending a Bill. That is why 72 i dir ou donn 72, donn sa peryod rekizit avan ou *move* ou lamannman. E mon pa krwar sa ki pe ganny propoze i korek.

Onorab Georges i kapab *move* son lamannman Mr Speaker. Ki i devret fer, i devret demann ou pou sispann *Order 72* *move* son lamannman, la i ava fer li plis en pe i ava fer li kler. So that's what he should be doing. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Yes Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair permet mwan pez mon mo. Mon ti dir taler ki si nou regard *Order 73(3)*, mon ti dir klerman 73(3) mon pa pe mansyonn 73(1) mwan. 73(3) i dir ou ki *Orders 44, 45, 46 and 47 shall apply to debate of amendments to Bills which is exactly what we're doing* akoz i anba Mosyon.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Ale les Onorab Georges koze silvouple.

HON BERNARD GEORGES

So, 45, 46, 47 i donn nou sa ki mu devret fer *for Bills* parey *motions*. E 46 i dir ‘*somebody can move an amendment to delete 46(1)*’, set egzakteman sa ki Onorab Andre pe fer i pe *move en amendment to delete en keksoz*.

E le moman ki ou *put that*, le moman ki ou propoz sa kestyon anba 47(1) *I can “move an amendment to the amendment to delete at any time after the question on the original amendment has been proposed, and before it has been put, put before it's voted on.”*

So le moman ki li i *move to delete I will move an amendment to insert* sa ki mon oule *insert*. I kler pou en manrmay *kindergarten* Mr Chair.

MR SPEAKER

Bon mon bezwen ankor *below kindergarten* dan sa ka. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. I byen note pou vwar ki mannyer bann gran msye i *resort* tou bann *petty*

insults ler zot pe perdi largiman. Si i pe *move en lamannman it's an amendment to what? It's an amendment to the Bill*.

So if it's an amendment to, i kapab ankoler si i oule - i pa pou ganny son *way* mannyer i krwar i kapab gannyen dan sa Lasanble. *We have rules*, li i oule nou tou nou viv *by rules*, ler pou *apology* pou *apologies* ou fer mwan *apologies* ler pou isi ou fer mwan fer li.

He did not give you a notice of 72hours, i ti konnen i annan lamannman Onorab Andre pe vini, please *listen to me* Mr Chairman. Silvouple paret mwan ou'n les li koze, les mwan koze pa aret mwan avek tou respe les mon koz en kou.

MR SPEAKER

Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Si li i ti konnen Onorab Andre pe *move* son lamannman i ti konnen li, akoz i pa ti enform annou Lasanble ki i annan sa lamannman e si prezan ou, ou pe dir ek li koumsa poudir i kapab fer sa lamannman, *then* annou *drop 72hours* konpletman.

It is incorrect pou ou les li fer sa. Si i oule fer mon ensiste sispann *Order 72*, *move* son lamannman. *Then* nou ava war

what is the color of his money.
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mwan mon krwar *the issue is not the 72 hours*, akoz si mon get 45 an amendment to a motion i kapab ganny propoze ler en Mosyon in ganny mete e avan i ganny vote lo la avan i ganny put.

Me so, mwan mon kestyon ki mon anvi demande ki mon pe soz, eski si Onorab Georges i anmenn sa ki i pe propoze, eski sa i en amannman lo amannman Onorab Andre? Parske i sanble mwan ki Onorab Andre pe delete 2 Clause. Si ou'n met en nouvo clause does it become an amendment of that amendment? Sa ki mon anvi ki zot adrese. Sa ki mon anvi konpran, Onorab Georges ki ou dir lo la?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair annou komans lo komansman. Onorab Andre in donn nou 72hours notice ki i pou delete 4 ek 5, *that's before us*, in fini fer akoz nou'n aksepte prensip ki ler Bills Committee i anvoy en tract version, sa ki zot pe fer zot pe donn notis ki zot pou move sa bann amendment ki dan sa tract version.

So therefore, we have an amendment with a 72hours notice ki devan nou ozordi to delete 4 and 5. Now is the deletion an amendment? We go back to 46, akoz 73(3) i dir nou go to 44, 45, 46 for Bills in the same way as motions. And 46(1) i dir ou, an amendment to delete, so therefore deletion is an amendment, it says so in so many words.

E le moman ki li i move to delete those words ou, ou pou bezwen met sa to the vote and you are going to put the question or to propose the question rather that the following words ie, 4 and 5 be deleted. E le moman ki ou fer sa I'm allowed to make an amendment anba 47(1) to the amendment which is to delete 4 and 5.

47(1) i dir ou an amendment to an amendment because his amendment is to delete, I am moving an amendment - the moment that you put that question to us, the moment that you propose that question to us I may move at any time. Napa 72erdtan la it's the, i propriyete Lasanble. I move now an amendment to his amendment and then we put that to the vote.

MR SPEAKER

Pou mwan *the question of 72hours notice is settled*, akoz mon krwar dan *delete*, dil avek en *amendment* i pa ensiste lo la. Wi Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kestyon pou ou i sa, *if* ler i fini *move* son lamannman sa lamannman pou ganny rikorde dan kwa? I pou ganny rikorde dan sa *Bill*. Ler i ganny rikorde dan sa *Bill* *it becomes an amendment to the Bill*.

But it is the truth ot is an amendment to the Bill, he doesn't want you to accept that fact, his amendment will become an amendment to the Bill. The only reason ki 73 i dir ou refer to 45 and 46 i akoz ou bezwen move an amendment by way of a motion.

So ou lamannman i bezwen ariv kot Lasanble 72erdtan. Ou Mosyon ou *move* li ler Speaker i dir ou *move* ou lamannman *to the Bill*. *He did not send his amendment i kapab move son Mosyon at any time but he did not send his amendment in 72hours.*

That's the point nou pe fer and you cannot disregard that, you cannot disregard that his amendment will then affect the Bill. So i senp - mon'n dir ek li koumsa the only option ki li i

annan e mon konnen akoz i pe ezite pou fer.

The only option ki li i annan se sispann 72, sispann Order 72 pou 72hours, demann ou pou sispann Standing Orders Lasanble, pou li kapab force son way pou li move son lamannman then we will see the lamannman then we will see the color of his money.

Akoz *otherwise* ou pa kapab aksepte, *because whatever he will propose will become an amendment to the Bill. That is why sa safeguard i la, so stop anyone from using 45 and 46 when it comes to amending a Bill. Otherwise ou ti kapab move lamannman lo lamannman lo Bill at any point in time dan lefase, and it's never been done. This is the first time ki sa pe ganny fer dan Lasanble. So I urge you Mr Speaker mon enplor ou silvouple swiv ou Standing Order. Move - les Onorab Andre kote son lamannman si i ganny vote i pase, si i pa ganny vote i tonbe, then Onorab Georges i a move son lamannman. I senp i pa kapab move lamannman lo lamannman en lot dimoun i pa'n donn ou 72erdtan.*

MR SPEAKER

Dapre mannyer mon pe swiv bann largiman dan *Standing*

Orders, i annan en benefis avek suspend 72(1) pou se ki i fer li pli kler, it puts us on a surer footing. Savedir i elimin mon kestyon lo si sa ki ou propoze si en amendment to the Bill or si i en amendment to the motion.

Permet mwan sa ki mon konpran, li Onorab Georges, mon pe al en pe dan direksyon Onorab Pillay la. E i sanble mwan sa i donn nou en manner pli kler pou prosede. *We suspend 72(1) ki demann 72hours notice and we treat your amendment as an amendment.*

Sa mon krwar i pli kler manner nou pe prosede, be selman i annan en problem. Selman, si ou fer li an relasyon avek amannman Onorab Andre *then it becomes an amendment to his amendment, it's not an amendment to the Bill.*

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair *it's never an amendment, of course ultimately, it's the Bill that's going to be amended, be mon pa pe amend the Bill mwan, mon pe amend the amendment of Onorab Andre if he moves it. If he doesn't maybe it is I have no say.*

I don't want to move this amendment, mon pa pou sispann okenn 72erdtan, Order

72 because it's not necessary with respect.

E i pa byen, mon pa kapab servi mon Lotorite dan en fason ki pa byen. Mon ava servi mon Lotorite dan en fason ki byen *subject to the Standing Orders.* Si sa propozisyon i tenir larout, *why have 73(3)?* Ki son,

MR SPEAKER

73(3). Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman sa ki pe arive la pou teste nou Lasanble Nasyonal. I fer dezyenm fwa nou ganny en *Bill* kot *Leader Zafer Gouvernman* pa dakor ek lamannman ki pe ganny *move* par *Bills Committee*, e nou pe ganny sa problem, i pa premye fwa.

Now, mon pa konnen si i annan ki pe port latansyon lo la, byen, sa i pa sipoze en deba Bills Committee Leader Zafer Gouvernman ek mwan menm. Chairman Bills Committee e mon konnen ki in fer ozordi, in fer sir ki in met zafer lo latab kler ki ti annan en konsansis. There was a consensus reached. Mon'n tyek ek mon bann Manm lo mon kote there was a consensus reached. So is there was a consensus reached e zot in move sa lamannman, as the Speaker of The Assembly

you are duty bound to respect that consensus. Because you rely on The Bills Committee pou fer louvraz Lasanble ...

MR SPEAKER

Onorab Pillay aret fer mon leson silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be mon pa war lot opsyon.

MR SPEAKER

Mon pe swiv *Standing Orders* dapre sa ki mon konpran li.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be ki manner? Ki manner?

MR SPEAKER

Dapre sa ki mon konpran li, so aret dir mwan pour mon pe, mon bezwen fer sa ki ou pe dir. Mersi. *Ok.*

HON SEBASTIEN PILLAY

Eskiz mwan avek tou respe ki mon annan, ki manner ou kapab dir mwan mon pe fer ou leson kan Onorab Georges i dir ek nou koumsa poudir i pa anvi *move* son lamannman, me i pou *move* son lamannman si Onorab Andre i *move* son lamannman. *What is this?*

MR SPEAKER

Bon, manner mon pou prosede mon oule fer ki zot a kapab fer

komanter lo la pou dir mwan si i annord.

Mon oule prosed anba 7 *Order 73(4) 'consideration of a clause may be postponed unless a decision has already been taken on the amendment thereto. Postponed clause shall be considered after the remaining clauses has been considered.'* Eski sa i annord? Onorab Georges ou pa pou obzekte avek sa?

HON BERNARD GEORGES

Napa naryen pou fer avek mwan Mr Chair.

MR SPEAKER

Ok. So we'll consider e mon pou kontinyen avek consideration of the Bill e si nou pa arive termin sa i mon pe dir we will postpone Committee Stage e nou a kapab rebran li demen. Onorab Andre annou les sa kontinyen avek lezot Clauses silvouple.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mon a kontinyen mon a kit sa lamannman pou nou fer letan nou, a lafen. Mon a kontinyen nou ariv 17 in annan lamannman ki pou met *Attorney-at-Law* e sa in ganny mete *capital A* avek *capital L*. So sa.

MR SPEAKER

Kote ou ete Onorab Andre zis *remind* mwan *please*?

HON CLIFFORD ANDRE

17.

MR SPEAKER

17, *ok*. Wi Onorab Georges in lev lanmen?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Lo *Clause 17* mon pe demand ou pou servi *proviso*, *Order 72 (1)* pou permet mwan pou *move* en *simple amendment* ki *Attorney-at-Law* i pran en pti 'a' e en pti 'l'.

Akoz mon pe dir sa, akoz ler nou regard seksyon 60 in *The principal Act* nou vwar ki *notary* i annan en pti 'n' *magistrate* i annan en pti 'm', nou pe tir *justice of the peace* and nou pe tir *barrister* ek *attorney*, donk i ava pli apropiye ki tou le 3 i pran *lower case*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar AG ti'n dir i *ok* avek sa kalite *amendment* so lezot Manm. Yes Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair rezondet akoz nou ti'n met sa se akoz dan *sub (3)*, i annan *Attorney-at-Law*, *Attorney* i annan *uppercase* e

Law i *upper case* so nou ti pe zis fer li vin konsistan avek sa ki la, so -

MR SPEAKER

So, mon sipoze ou *amendment* se pou, i aplik pou tou landrwa kot i arive, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Egzakteman, *throughout the Bill*.

MR SPEAKER

Ok, thank you. AG in dir oparavan ki i pa *mind* ki manner in gannyen pou pourvi i *consistent*, eski lezot Manm i anvi debat sa? Non, *ok* dan sa ka nou kapab aksepte sa *amendment next one*. Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair dan menm *Clause 17* e menm sou-seksyon 3, e mon ti'n *raise* sa pli boner ler mon ti pe adres Lasanble mon merit zeneral sa *Bill*.

E sa se dan dernyen parti sa sou-seksyon *presence of a notary or attorney-at-law practicing in Seychelles* mon ti a anvi avek ou permisyon e avek Lotorite anba *proviso Order 72(1) move* en *simple amendment* pou ranplas '*practicing in Seychelles*' with '*licensed to practice in*

Seychelles.” Donk pou fer li kler ki sa dimoun i pa bezwen isi ler i pe egzekut sa dokiman me i bezwen annan kapasite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG ou annan komanter.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Nou dakor avek sa.

MR SPEAKER

Ok. Lezot Manm. No objection, ok nou aksepte sa alors. Yes. Onorab Andre ou kapab kontinyen, proceed.

HON CLIFFORD ANDRE

Mon annan en konsern lo sa lamannman, mon konpran ki egzaktaman ki Onorab - selman zis en klarifikasyon plito. *Attorney Zeneral* ti'n dir nou ki poudir en dimoun i kapab siny devan en noter, mon krwar ou ti'n koz Mali si mon pa tronpe oubyen. Me sa dimoun ki in siny sa Mali i en Avoka li, me selman *is not practicing in Seychelles without a license.*

Eski i annan okenn kekfwa mon pe, mon pa pe lir li *in conjunction* e selman zis kekfwa en klarifikasyon. Mersi.

MR SPEAKER

AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar i annan 3 sityasyon diferan, petet sa distenksyon diferan ki Onorab Andre i dwatet fer, se ki premyerman tou dokiman ki fer Sesel e ki egzekite Sesel, i fer devan - i ganny sinyatir sa dokiman i ganny verifeye par sa bann dimoun ki ganny liste dan Lalwa.

Savedir en, ozordi i en *barrister* i en *attorney*, i en noter e aköz nou napa sa tit *barrister* Sesel nou annan *attorney-at-law*, so nou'n met *attorney-at-law and notary*.

Si en dokiman i ganny egzekite dan en pei deor, sa dokiman i ganny egzekite devan sa bann dimoun ki ganny *site* - si par egzanp dan en pei *Commonwealth*, en *solicitor*, en *barrister* eksetera. Si i ganny egzekite dan en pei ki pa *Commonwealth*, *then* i liste bann dimoun devan ki ou egzekut ou, ki kapab verifeye sinyatir sa bann dokiman.

Sib-seksyon 3 i arive bann ka ki nou'n *come across*, kot i annan en dimoun ki aletranze ki li i pa anvi sorti aletranze kot i ete li, e i annan en avoka Sesel i *fly* aletranze, e i egzekut sa dokiman devan sa avoka Seselwa *or* sa *attorney-at-law*

Seselwa *license to practice* or en noter.

Let's say Langleter, i anvoy son dokiman kot Rezistrar, Rezistrar i dir be sa dokiman pa'n egzekut Sesel sa. Sa dokiman alors ou, ou pa kapab al verifeye en sinyatir ki ganny fer Langleter, i ti dwatet ganny fer par en dimoun laba Langleter.

Me vi ki sa dokiman i anrezistre Sesel, *then* nou anmenn sa provizyon pour ki demen Onorab Andre i kapab koman en Avoka, al Langleter al fer son kliyan ki pa anvi desann Sesel oubyen i pa kapab desann Sesel, pou en posibilite fizik e i egzekut sa dokiman devan li i prezant sa dokiman devan Rezistrar. E Rezistrar pou anrezistre baze lo sa probasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Ankor mon konpran sa mwan AG, me selman sa letan nou pe get *license to practice in Seychelles* in ganny donneren pou en rezon spesifik. Si mon memwar i servi mwan byen, Sesel i annan en vase kriminel Joseph Jean ki baze Moris i anvi vin *practice* isi, oubyen i pe reprezant sa akize, i fer

laplikasyon devan Lakour e son *license* i ganny donneren spesifikman pou sa *case CR113/2022* pou li *practice*. I napa drwa fer okenn *practice* si an deor se sa. *Ok?*

So mon pe zis sey kekfwa demann en klarifikasyon avek Onorab Georges la, pou nou gete si nou met '*license to practice*' akoz nou pe koz en dimoun ki Seselwa osi en etranze ki annan *license to practice*. So la i pe vin 2 *issue* - eski *unless* mon pe mal konpran, oubyen mon pe mal enterpret the *issue*. *Thank you.*

MR SPEAKER

Mersi. AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mon krwar Onorab ou pe mal konpran oubyen ou pe mal enterpret sa *issue*. Parey mon'n dir annan 3 *issue*. Sa noter oubyen sa Avoka kalifye Langleter i pa pou kapab vin Sesel e egzekut en dokiman Sesel li.

Me selman si sa dokiman pe anrezistre Langleter petet i kapab fer, me nou, nou pe ede en Seselwa oubyen en dimoun ki aletranze, ki li i pa kapab bouze kot i ete aletranze me sa avoka Seselwa oubyen sa noter Seselwa, i kapab al dan sa pei

kote i ete e fer li siny sa dokiman e soumet sa dokiman avek Biro Lanrezistremman e Rezistrar Later i pou aksepte sa dokiman.

Ozordi fason ki mannyer Lalwa i ete, Rezistrar i kapab refiz en dokiman ateste par en noter Seselwa dan en pei etranze, en noter ki *license to practice in Seychelles* pou li sa. Parey mon dir si Lasanble i santi poudir sa i pa an pratik ki dwatet ganny fer, mon respektif a sa, e nou kapab abandonn sa provizyon. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges ou ti pe adres sa.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mon pe adres premye pen ki Onorab Andre ti'n leve e ki aparaman i pa'n pourswiv e sa sete en pwen enportan.

I ti pe demande, ler nou met *notary, attorney-at-law license practice in Seychelles*, eski - si mon konpran li byen - i ti pe dir byen "*both the notary and the attorney-at-law need to be licensed to practice in Seychelles*" ki pa leka.

Sa ki nou anvi se ki en noter *Mali or wherever i pa licensed to practice in Seychelles* me i kapab egzekit en dokiman

me en Avoka '*licensed to practice in Seychelles*' i kapab egzekit en dokiman dan nenport ki pei.

Alor mon pe propoze pou *put this beyond doubt* avek ou permisyon anba *Order 72(1) the provision* ki nou dir "*may be executed in the presence of a notary, or an attorney-at-law licensed to practice i Seychelles.*" I ava fer li kler ki '*licensed to practice*' i ava aplik zis pou sa *attorney-at-law* e non, pa pou sa noter. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Onorab. AG in *nod*. Onorab Andre ou ankor annan obzeksyon?

HON CLIFFORD ANDRE

Mon krwar mon dout ti zistifye e mon konpran e mon dakor avek sa lamannman ki Onorab Georges pe anmennen.

MR SPEAKER

Okenn lot Manm ki annan obzeksyon? Donk *ok* nou kapab aksepte sa? Omwen sa enn. Ale kontinyen Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Dan *Clause 19(5)* trwazyenm laliny pou nou *delete 'is' after transfer*" so it would read like *this; "thereof unless and until*

the transfer made in accordance with subsection 7(a) has been executed and registered.”

Nou kontinyen lo subsection (8) lo dezyenm laliny nou insert ‘*executor without the consent of heirs.*’ Lo trwazyenm laliny nou delete the word the after or e nou met en ‘s’ apre legatees.

MR SPEAKER

Oule poz la pou nou ganny reaksyon, akoz mwan.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes.

MR SPEAKER

AG, ou'n sezi sa bann amendment?

MR SPEAKER

Yes AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mon kapab retourn lo subsection 5 mon krwar nou pa devret delete sa ‘*is “akoz sa is’ means is made in accordance with. So no person, okenn dimoun ki fer en claim to land, li son charge under will or intestesee otherwise shall be registered as a proprietor unless and until the transfer is made in accordance with ... “*

Ziska ler sa transfer i ganny fer an lakordans avek seksyon 7(a).

MR SPEAKER

Ok. Yes Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon konpran e mon osi annefe ler mon ti lir sa mon ti vwar sa, me *the problem is* si nou kit sa ‘is’ i dir “*unless and until the transfer is made in accordance with section 7(a) has been executed and registered*”, nou bezwen azout en ‘and’, si nou tir sa ‘is’ nou pa bezwen azout en ‘and.’

Akoz sansan i pa pou flow. So, *it's either one or the other* mon krwar e AG *who is the principal drafter* i ava dir nou lekel.

MR SPEAKER

AG.

HON BERNARD GEORGES

Wi. So *here we go, (5) “no person making a claim to the land lease or charged under a will or intestesee or otherwise shall be registered as a proprietor thereof, unless and until the transfer is made in accordance with section (7) (a)” - that will be fine.*

Me apre i annan *has been executed and registered.* Donk,

nou bezwen dir swa –“ *and until the transfer is made and has been executed and registered*” or we say “*until the transfer made in accordance has been executed and registered.*” Ok, so the AG will tell us which he prefers.

MR SPEAKER

Yes, well.

HON BERNARD GEORGES

So nou gard ‘is’ e nou azout ‘and.’

MR SPEAKER

AG ou annan en pwennvi lo la? Yes.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Yes, i paret i annan en fot tipografi ki kot i annan *subsection (7)* kot in aparet dan *subsection (2)* avek *subsection (5)* i pa'n met dan *bracket*.

MR SPEAKER

So eski nou'n fini avek *section (5)* la? Akoz mon pa konpran, mon pa tro konpran lekel ant sa 2 ki nou'n swazir.

HON BERNARD GEORGES

Avek ou permisyon Mr Chair mon krwar *Attorney General* in prefer ki nou gard ‘is’ e nou azout ‘and’ apre 7(a).

MR SPEAKER

7(a) “...and has been executed.”

HON BERNARD GEORGES

And registered.

MR SPEAKER

Is that understood Bills Committee e lezot Manm? I ganny aksepte sa? Ok, mersi. Napa obzeksyon? Prezan AG sa ki ou ti pe dir la i en lot pwen oubyen?

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Onorab Georges mon pe al get dan *Bill*, mon'n perdi mon *Bill* en pti moman, me selman mon ganny dir poudir i *ok* zot dan *bracket*.

MR SPEAKER

I *ok* la? Ok. Tre byen, Onorab Andre *next one*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi. Lo *sub (8)* nou napa okenn komanter, akoz mon'n fini pa lo *sub (8)* nou pa'n koz lo la nou'n koz lo *sub (5)*.

MR SPEAKER

Sub (8) ou kapab *remind* nou ki ou ti'n propoze lo *sub (8)*?

HON CLIFFORD ANDRE

Dan *sub* (8) dezyenm laliny nou ti'n met "*executor without the consent of heirs*" e nou ti dir dan trwazyenm laliny *after* "*or delete 'the' epi or delete the epi* met 's' avek *legatees*.

MR SPEAKER

AG in swiv sa? Bon nou a les Onorab Georges fer son pwen pou le moman.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon annan, mon pe rod ou permisyon anba *72(1) Standing Orders* anba *proviso* pou fer en *simple amendment* ki ganny sizere avek mon lofis par Lofis *Registrar General*, me mwan pe pran li lo mwan.

Dan 1,2,3,4,5,6 setyenm laliny that the *instrument contains a declaration*, ar eskiz mwan, *clause 8, subclause (8)* menm. Menm *subclause* ki lo la, "*...that the instrument contains a declaration*" mon pe propoz ki nou azout "*...in the prescribed form and subject to such request of the Registrar under section 6(1)(f) as shall be prescribed.*"

On condition that the *instrument contains a declaration in the prescribed form and subject to such request to the Registrar under section (6) (1) (f) as may be prescribed.*"

MR SPEAKER

AG i annan komanter? *Bills Committee*, lezot Manm?

HON BERNARD GEORGES

Mon konpran ki AG pou propoz en *prescribed form*. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, sa enn nou'n aksepte. AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

I paret ki dan *72(2) subsection (2)* e *72 seksyon (5)* avek *(8)* nou pa'n mete dan *bracket* nou'n met *subsection 7(a)* me *the 7(a) in bracket*. Ok thank you.

MR SPEAKER

Onorab Andre *next*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair *sub (10)* nou pou *delete* 'of' the premye laliny, nou pou met 'on' so apre nou pou *delete* 'of *disposing*', nou pou met "to *dispose*", so i pou *read as such*;

"Subject to any restriction on his power to dispose of land, the lease or charge comprising" nou pou tir 'consisting' "the estate of the deceased ensidswit, so. Sa pou *sub (10)*.

MR SPEAKER

Ok. So, 3 bout la AG ou'n swiv? Lot Manm ok sa in ganny aksepte. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Nou al lo *clause 21* ki fer referans avek *section 84(5)(b)* nou pou dan premye laliny nou pou tir ‘*be*’ nou pou met ‘*has been*’, so i pou *read as such*;

“*Where a restriction has been registered by operation of law*”, dan sub (c) lo katriyenm laliny nou pou *delete ‘thereto’* nou pou met ‘*therewith*’ which would read as such; *instrument affecting the land or dealings therewith*, mon a pause la Mr Chair?

MR SPEAKER

Yes, please pause. Wi. nou a les, nou a *catch up*? AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mon annan en pti rezervasyon avek sa zafer ‘*has been*’ aköz *otherwise* i pa pou lir byen, “*The Registrar shall make and enter restriction, where restriction has been registered, so where restriction be registered by operation of law.*”

Akoz i annan bann sityasyon kot *unless* nou dir “*where a restriction is required to be registered by operation of law, then* Rezistrar pou met en

restriksyon ler en restriksyon i bezwen ganny mete par loperasyon Lalwa, oubyen anba *Immovable Property Judicial Sales Act*.

Akoz par egzanp i annan bann sironstans kot Lalwa li menm li, par son loperasyon i obliz Rezistrar met en restriksyon, oubyen par egzanp anba *Immovable Property Judicial Sales Act*, ler par egzanp ou pe sezi en propriyete, e Lakour in fini donn ou permisyon pou nou set en permisyon otomatikman ou anrezistre en, ou anvoy en notis pou Rezistrar pou li anrezistre en restriksyon kont sa later.

Aprè i annan petet nou pa'n tir *where* dan ‘*b*’ aköz “*The Registrar shall make or enter a restriction in any case where*”, i annan en repetisyon *where* anba ‘*b*’ – “*where restriction has been registered*”.

MR SPEAKER

Ok kot nou ete, tou sa bann *amendment* i kler? Onorab Georges kot ou ete ou?

HON BERNARD GEORGES

Annefe mon ti pe rod en leklersisman Mr Chair. Mon dakor avek *deletion* sa premye ‘*where*’ aköz i deza dan *chapeau*. Eski nou'n tonm dakor ki ‘*b*’ pou lir; “*a restriction*

is ordered to be registered?” Se sa ki nou'n, “or is required to be registered?” Mersi.

MR SPEAKER

Or is required to be registered. Yes, nou pe koz dan ‘b’ la en? Ok. Bills Committee.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair mon.

MR SPEAKER

Wi ok, the Clause – “where restriction is required to be registered by operation of law? Ok. Is that correct?

HON BERNARD GEORGES

‘Where’ is gone, akoz in deza dan chapeau.

MR SPEAKER

Yes ok, ‘where’ is taken out.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair ‘c’, nou ok ‘c’?

MR SPEAKER

Kote Onorab Andre dir mwan.

HON CLIFFORD ANDRE

C, kot nou ti dir remove ‘thereto’ pou met ‘therewith.’ It's ok?

MR SPEAKER

Dealing “therewith is that what you mean? Without the consent of -

HON CLIFFORD ANDRE

Yes.

MR SPEAKER

Ok. Any opinions? AG ou war okenn lenpak lo la?

HON CLIFFORD ANDRE

So we take it that it is ok. Mon a kontinyen Mr Chair.

MR SPEAKER

Ok.

HON CLIFFORD ANDRE

Dan Clause 23 ki refer avek Seksyon 86. Annefe Onorab Henrie ki ti anmenn sa pwen, kot napa time limit ki provided e nou ti an en issue lo akoz pe donn diskresyon. So mon ava les Onorab Henrie kekfwa i ava. Fini i ok.

So nou pe, i ok sa klarifikasyon en? Ok. So nou ava kontinyen Mr Chair. Nou ava al lo Clause 28, sa i ti en lamannman, en issue akoz 21 pa, ki 18 oubyen pa mont pli o. So mon mazine sa i zis en konsern akademik ki napa vreman - i pa of any issue but the age concerns was there.

MR SPEAKER

So nou pa pe sanz naryen la?

HON CLIFFORD ANDRE

Non, non, non, non.

MR SPEAKER

Ok. Kontinyen alors.

HON CLIFFORD ANDRE

Ankor parey dan 39 letan nou ariv lo 41 Mr Chair pou nou met *after the word 'and' in the first line 'there is', so it would read as such, section 3 "the principal Act is repealed and there is substituted therefore the following,"* mon krwar i ti zis en pti mankman ki ti annan la, apre sa.

MR SPEAKER

Hold-on. AG?

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon'n war sa i ganny enkli, ki mon pa konnen si akoz i *there is substituted*. Normalman nou dir "*and substituted therefore*" Now mon war *Bills Committee* pe anmenn the word '*there is*' i pa grav, akoz i pa afekte *substance* sa bann amannman.

Me selman mon pa konnen si sa i en lendikasyon prezan ki i pou annan en *redline* sak fwa nou pou servi sa term '*is repealed and is substituted therefore*'. Me sa i

en keksoz ki mon ava koz avek *Bills Committee* lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. So nou kapab kontinyen. Wi nou ti'n ariv 41, Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

41, nou pou bouz lo *clause 71* Mr Chair. *Clause 71* i ti zis ki en klarifikasyon pou mete - kekfwa swa AG i ava klarifye nou. Eski en *schedule is part of an Act? And when the schedule is being amended, it needs to come and as an amendment to the Act,* oubyen nou pe permet en *schedule* ganny amande par en Minis oubyen par Prezidan?

Akoz sa ki la i pe mete, akoz sa ti en *query*, so kekfwa i ti a bon AG i don nou en klarifikasyon oubyen Manm i diskrit lo la. Mersi Mr Chair mon ava poz la.

MR SPEAKER

AG ou annan klarifikasyon lo la?

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chair. Mr Chair sa i en provizyon ki i pou depan lo Lasanble me selman i annan bokou Lalwa ki en *schedule* i ganny Prezidan oubyen en Minis i ganny otorize par Lasanble Nasyonal, pou li

amann bann *schedules* e ler i amande i fer ki parey koman en *subsidiary instrument* e la i ganny *laid before The National Assembly*.

So i parey ki dan *Land Registration Act* i annan bann *schedules* e nou'n koz lo bann *schedules* ki nou pou bezwen preskrir, so i parey. I annan *schedules* ki vreman *materials*. Par egzanp dan *Civil Code Act 1976, Civil Code* ti en *Schedule*, me selman Minis, Prezidan pa ti annan drwa amann sa *schedule*.

Me selman i annan bann *schedules* ki Lalwa i permet sirtou ler sa bann *schedules* napa vreman en sibstans Lezislatif, *well* i la me selman i parey konmsi ou'n pran ou regilasyon ou'n met dan *schedule*. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Andre ou satisfes avek sa?

HON CLIFFORD ANDRE

Wi, wi. ti zis pou met 2 pwen devan, be parey AG in dir letan i pa sibstansyel, akoz zis pou tir en dat pou met en lot dat. I pa sibstansyel me letan i pli sibstansyel mon krwar i bezwen vin kot Lasanble, pou nou kapab debat lo lamannman.

An vi ki AG ti'n koz ek nou lo zafer '*there is*' dan 73, so nou a kit li parey nou pa ava *move* avek sa lamannman '*there is.*' Nou pou al lo 76 ti zis en *comma*, apre '*deemed.*' Nou pou al lo 77 (c), 6 (c) *after the word 'Gazette' in the first line* nou pe dir *insert of. "So with Gazette of a notice substantially in the form prescribed."* Apre *schedule* lo trwazyenm laliny nou pou annan en *comma*. Nou pou bouz lo li ok Mr Chair.

MR SPEAKER

Annou poz en pti kou. Nou'n ok avek 77(6)(c)? ok. Onorab Andre go ahead.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

AG, yes.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Petet nou dwatet gard li kot '*cause the publication in the Gazette a notice substantially in the form*', akoz si nou met '*of a notice*', nou pe pibliy *a notice substantially in the form prescribed in form 1(a)*.

MR SPEAKER

Yes Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair mon pe siport *Bills Committee* la, *cause basically you read "cause the publication of a notice" basically that's how it reads, sansan nou pou bezwen met -. Si nou tir 'of' nou pou bezwen dir "cause to be published in the Gazette a notice substantially."*

MR SPEAKER

AG oule sanz sa oubyen zis gard of la? Akoz *it seems to me it's the publication of the notice*, mon pa konnen me ou ki *legal expert* in dir i ok? *Alright thank you.*

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. *Clause 78 ki refer avek section 38(b), sorry 6 the second line* pou nou met '*co-ownership in land.*' Savedir i pran konsiderasyon sa ki nou ti'n aranze anler. So mon mazine i pa tro, i pou napa okenn gran *issue* lo la.

Nou *next amendment* i dan *Clause 80* ki koz lo "*Amendment of Second Schedule Curatelle Act*" dan premye laliny "*notice is hereby given that on the*" - *to remove 'insert' and insert "the appointment date."* Mon a poz la Mr Chair?

MR SPEAKER

Yes, mon pa konnen si AG i annan. *Ok.*

HON CLIFFORD ANDRE

Mon a kontinyen Mr Chair. Letan dan 82(3) dezyenm laliny *after his* nou met "*his or her, land for the benefit.*"

MR SPEAKER

One second please, oule ou pe dir his or her land?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes.

MR SPEAKER

That's where you are. Ok. Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi. Zis en *very quick clarification.* In 79(5) *amendments to Section 41* en. I koz lo mon ti pe retourn deryer akoz mon pa'n ganny sans *pick-up* lo la, mon ti oule zis ganny en leksplikasyon *why is the 24months for winding up succession as from 1st August 2022?* 79(5).

MR SPEAKER

AG.

THE ATTORNEY GENERAL**MR FRANK ALLY**

Anba *Curatelle Act* i annan en provizyon ki dir tou siksesyon i bezwen ganny likide *by* 2an apre lanmor en dimoun. So vi

ki *Curatelle Act* in pran en pe letan pou li ganny met an viger, in ganny *curator* i komans son fonksyon *only now*, mon krwar le premye.

So nou'n vin avek sa propozisyon aköz i annan en kantite siksesyon ki pa ankor ganny *wind-up*. i annan bann siksesyon ki'n byen avan, so alor nou pe propoze ki i annan 2an, *from now on* ki sa siksesyon i bezwen ganny *wind-up*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon konpran sa pwen, me klarifye pou mwan, eski i posib annan bann siksesyon ki kompleks e ki pa posib pou ganny *wind-up within* sa 24mwan? E dan sa ka ki pou arive avek sa bann siksesyon koumsa si nou pas sa lamannman parey i ete? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Wi AG.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mon krwar Onorab si *Curatelle Act* i dwatet ankor fre dan lespri bann Manm, i annan en provizyon ki dir ki si ou bezwen

en ekstansyon letan, *then* ou kapab demann avek *Curator* en ekstansyon pou ou kapab *wind-up* siksesyon e se la rezon pou lakel anba siksesyon 6 nou dir.

E si nou zis al en pti *subsection 24(2), (3) and (4) shall apply to subsection (5)*. E si nou zis al en pti kou dan Seksyon 24(2) la i koz lo ekstansyon. Mersi.

MR SPEAKER

Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mersi AG pou *remind* mwan *Curatelle Act* i sipoze ankor fre, napa problem sa enn AG *thank you*. Sa ekstansyon alors la, mon pe sey konpran lentansyon Lasanble se poudir ou bezwen kapab *wind-up* sa siksesyon *within 24mwan right?* Sa ki nou lentansyon nou pe sey *convey*.

Me dan sirkonstans siksesyon *complex* ou pou bezwen demann ekstansyon. Ki maksimonm ekstansyon en dimoun pou gannyen la? An relasyon avek en siksesyon? Mersi Mr Chairman dernyen kekyon ki mon ti annan lo la zis pou mwan klarifye mon dout lo sa lamannman.

MR SPEAKER

AG.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon panse poudir i pou depan lo en diskresyon ki *Curator* a pran akòz Lalwa i dir “*a Curator may approve an extension of time under subsection (1)*” e la aprezan ou a bezwen fer en *case* devan *Curator*.

Par egzanp si i annan en *pending case* devan Lakour e sa *pending case* pe pran en norm peryod letan, e baze lo la ou pa pe kapab *wind-up* sa siksesyon.

Par egzanp i annan bann zanfan biolojik ki pe demann pou deklare zot koman zanfan sa dimoun ki'n mor, oubyen i annan en *case* kot det sa dimoun ki'n or pe ganny dil avek devan Lakour.

So sa i bann *just cause* pour *Curator* donn en ekstansyon, e la i ava donn en ekstansyon e si fodre *renew* sa ekstansyon i kapab fer. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Lo 83, 82 nou'n fini ‘*his or her*’? Nou'n fini sa? Lo 82 mon napa me si ou ti oule

-

MR SPEAKER

82(3) *arising* mon pa konnen si nou ti'n korize Onorab Andre. 3 dernyen laliny.

MR SPEAKER

Arising by law.

HON CLIFFORD ANDRE

I mal *ok*, mon konpran ou *arising* i mal *ok*. Annou osi par ler nou *arising from our ability* avek kantite travay ki nou annan nou pa war en *arising*, i byen ou'n vwar sa la. 83 Mr Chair pou nou *insert after and in the first line there is* e pou *delete substituting* pou nou met *substitute so it would read as such*;

Article 8(3)(5) if the Civil Code is repealed and there is substituted therefore the following i bezwen vin en ‘*ed*’, *sorry*.

MR SPEAKER

Ok, so, ok is that accepted?

HON CLIFFORD ANDRE

Nou a kontinyen lo *sub (1) - Line 3 at the end* nou pou *delete ‘it’* e nou pou *insert ‘the Curator.’*

MR SPEAKER

Yes Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. *Curator* i devret pran en *capital 'C'* parey dan son premye laliny. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Accepted.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, dernyen lamannman *clause 84 (II) of, the word of is inserted before 'which.'* Sa i dernyen ki nou annan aprezan mon mazin nou pou bezwen retourn lo sa ki *outstanding* pou nou konklir.

MR SPEAKER

Lekel sa *Clause* ki ti *outstanding* Onorab Andre? *Sorry. 59(5) yes.*

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair i annan en *pti numbering* ki'n ganny port a mon latansyon par Onorab Hoareau mersi. Dan 'c' nou annan en Roman (I) epi anba ankor nou annan ankor en Roman (I), kot i dir;

(I) an association established under the Laws of Seychelles ankor (I) which, so should it be (I) oubyen (a) prezan, (a) and (b)? Akoz i deza annan en (I), sa i zis en pti, i ok AG?

MR SPEAKER

Mon pa war - AG ou lo sa pwen?

HON CLIFFORD ANDRE

84 en nou ankor lo 84(c) i annan en (I) apre i annan en lot (I) ankor anba. *Roman (I) so should it refer to the Roman (I) or it's Roman (I) and then it should be (a) and (b)? So (b) would be kot nou pe met' of which', otherwise i a vin c(I) (I).*

MR SPEAKER

Nou'n fini ek sa?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes Mr Chair. Prezan nou pe al lo 59. Nou pe amann ki *Clause* la?

MR SPEAKER

Page 13?

HON CLIFFORD ANDRE

16 sorry, 16 Mr Chair, eskiz mwan ki koz lo section 59. Clause 16 ki refer lo section 59, kot nou ti'n demande pou delete subclause 4 and subclause 5 nou ti'n ganny en -

MR SPEAKER

Wi nou'n en pe pri lo la ok mon pou fer en desizyon baze lo mon enterpretasyon *Standing Orders* sa ki mon santi i korek.

Premye lo size *72hours notice*, mon pou pran *Standing Order 72(1)* dezyenm paragraf, premye paragraf i dir "any

proposed amendment to a Bill shall be put in writing by the mover and delivered to The Clerk at least 72 hours. “

Second paragraph i dir provided that the Chairperson may relax this provision,” premyerman mon kapab dir poudir sa sityasyon pa ganny adrese spesifikman.

Me lefe ki i dir” provided that the Chairperson may relax this provision” i donn mwan konviksyon ki *Chairperson* i kapab aksepte en *relaxation of the provision. The rest of the sentence reads my relax his provision in favor of simple amendments or emergency bills.*

Mon pa konnen - mon pa war okenn landrwa dan *Standing Orders* ki define *emergency Bill*, me selman mon santi mon kapab pran sa *Bill* koman en *emergency Bill*, an vi ki nou pe al dan *recess* e nou anvi ki sa *Bill* i ganny finalize.

So la i la. E lo size si sa i *amendment to the amendment proposed by* sa, mon krwar mon bezwen aksepte ki i en *amendment lo amendment Chairperson Bills Committee. Lo amendment* propoze par *Bills Committee.*

Savedir mon pou *allow amendment* Onorab Georges si Manm i, premyerman nou pou pran *amendment Bills*

Committee ok. Manm i bezwen realiz ek i annan 2 keksoz ki nou pou vot lo la, enn se Amendment Bills Committee ok, si ler i ganny propoze oubyen Amendment Onorab Georges ler i ganny propoze. Onorab Pillay sa i mon desizyon e mon pou prosed avek sa. Ou annan en komanter lo la?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman non, merit bokou *no challenge to your ruling it is your ruling*, mon pou respekte ou *ruling. You’ve taken the decision.*

Me selman mon oule zis ou gidans ki pa pran mal sa ki mon pe al dir, me *from now on* eski sak fwa nou pou annan lamannman *Bills Committee* ki pa tonm dan faver *Leader Zafer Gouvernman*, eski nou pou ganny sa sityasyon? *Sorry Onorab Chair, sorry Onorab Chairman Standing Orders Committee, me that is happening.*

MR SPEAKER

Hold-on, ale fini.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pe fini lo la mwan, so garanti mwan Mr chairman poudir sa i an relasyon ek sa Lalwa ki la, e i pa an relasyon

avek en pratik ki nou pou adopte dan Lasanble.

MR SPEAKER

Sa pou ganny deside par Lasanble. Si Lasanble i oule i kapab rezet *amendment* Onorab Georges e aksepte *amendment Bills Committee*. So sa ki pou deside par Lasanble. Mersi. Ok, Onorab Andre ou a *move* pou ou *amendment* silvouple.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes Mr Chair. Mr Chair mon pe *move* apre konsiderasyon ki nou'n travay lo sa *Bill* anba *Clause 16* par *Bills Committee* ansanm avek *sponsors* ki ti la pou *delete Clause 16(4)* avek (5).

MR SPEAKER

Mersi. *Is the amendment seconded?* Eski lamannman i ganny segonde? Lamannman i ganny segonde? Onorab Loze wi.

HON JOHAN LOZE

Seconded Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges a se moman *before the question is put* ou kapab anmenn ou lamannman.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon oule propoz en lamannman *to the amendment proposed by Onorab Clifford Andre, on behalf of the Bills Committee.*

E mon propozisyon se dan plas sa 4 ek 5 ki la nou *insert* e zot a bezwen swiv mwan i preske parey, *where* nou *insert* 4, *“where a natural person is unable to obtain any document of identity, the person shall (a) make a declaration in the instrument to such effect proving the circumstances for this inability;”*

And

(b) “Provide such document may be required by The Registrar in support of the declaration.”

Epi 5, *“The Registrar may request a copy of the document of identity of any person who is party to the transacting in an instrument under this section.”*

Rezon pou sa lamannman Mr Chair i pa sanz dan okenn fason nou a tir sa lentansyon ki ti dan premye *draft*, me i fer li en pe pli senp. Dan mon propozisyon se pa Lotorite sa dimoun ki pe verifeye legzekisyon en dokiman ki *Registrar* i kapab demande, akoz *Registrar* i garanti tit, me i pe demann verifikasyon sa dimoun ki'n sinyen e ki napa en pyes idantite.

E sa i obligatwar e i bezwen antre dan sa lavant later dizon, *whatever* i ava mete, mon napa kapab mon napa en pyes idantite pou tel ou tel rezon. E Registrar i kapab demann en zistifikasyon i pa bezwen fer li me i kapab fer li.

E dezyenm i preske parey sa enn avan. Ankor enn fwa olye demann en Lotorite avek sa dimoun ki pe verifye, i demann en Lotorite avek sa dimoun ki pa'n ganny idantifye.

Donk *basically* sa se propozisyon ki mon pe fer, e mon pe fer li lo mon non koman Bernard Georges Manm Elekte pou Les Mammelles en Lezislater dan sa Lasanble, e mon pe fer li apre diskisyon ki mon'n annan avek Registrar *General* ki i ti a kontan vwar sa propozisyon.

MR SPEAKER

Ou pe *move* sa *amendment*?

HON BERNARD GEORGES

Mon pe *move* sa *amendment* Mr, *amendment to the amendment*.

MR SPEAKER

Ok sa amannman i kapab ganny segonde? Annou pran segonnman apre nou a pas lo ou *point of order*. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair mon segonn lamannman Onorab Georges. Mersi.

MR SPEAKER

Prezan lezot Manm i kapab fer komanter lo sa Mosyon e selman deba pou limite e apre nou a vote. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Premyerman mon ava demann ou pou mon fer *raise en matter of privilege* ki fek *arise*. E se pour sa rezonn ki mon pa'n *challenge* ou *ruling*, akoz mon ti konnen ki nou ti pou ariv a sa pwen.

2 lamannman in ganny *move*, rezon akoz lord 45 ek 46 *is written as is* akoz nou pe dil ek en Mosyon, pa ler ou pe dil ek lamannman lo en *Bill*.

Ou kapab amann Mosyon Onorab Andre me ou pa kapab amann son lamannman *and that's where* nou annan en problem. E si dapre ou zizman Mr Chairman sa lamannman ki Onorab Georges i fek *move* i en *simple amendment*, pou mwan *then* nou pe komans, nou pou bezwen etabli en definisyon *what is the simple amendment* dan nou *Standing Order*.

Dezyenmman Mr Chair lo sa lamannman ki pe ganny propoze mon lir 46(1) i dir *“upon any amendment to delete any of the words of a motion. “Ankor enn fwa i koz lo ‘the words of a motion’, that the following words be deleted from the motion.*

Pa sa ki Onorab Georges in fer la. *“Upon any amendment to insert words or add words at the end of a motion, the question to be proposed by the Speaker shall be that the following word be inserted”* pa'n ganny fer.

Trwazyenm *“upon amendment to deleting words and insert or add other words instead, the question to be proposed by the Speaker shall be that the following words be deleted for the motion. ”* Ni menn sa ou pa'n fer, pa'n ganny fer.

So egzakteman alors ki nou pe fer anba *Order 46* alors? *We are not doing anything under Order 465*, so nou privez koman Manm Lasanble pe ganny vyole par lefe ki i annan en lamannman ki'n ganny segonde par en Manm, ki nou pe fer tou fason pou pa pran, akoz mon pa konnen pour ki rezon en lot dimoun i oule *move* son lamannman.

Mon pou *reiterate the only way to clear this impasse* is nou vot lamannman Onorab Andre

si i pa pase, nou *then* vot lo Onorab, lamannman Onorab Georges. Ou le, e mon pa ganny en konpran akoz Onorab Georges i bezwen amann lamannman Onorab Andre, akoz ankor enn fwa i kler ki ou'n fini aksepte son lamannman.

MR SPEAKER

Non, mon pa'n aksepte Manm ki pou aksepte. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be ou menm ou ki'n dir, i pa lozik sa ki ou pe fer.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Si ou'n fini ou a les mon adres sa, ou a les mon adres sa pwen. Onorab Georges si annan en pwen pou fer. Mon adrese apre.

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair mon pa'n vin isi pou fer en deba, me mon ti a kontan zis avek tou respe ki mon annan pou sa Lasanble, demann avek bann Manm pou tir *Order 73(3)*, ki dir *that the word Clause will be substituted for the word motion in 46.*

Alor ler ou lir silvouple, mwan mon al lekol Mr Speaker mon'n, mon mis in montre mwan en pe Angle, ler mon lir 46 kot i met *motion* mon met

Clause e se sa mon krwar ki 76(3) pe demann nou. Alor kantmenm mon war sa mo *motion* mon lespri i dir mwan be non, mon garson met *Clause* dan plas *motion* e a sa moman i vin absoliman sa ki mon pe fer *with respect*.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Sorry non, mon pou bezwen *rule* lo la, premyerman mon oule adres serten pwen ki Onorab Pillay in leve. Mon pa pe tret sa koman en *simple amendment* - mon konnen i en ase konplike, mon pe tret sa ki 72(1) *paragraph 2* i donn Lotorite Speaker, *Chairperson* dan sa ka pou *relax* sa *provision 72hours notice*.

E mon pe *rely* lo sa fraz *Emergency Bill* e mon pe, akoz napa okenn definisyon *Emergency Bill* dan *Standing Order*, mon pe dir nou sirkonstans i fer sa en *Emergency Bill* akoz nou pe al dan *recess* e nou bezwen finaliz li.

So sa i enn, lo size si i pe bezwen *amendment* i pe *amend* Mosyon, mon krwar nou kapab prosede. Onorab Andre in met en Mosyon in ganny segonde. Onorab Georges pe amande e in fer le pwen ki i *substitute clause*

for a motion. So mwan mon pe pran mon Lotorite pou mwan a prosede.

Manm i a vot lo Mosyon Onorab Georges, zot kapab rezete, si zot rezet son Mosyon ki *amendment* nou bezwen pran *the amendment* to the *Amendment* avan. Nou pa kapab pran sa *amendment* avan, nou bezwen pran sa *amendment* ki'n ganny *raise in relation to the amendment ok?*

So nou a pran sa premye, manm i annan tou *freedom* pou zot rezet Mosyon Onorab Georges, me zot ki a deside. Alors *the motion has been moved and has been seconded* prezan mon a *put it to the vote*.

Manm ki an faver Mosyon Onorab Georges lev lanmen silvouple. Mersi. *Thank you*. Manm ki kont. Mersi. Lo *amendment number 2* lo *Statute Law Revision (Miscellaneous Amendment) (No.2), Bill, 2022* 23 Manm in vot pour, 10 in vot kont e 0 in *abstain*. Alors sa *amendment* in aprouve par Lasanble.

Bon avek sa Onorab Andre ou anvi fer en pwen?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti a kontan avan nou terminen lo sa *Bill* remerisi tou Manm *Bills Committee*. Akoz mon

konnen nou'n travay lo bokou, *Bill* avek bokou presyon e avek bokou lentere, parey nou'n vwar i annan bokou deba, nou'n vwar dan Lasanble e sa in anrisir nou konesans.

E alors letan nou antre mon ava donn en bilan lo ki kantite *Bill* ki nou'n pas lo la, letan nou retournen sorti *recess*, akoz mon ti pe fer sa *compilation*. Me mon mazine la avan nou terminen i en bon letan la vi ki nou pe al dan *recess* byento, *I mean* demen annefe.

So mon ti a kontan remerci tou gidans ki nou'n ganyen tou bann *stakeholders* ki'n vini, mersi pou zot letan; bann ki'n bezwen esper nou parfwa ki nou dan Lasanble mersi pou zot pasyans. E bann Manm *keep up the good work this is what we deserve from members of the assembly*. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Andre. Bon nou'n terminen lo *amendment* prezan nou kapab pran Mosyon *for Third Reading*. Ah wi nou bezwen sorti dan Staz Komite. Mersi Madanm Clerk nou a pas dan Staz Lasanble.

Motion for Third Reading.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba *Order 76(1)* mon *move* ki *the Statute Law Revision (Miscellaneous Amendment) (No.2), Bill, 2022 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mosyon a ganny segonde. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mon oule segonde ki *the Statute Law Revision (Miscellaneous Amendment) (No.2), Bill, 2022 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Manm a vote. Manm ki an fever lo *Third Reading* lev lanmen silvouple. Mersi. Manm ki kont? *Thank you*. Lo *Formal Third Reading Statute Law Revision (Miscellaneous Amendment) (No.2), Bill, 2022 as amended* - 23 manm in vot pour, 0 kont e 10 in *abstain*. Alor sa *Bill* in pase par Lasanble. Mersi.

Bon mon realize poudir, nou a fer *Third Reading* Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as The Statutes Law Revision (Miscellaneous Amendment) (No. 2), Act 2022.*
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ti pe dir mon realize poudir sa en lenstans en *Bill* kot nou'n bezwen fer rekour avek ki *Standing Orders* i dir, ki mannyer i devret ganny enterprete. E mon'n servi mon *common sense* pou mwan regarde ki annan dan *Standing Orders* e pou aplik prosedir ki mon krwar i merite dan sa ka.

So mon remersye zot pou zot konprenezon mon remersye Vis-Prezidan Ahmed Afif e son *panel Attorney General* Frank Ally e Mrs Wendy Pierre pou zot partisipasyon. Nou ava *adjourn* Lasanble la e nou ava rezwenn demen bomaten 9er. *Adjourn.*

(ADJOURNMENT)